

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡ/ΣΜΟΥ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Α' ΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΜΑΪΟΣ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

		ΣΕΛΙΔΑ
	ΕΝΟΤΗΤΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
1	Η θέση της περιφέρειας στον ελληνικό χώρο	3
2	ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ <i>2.1 Κλίμα</i> <i>2.2 Βουνά</i> <i>2.3 Χλωρίδα - Πανίδα</i> <i>2.4 Ποταμοί</i> <i>2.5 Λίμνες</i> <i>2.6 Βιότοποι-Υγρότοποι</i> <i>2.7 Σπήλαια</i> <i>2.8 Ιαματικές πηγές</i> <i>2.9 Περιοχές προστασίας με ιδιαίτερη οικολογική και αισθητική αξία</i> <i>2.10 Ορυκτός πλούτος και εξορυκτική δραστηριότητα</i> <i>2.11 Γεωργική γη</i> <i>2.12 Κτηνοτροφία</i> <i>2.13 Αλιεία - Ιχθυοκαλλιέργειες</i> <i>2.14 Το υδατικό σύστημα της Θεσσαλίας</i> <i>2.15 Συμπεράσματα</i>	4 >> >> 5 8 9 >> 10 11 >> 15 16 17 >> 19 22
3	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ <i>3.1 Κίνηση πληθυσμού</i> <i>3.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά</i> <i>3.3 Επίπεδο εκπαίδευσης πληθυσμού Περιφέρειας Θεσσαλίας</i> <i>3.4 Αλλοδαποί κάτοικοι στην Περιφέρεια Θεσσαλίας</i> <i>3.5 Συμπεράσματα</i>	24 >> 27 28 32 33
4	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ <i>4.1 Α.Ε.Π. Περιφέρειας Θεσσαλίας</i> <i>4.2 Κατά κεφαλή ΑΕΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας</i> <i>4.3 Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου και Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας</i> <i>4.4 Πρωτογενές και διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών</i> <i>4.5 Συμπεράσματα</i>	34 >> 35 37 41 43
5	ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΜΕΩΝ <i>5.1 Γεωργία – Κτηνοτροφία</i> <i>5.2 Βιομηχανία -- Μεταποίηση</i> <i>5.3 Οικοδομική Δραστηριότητα</i> <i>5.4 Τουρισμός</i> <i>5.5 Συμπεράσματα</i>	45 >> 50 52 53 56

6	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΑΝΕΡΓΙΑ <i>6.1 Διάρθρωση εργατικού Δυναμικού</i> <i>6.2 Απασχόληση</i> <i>6.3 Μακροχρόνια Άνεργοι</i> <i>6.4 Συμπεράσματα</i>	58 >> 64 67 68
7	ΥΠΟΔΟΜΕΣ <i>7.1 Υποδομές Μεταφορών</i> <i>7.2 Ενεργειακές Υποδομές</i> <i>7.3 Υποδομές Επικοινωνιών</i> <i>7.4 Άλλες Τεχνικές & Κοινωνικές Υποδομές</i> <i>7.5 Συμπεράσματα</i>	69 >> 74 75 >> 77
8	ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ <i>8.1 Γενικά</i> <i>8.2 Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης</i> <i>8.3 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία</i> <i>8.4 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό</i> <i>8.5 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας</i> <i>8.6 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης περιφέρειας Θεσσαλίας</i> <i>8.7 Εγκεκριμένα και υπό εξέλιξη ΣΧΟΟΑΠ και ΓΠΣ στην περιφέρεια Θεσσαλίας</i> <i>8.8 Συμπεράσματα</i>	78 >> 79 82 85 86 87 88 89
9	ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ – ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ <i>9.1 Ανασκόπηση</i> <i>9.2 Προοπτικές – Κίνδυνοι - Επιλογές</i>	90 >> 95
10	ΟΡΑΜΑ – ΒΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ <i>10.1 Όραμα</i> <i>10.2 Στρατηγικοί Στόχοι</i>	96 >> 98

ΟΡΓΑΝΑ & ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 268 του Ν. 3852/2010 ΦΕΚ 87 Α' /7-6-2010 οι περιφέρειες που συνιστώνται καταρτίζουν πενταετές πρόγραμμα, το πρώτο εννεάμηνο της πρώτης περιφερειακής περιόδου.

Ειδικά κατά την πρώτη εφαρμογή του νόμου η χρονική διάρκεια του Επιχειρησιακού προγράμματος είναι τριετής.

Με απόφαση του υπουργού Εσωτερικών Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής διακυβέρνησης καθορίζεται η διαδικασία Κατάρτισης, Παρακολούθησης και αξιολόγησης των Επιχειρησιακών προγραμμάτων των περιφερειών καθώς επίσης και τα όργανα σύνταξης, ελέγχου και αξιολόγησης των προγραμμάτων και , η δομή και το περιεχόμενο και ο τρόπος υποβολής τους στις αποκεντρωμένες διοικήσεις.

Η διαδικασία που έχει ορισθεί σύμφωνα με την Α.Π.74754 ΦΕΚ 2043/2/2010-30/12/2010 απόφαση του υπουργού εσωτερικών, αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης , όσον αφορά το σκέλος της κατάρτισης του Επιχειρησιακού προγράμματος απεικονίζεται στη συνέχεια σχηματικά ώστε να μπορεί ο αναγνώστης να σχηματίσει μία εικόνα της όλης διαδικασίας.

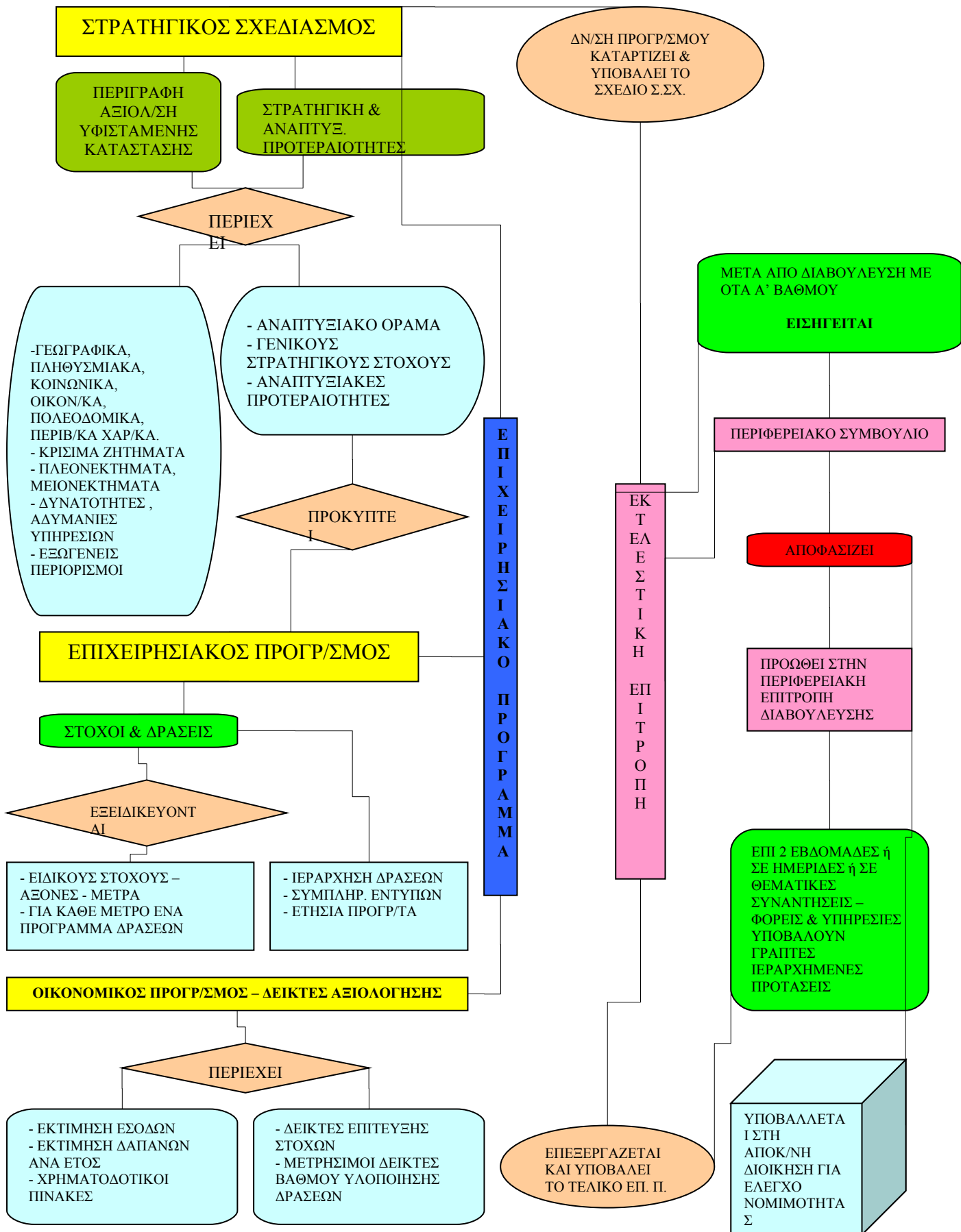
Τα αρμόδια όργανα όπως φαίνεται και στη σχηματική απεικόνιση είναι:

A. Θεσμικά όργανα

- Εκτελεστική επιτροπή
- Περιφερειακή επιτροπή Διαβούλευσης

B. Υπηρεσιακές Μονάδες

- Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού

ΕΝΟΤΗΤΑ 1^Η

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εποχές που διανύουμε ως χώρα, ως Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και παγκόσμια είναι κατά γενική ομολογία από τις δυσκολότερες .

Η διεθνής οικονομική κρίση , χτυπάει κυρίαρχα τη χώρα μας , η οποία δεν είχε την φρόνηση έγκαιρα να προχωρήσει στις απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές και έτσι παρουσιάζεται έρμαιο των διεθνών αγορών αλλά και ανίκανη να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης οικονομίας.

Πολλοί ισχυρίζονται , και θα συμφωνήσουμε, ότι η κρίση αυτή πέρα από όλες τις αρνητικές συνέπειες που είναι εμφανείς, μπορεί να αποτελέσει τη ευκαιρία για νοικοκύρεμα, εκσυγχρονισμό, ανασυγκρότηση και εν' τέλει δρομολόγηση αναπτυξιακών διαδικασιών.

Για να γίνει όμως αυτό θα πρέπει να εργαστούμε προσεκτικά , **με σχέδιο , με όραμα , με αποφασιστικότητα, ξεφεύγοντας από τα στερεότυπα του παρελθόντος, ξεφεύγοντας από μικροπολιτικές και συντεχνιακά συμφέροντα, δίνοντας προτεραιότητα στο συλλογικό συμφέρον.**

Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον εναρμονιζόμενη η περιφέρεια Θεσσαλίας **πιστεύοντας απόλυτα στην περιφερειακή ανάπτυξη** που χρόνια αποτελεί το ζητούμενο στην πατρίδα μας, και ανταποκρινόμενη στις επιταγές του νόμου του Καλλικράτη, έρχεται με τις υπηρεσίες της να καταρτίσει τον στρατηγικό της σχεδιασμό με στόχο μέσα από την συμμετοχή όλων των φορέων που συμμετέχουν και θα συμμετάσχουν σ' αυτόν, **να εξορθολογήσει, να δημιουργήσει, να παράξει** όλες εκείνες τις απαραίτητες προϋποθέσεις που θα μας βοηθήσουν **να βγούμε από τα αδιέξοδα, να αξιοποιήσουμε όλα τα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα και να μπούμε σε ένα δρόμο ανάπτυξης και ευημερίας.**

1. Η θέση της περιφέρειας στον ελληνικό χώρο

Η Θεσσαλία βρίσκεται σε κεντρική-ανατολική θέση του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδας, με έκταση ίση με 10,6% της συνολικής επικράτειας. Διέρχεται από αυτήν ο βασικός αναπτυξιακός και μεταφορικός άξονας της χώρας ΠΑΘΕ (N-B), η απόστασή της από τους δύο μεγάλους αναπτυξιακούς πόλους Αθήνας και Θεσσαλονίκης είναι, αντίστοιχα, 350-150 χλμ. και 3-1,5 ώρες (που επιτρέπουν αυθημερόν μετάβαση και επιστροφή), και σε σχετικά μικρή απόσταση από το βόρειο όριο της διέρχεται η Εγνατία οδός, που αποτελεί μείζονα άξονα ανάπτυξης Ανατολής-Δύσης.

Συνεπώς, βρίσκεται σε στρατηγική και εύκολα προσπελάσιμη γεωγραφική θέση. Η μορφολογία της, με εκτεταμένο πεδινό τμήμα που περιβάλλεται από ορεινούς όγκους και, προς τα Ανατολικά, η επαφή με το Αιγαίο Πέλαγος, διευκολύνει την εσωτερική συνοχή και χωροταξική ολοκλήρωση της περιφέρειας. Το οικιστικό της δίκτυο είναι, εξάλλου, συνεκτικό και με ισχυρές μεσαίες προς μεγάλες πόλεις, συνολικά 20 περίπου αστικών και τουριστικών οικιστικών κέντρων.

Οι Ορεινοί όγκοι, ο μεγάλος κάμπος, τα ποτάμια, οι τεχνητές λίμνες η θάλασσα και το νησιωτικό σύμπλεγμα συνθέτουν ένα περιβάλλον υψηλής αναπτυξιακής δυναμικής.

Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα συνοψίζονται:

- Στη Γεωγραφική θέση που εξασφαλίζει, για τους επισκέπτες και τους κατοίκους της, σύντομη και άνετη πρόσβαση σε οποιοδήποτε μέρος της χώρας.
- Στις Κλιματολογικές – οικολογικές - περιβαλλοντικές συνθήκες, που επιτρέπουν την ποιοτική παραγωγή προϊόντων.
- Στη Μεγάλη και γόνιμη πεδιάδα, που αποτελεί μια ισχυρή παραγωγική βάση.
- Στην Αξιόλογη ποικιλία οικοσυστημάτων και στο περιβάλλον με ιδιαίτερα υψηλή αισθητική, πολιτιστική και ιστορική αξία και ιδιαίτερο φυσικό κάλλος.

2. ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

2.1 Κλίμα

Οι κλιματικές περιοχές καθορίζονται στη Θεσσαλία από το ανάγλυφο δηλαδή από το προσανατολισμό, το υψόμετρο και την έκθεση στους ανέμους. Με βάση αυτό διακρίνονται τρεις κλιματικές περιοχές.

Η πρώτη κλιματική περιοχή αποτελείται από τα παράλια του Αιγαίου. Χαρακτηριστικά αυτής της περιοχής είναι οι βόρειοι άνεμοι, σημαντική υγρασία ακόμη και κατά την ξηρή περίοδο. Οι χειμώνες είναι σαφώς ηπιότεροι από ότι στη λεκάνη της Θεσσαλίας

Η δεύτερη κλιματική περιοχή αποτελείται από τη θεσσαλική λεκάνη. Χαρακτηριστικά αυτής της περιοχής είναι ηπιότεροι άνεμοι δεδομένης της ύπαρξης των ορέων που την περικλείουν, θερμοκρασίες υψηλότερες από την πρώτη κλιματική περιοχή και χειμώνες πολύ βαρείς.

Η Τρίτη κλιματική περιοχή αποτελείται από το νησιωτικό. τμήμα, όπου το κλίμα μπορεί να θεωρηθεί ως μεσογειακό που χαρακτηρίζεται από ήπιο και βροχερό χειμώνα, σχετικά βροχερή άνοιξη, ζεστό και ξηρό καλοκαίρι και δροσερό και συνήθως βροχερό φθινόπωρο.

Το κλίμα αποτελεί ένα πλεονέκτημα της περιοχής για θερινό τουρισμό όπως και για χειμερινό θεματικό τουρισμό.

Οι περιοχές σε πιο δυσμενή θέση ως προς το κλίμα- ως πόρο για τον τουρισμό, είναι η πεδινή, η οποία δεν προσφέρει στις περισσότερες περιπτώσεις πολύ σημαντικά και αξιόλογα στοιχεία για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, δεδομένου ότι πρόκειται για περιοχές με έντονη αγροτική δραστηριότητα εντατικής μορφής η οποία είναι δύσκολα συμβατή με την ιδέα του αγροτουρισμού.

2.2 Βουνά

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας οριοθετείται από μία σειρά ορέων τα οποία αποτελούν τα φυσικά όριά της με τις υπόλοιπες όμορες Περιφέρειες αλλά και τη θάλασσα..

Χαρακτηρίζεται από δύο συνεχείς, γεωγραφικά, ορεινές περιοχές, οι οποίες δεν ακολουθούν την διοικητική διαίρεση της χώρας, μιας και μέχρι σήμερα ο ορεινός χώρος δεν έχει αντιμετωπιστεί ως ενιαίο σύνολο.

Τα δύο σύνολα των βουνών είναι το τμήμα της οροσειράς της Πίνδου και το σύνολο των γειτονικών βουνών του Ολύμπου.

Πιο συγκεκριμένα στο **νομό Καρδίτσας** υπάρχει το σύμπλεγμα των Αγράφων που αποτελούν τα φυσικά όρια του νομού και της Περιφέρειας νότια και δυτικά.

Από το σύνολο της ορεινής περιοχής του νομού Καρδίτσας μόνο η ορεινή περιοχή που περικλείει τη λίμνη Πλαστήρα έχει αναπτυχθεί τουριστικά την τελευταία δεκαετία.

Ο νομός Λάρισας εκτός του ότι διαθέτει ορεινές περιοχές, περικλείει το πιο ψηλό βουνό της χώρας. Εκτείνεται από τον Όλυμπο ως την Όσσα και την Όρθρυ. Παρουσιάζει μια πληθώρα ορέων που αποτελούν τα φυσικά όριά του με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, αλλά και με το νομό Μαγνησίας.

Ο νομός Μαγνησίας έχει στο βόρειο-ανατολικό τμήμα του το Πήλιο και στο νότιο την Όρθρυ. Το Πήλιο αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης τόσο για χειμερινό όσο και για καλοκαιρινό τουρισμό διότι συνδυάζει τους δύο βασικούς τουριστικούς πόλους, θάλασσα και ορεινό χωριό. Η Όρθρυ αποτελεί το νότιο σύνορο του νομού Μαγνησίας με το νομό Φθιώτιδας. Παρά την πλεονεκτική της θέση η Όρθρυ δεν έχει ακόμη-από τουριστική άποψη-αναπτυχθεί σημαντικά. Ο νομός Τρικάλων διαθέτει όμοια με το νομό Λάρισας μια ποικιλία βουνών με σημαντικές κορυφές. Το ορεινό χαρακτηριστικό είναι πολύ έντονο, για αυτό και θεωρείται ως κατεξοχήν ορεινός νομός, το 66% δε της έκτασής του είναι ορεινό

2.3 Χλωρίδα - Πανίδα

Η χλωρίδα της Περιφέρειας Θεσσαλίας, παρουσιάζει σημαντική ποικιλία. Μόνο στην ευρύτερη περιοχή του Κάτω Ολύμπου, έχουν καταγραφεί περίπου 1.000 είδη από τα οποία θεωρείται ότι τα 155 είναι ιδιαίτερα σημαντικά ενώ τα 45 προστατεύονται από διεθνείς συμβάσεις.

Τα είδη της πανίδας, που μπορούμε να αναφέρουμε στον χώρο είναι κύρια η περωτή πανίδα που απαντάται στην ευρύτερη περιοχή.

Η Όσσα, τα Τέμπη, ο Κάτω Όλυμπος, το Δέλτα του Πηνειού ανήκουν στις 113 Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά της Ελλάδας.

Υπάρχουν τουλάχιστον 120 είδη πουλιών.

Νομός Καρδίτσας

Κυριαρχούν τα δάση της πλατύφυλλου δρυός και τα μικτά, ελάτης και δρυός

Έχουν καταγραφεί περίπου 650 είδη φυτών. Κοινό γνώρισμα των κορυφών των Αγράφων είναι η δασοκάλυψη μέχρι τα 1500 – 1800 μ. και οι εκτεταμένες, πλαγιές με τα οροπέδια λιβάδια.

Η πανίδα στο Νομό είναι εξαιρετικά πλούσια και ενδιαφέρουσα, διότι αφενός περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό ειδών ασπόνδυλων και σπονδυλωτών και αφετέρου οι πληθυσμοί αυτών των ειδών βρίσκονται σε ικανοποιητική κατάσταση

Η περιοχή της λίμνης Πλαστήρα φιλοξενεί περίπου 70 είδη ορνιθοπανίδας και από τα μεγάλα θηλαστικά υπάρχουν η αλεπού, ο λύκος και η αρκούδα.

Νομός Λάρισας

Έχουν καταγραφεί πάνω από 1.500 είδη φυτών και 23 από αυτά είναι τοπικά ενδημικά, και φυτρώνουν στο αλπικό τοπίο.

Ειδικά στο βουνό Κίσαβος, η βόρεια και ανατολική πλευρά του βουνού έχει κυρίως δάση οξιάς, βελανιδιάς, καστανιάς ενώ πυκνή βλάστηση με άλλα θαμνοειδή φθάνει μέχρι τα παράλια του Αιγαίου.

Αρκετά θηλαστικά υπάρχουν στο βουνό το οποίο είναι ελεγχόμενη κυνηγετική περιοχή και υπάρχει εκτροφείο θηραμάτων του δασαρχείου.

Στον Όλυμπο απαντώνται κάποια θηλαστικά και ορισμένα είδη πουλιών.

Χαρακτηριστικά είναι ο Λύκος, το τσακάλι, το αγριογούρουνο, ο σκίουρος, η λαγός, η αλεπού, ο Λευκοπελαργός, το όρνιο, ο γυπαετός κ.α.

Νομός Μαγνησίας

Στο κεντρικό τμήμα του ορεινού όγκου εκτείνεται πυκνό δάσος οξιάς, με άριστη δομή. Τα δάση καστανιάς βρίσκονται κυρίως στις ανατολικές πλαγιές και στο νότο κάτω από το δάσος οξιάς.

Όλο το Πήλιο διατρέχεται από ρέματα με παρόχθια δάση με πλατάνια και σκλήθρα.

Η χλωρίδα του Πηλίου είναι πλούσια σε κοινά είδη, ιδιαίτερα όσον αφορά τα φαρμακευτικά βότανα, αλλά συμπεριλαμβάνει και ενδημικά και σπάνια είδη.

Η πανίδα είναι ενδιαφέρουσα. Έχουν καταγραφεί πολλά είδη ασπόνδυλων, πολλά εκ των οποίων ενδημικά και σπάνια.

Επιπλέον η περιοχή φιλοξενεί σπάνια και προστατευόμενα είδη αμφιβίων και ερπετών. Τέλος, υπάρχουν είδη υγρών βιοτόπων, αρκετά σπάνια στην Ελλάδα, ενώ τα θαλάσσια σπήλαια στο Αιγαίο αποτελούν καταφύγια και τόπο αναπαραγωγής για ένα σημαντικό πληθυσμό τη μεσογειακή φώκια..

Οι Βόρειες Σποράδες μπορεί να θεωρηθεί ότι χαρακτηρίζονται από μια εξαιρετικά ανεπτυγμένη βλάστηση με έντονη διαφοροποίηση από νησί σε νησί από περιοχή σε περιοχή.

Η βλάστηση μπορεί γενικά να χαρακτηριστεί σαν τυπική Μεσογειακή, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι η δασική βλάστηση καλύπτει το 68,8 % της έκτασης των νησιών.

Ειδικότερα, στο νησί της Σκιάθου, με βάση τις επικρατούσες βιοκλιματικές συνθήκες οι αναμενόμενες κλιματικές ομάδες βλάστησης ανήκουν στην «Oleo – Ceratonia» (ζώνη ελιάς – χαρουπιάς) με διάφορες κυρίαρχες όψεις.

Ακόμη, στο νησί της Σκιάθου υπάρχει το δάσος των «Κουκουναριών», που αποτελείται από Χαλέπιο πεύκη (*Pinus halepensis*) και Κουκουναριές (*Pinus pinea*), ενώ η Σκόπελος είναι το πιο

δασωμένο νησί της Ελλάδας, αφού το δασικό ποσοστό ξεπερνά το 49% της κάλυψης του. Στο νησί έχουν καταγραφεί συνολικά 549 είδη φυτών.

Επίσης συναντάται το μοναχικό κίτρινο κοράλλι και το πολύτιμο κόκκινο κοράλλι (*Corallium rubrum*), όπως και ανθόζωα πάνω σε σπόγγους (*Axinella verucosa* και *Agelas oroides*).

Αναπτύσσονται επίσης εμπορεύσιμοι σπόγγοι (*Spongia* sp.).

Σε ολόκληρη τη θάλασσα έκταση γύρω απ. τα νησιά των Βορείων Σποράδων, που αποτελεί πλούσιο ψαρότοπο, υπάρχει πλούσια ιχθυοπανίδα, τόσο σε αριθμό ειδών, όσο και σε οικονομική αξία.

Επιπρόσθετα, η θάλασσα περιοχή των Βορείων Σποράδων έχει χαρακτηριστεί σαν «Θαλάσσιο Πάρκο» και προστατεύεται από Προεδρικό διάταγμα με βάση τη διεθνή Σύμβαση Ramsar Μοναδικός επίσης μπορεί να θεωρηθεί και ο πληθυσμός της Μεσογειακής Φώκιας (*Monachus monachus*) στην περιοχή των Βορείων Σποράδων, καθώς αναπαράγεται φυσικά στα ξερνήσια της περιοχής και έχει ιδιαίτερη σημασία από βιολογική και οικολογική άποψη.

Νομός Τρικάλων

Μέχρι τα 1000 μ. υπάρχουν οι βελανιδιές, πλάτανοι, πουρνάρια, διάφοροι θάμνοι, ψηλότερα συναντούμε δάση καστανιάς, οξιάς και τα πυκνά δάση ελάτης.

Υπάρχουν πολλά είδη πόας στα αλπικά λιβάδια και ένα πλήθος αρωματικών φυτών όπως τσάι, ρίγανη κ.λ.π.

Πολλά τα είδη των πουλιών ενώ δεν λείπουν και κάποιοι αετοί. Μεγαλύτερη και από τις πλουσιότερες της Ελλάδας είναι η αντιπροσώπευση σε θηλαστικά όπως ο λύκος, η καφετιά αρκούδα, η αλεπού, το ελάφι και το ζαρκάδι και άλλα μικρότερα.

Οι κορυφές των κυριοτέρων βουνών της περιοχής είναι ομαλές με δάση κυρίως ελάτου και δρυός και οι αναβάσεις είναι εύκολες.

Οι πολλοί δασικοί ανώφελοι δρόμοι που ανοίχθηκαν, κατέστρεψαν ένα μεγάλο μέρος των παλιών μονοπατιών και έτσι μειώθηκαν πολύ οι ώρες ανάβασης με αποτέλεσμα να αλλοιωθεί η φυσιολογία του ορεινού όγκου της νότιας Πίνδου.

2.4 Ποταμοί

Το υδατογραφικό δίκτυο της Θεσσαλίας είναι αρκετά πλούσιο. Υπάρχουν αρκετοί ποταμοί και χείμαρροι που πηγάζουν από τους ορεινούς όγκους της Θεσσαλίας και διασχίζουν την περιφέρεια εκβάλλοντας στο Αιγαίο πέλαγος.

Η Περιφέρεια διασχίζεται από τον **Πηνειό** έναν από τους μεγαλύτερους ποταμούς της χώρας.

Πιο συγκεκριμένα τα ποτάμια που διαρρέουν το νομό Καρδίτσας πηγάζουν από τα Άγραφα και γενικότερα από την Πίνδο.

Τα κυριότερα ποτάμια είναι ο **Ταυρωπός ή Μέγδοβας, ο Κερασιώτης** και το Μεγάλο ποτάμι, Ο **ποταμός Αχελώος** που πηγάζει από την Πίνδο και είναι το φυσικό σύνορο με το νομό Άρτας. Από τα Άγραφα πηγάζει ο Σοφαδίτικος και ο Καρδιτσιώτικος που εκβάλλει στον Πηνειό. Τα ποτάμια που διαρρέουν το νομό Λάρισας είναι ο **Πηνειός** ο οποίος πηγάζει από τα Αντιχάσια και εκβάλλει στο Αιγαίο πέλαγος, ο **Ελασσονίτικος**, ο **Τιταρήσιος** που πηγάζει από το βουνό Τίταρος και ο **Ενιπέας** που πηγάζει από τον Όρθρυ. Επίσης το υδρολογικό πλέγμα του νομού συμπληρώνεται από τους Ξεριάς, Σμολιώτικος, Σαραντάπορος, Βουλγάρας και Παλιομάντανος.

Ο νομός Μαγνησίας δε φέρει υδρολογικό πλέγμα, παρά μόνο μερικούς χείμαρρους στο νησιώτικο τμήμα.

Το υδρολογικό σύστημα του νομού Τρικάλων είναι πλούσιο και περιλαμβάνει τον **Πηνειό, τον Ασπροπόταμο** που πηγάζει από τα βουνά της Πίνδου και διασχίζει μέρος των συνόρων Άρτας-Τρικάλων και συνεχίζει στους νομούς Καρδίτσας και Αιτωλοακαρνανίας.

Επίσης υπάρχουν αρκετά σημαντικά ποτάμια που θεωρούνται **παραπόταμοι του Πηνειού**, όπως ο Ληθαίος, ο Νεοχωρίτης, ο Πορταϊκός, ο Ντολερίτης και ο Μουργκάνης.

2.5 Λίμνες

Η Θεσσαλία διαθέτει τεχνητές λίμνες οι οποίες δημιουργήθηκαν για τη συγκράτηση υδάτινων πόρων, οι οποίοι χρησιμοποιούνται για την ύδρευση οικισμών σε χαμηλότερο υψόμετρο και την άρδευση καλλιεργήσιμων εδαφών. Φυσικές λίμνες εμφανίζονται μόνο στη Σκιάθο.

Σημαντικές είναι οι τεχνητές λίμνες **Ταυρωπού ή Πλαστήρα** έκτασης 25.000 στρεμμάτων η οποία δημιουργήθηκε το 1959-1962 και βρίσκεται σε υψόμετρο 850 μ. στο νότιο-δυτικό τμήμα του νομού Καρδίτσας και αυτή στο **Κεφαλόβρυσο** στο νομό Λάρισας.

Ιδιαίτερα η Λίμνη Πλαστήρα αποτέλεσε από το 1988 τη βάση για την τουριστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Φυσικές λίμνες είναι η **Στεφανιάδα** στην Αργιθέα Καρδίτσας και οι λίμνες **Βρωμολίμνη, Στροφυλιά** οι οποίες παραμένουν αναξιοποίητες και Αγίου Γεωργίου στη Σκιάθο.

Η ανασύσταση της **λίμνης Κάρλας**, στα όρια των νομών Λαρίσης και Μαγνησίας, βρίσκεται στη φάση πλήρωσής της με νερά από τον Πηνειό ποταμό μέσω του φράγματος της Γυρτώνης.

Ο νομός Τρικάλων είναι ο μόνος από τους τέσσερις νομούς της Θεσσαλίας ο οποίος δε διαθέτει έως σήμερα ούτε φυσική ούτε τεχνητή λίμνη.

2.6 Βιότοποι-Υγρότοποι

Σε όλη την Περιφέρεια Θεσσαλίας αναπτύσσονται σημαντικοί βιότοποι. Παρόλο που για τους περισσότερους έχει προσδιοριστεί η θέση τους, αναλυτικές μελέτες έχουν εκπονηθεί μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις, γεγονός που δυσκολεύει την πραγματική τους αξιολόγηση.

Στο νομό Καρδίτσας υπάρχουν δύο υγράτοποι. Ο ένας βρίσκεται στην τεχνητή λίμνη Πλαστήρα και ο δεύτερος στον ποταμό Αχελώο στα όρια των νομών Αιτωλοακαρνανίας και Καρδίτσας.

Στο νομό Λάρισας ως υγράτοποι χαρακτηρίζονται, ο χώρος στο δέλτα Πηνειού στην περιοχή του Στομίου, ο ποταμός Πηνειός, ο ποταμός Ελασσονίτικος και ο ποταμός Τιταρήσιος.

Στο νομό Μαγνησίας υπάρχει ο υγράτοπος της λίμνης Κάρλας. Ακόμα, στην περιοχή βρίσκεται το έλος του όρμου της Σούρπης.

Τέλος, οι λίμνες της Σκιάθου, Βρωμολίμνη, Στροφυλιά και Αγίου Γεωργίου, αποτελούν σημαντικούς βιότοπους για τη γλωρίδα και την πανίδα της περιοχής.

Στο νομό Τρικάλων υπάρχει ο υγράτοπος του Ασπροποτάμου (Αχελώου) στα σύνορα των νομών Τρικάλων και Άρτας και ο υγράτοπος του ποταμού Ληθαίου.

2.7 Σπήλαια

Σε όλη την περιφέρεια βρίσκονται διάσπαρτα πολλά σπήλαια τα οποία έχουν ανακαλυφθεί αλλά δεν έχουν αξιοποιηθεί, δεδομένου ότι το κόστος αξιοποίησής τους είναι πολύ υψηλό.

Έχουν καταγραφεί δεκαεννιά σπήλαια (Πίνακας 1).

α/α	Όνομα σπηλαιου	Δημ. Διαμερισμα	Νομός	Σχόλια
1	Καρουκοφωλιά	Μαυρομάτι	Καρδίτσας	Σ' αυτό γεννήθηκε σύμφωνα με την παράδοση ο Καραϊσκάκης
2	Γάκη	Καρίτσα	Καρδίτσας	Φέρει σταλακτίτες και σταλαγμίτες
3	Λέγκω	Πορτή	Καρδίτσας	Φέρει επιβλητικούς θαλάμους και φαντασμαγορικούς σταλακτίτες και σταλαγμίτες σε περίτεχνα σχήματα και αποχρώσεις. Στο σπήλαιο υπάρχουν υπόγεια νερά.
4		Αετορράχη	Λάρισας	σπηλιά με σταλακτίτες & σταλαγμίτες
5		Σπηλιά	Λάρισας	Στον Κίσαβο σε υψόμετρο 1100μ. Υπάρχει σπήλαιο με σταλακτίτες
6	Βαθύτρυπα	Ραψάνη	Λάρισας	
7	σπήλαιο	Καρυά	Λάρισας	Βρίσκεται στη θέση Μόρια και φέρει σταλακτίτες
8	Τρία σπήλαια	Καρίτσα	Λάρισας	
9	Κεφαλόβρυσο ή Τρύπα του Μπουρσί»	Κεφαλόβρυσο	Λάρισας	Φέρει σταλακτίτες και σταλαγμίτες
10	του Νυμφαίου	Φάρσαλα	Λάρισας	Βρίσκεται στη θέση Καράπλα, στην κορυφή του λόφου
11	Σαρακινού	Μακρινίτσα	Μαγνησίας	
12	Παλαιόκαστρο		Μαγνησίας	
13	Άνω Λεχώνια		Μαγνησίας	

14	Χειρώνιον Άντρον		Μαγνησίας	Βάραθρο, 5χιλ πριν τα Χάνια
15		Μαλάκι	Μαγνησίας	Φέρει σταλαγμίτες, σταλακτίτες και υπόγειο ποταμό
16	Μυθικού κενταύρου	Άγιο Λαυρέντιο	Μαγνησίας	
17		Μεγάρχη, συνοικισμό Ανταλλάξιμα	Τρικάλων	Φέρει σταλακτίτες και σταλαγμίτες
18	Τησθεόπετρας	Καλαμπάκα	Τρικάλων	Βρίσκεται στην αρχή του βράχου στην κορυφή του λόφου, με σημαντικότερα αρχαιολογικά ευρήματα της παλαιολιθικής και νεολιθικής εποχής
19	Του Μπέη	Φιλύρας	Τρικάλων	

Πίνακας 1 Σπήλαια Περιφέρειας Θεσσαλίας

2.8 Ιαματικές πηγές

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, λόγω των εδαφών της, υπάρχει πληθώρα διάσπαρτων ιαματικών πηγών. Αρκετές από τις ιαματικές πηγές είναι αξιοποιημένες και καταγεγραμμένες από τον ΕΟΤ, το οποίο σημαίνει ότι διαθέτουν υποτυπώδεις υποδομές.

Οι σημαντικότερες ιαματικές πηγές στην Περιφέρεια είναι: τα λουτρά Σμοκόβου, της Καΐτσιας, της Σουλαντάς, της Μπράβας, στην τοποθεσία Αλιθαράκι, Βρομονέρι, Λόγκο, Τρόποι, Στάμπα και στην τοποθεσία Πλαστήρα.

Οι πηγές αυτές είναι κατάλληλες για ρευματικές, αρθριτικές, δερματικές, γυναικολογικές παθήσεις καθώς και παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος.

Στην πλειοψηφία τους παραμένουν αναξιοποίητες εκτός από λίγες περιπτώσεις όπως τα λουτρά Σμοκόβου, Καΐτσιας, Δρανίτσας στο Ν. Καρδίτσας.

α/α	Πηγή	Δημ. Διαμερισμα	Νομός	Σχόλια
1		Σμόκοβο	Καρδίτσας	κατάλληλα για ρευματικές, αρθριτικές, δερματικές, γυναικολογικές παθήσεις, και παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος.
2	Καΐτσας	Κτιμένη	-/-	κατάλληλα για παθήσεις των νεύρων
3	Σουλαντά	Αηδονοχώρι	-/-	αναξιοποίητες
4	Μπράβα	Καταφύλλι	-/-	θειούχες ιαματικές πηγές αναξιοποίητες
5		Κόκκινο Νερό	Λάρισας	Πηγές με ανθρακούχες ιδιότητες για το στομάχι
6	τοποθεσία Αλιθαράκι	Βλαχάβα	Τρικάλων	με ιδιότητες νερών ενδείκνυνται κατά του πονοκεφάλου
7	τοποθεσία βρομονέρι	Πλάτανος	-/-	θειούχα νερά για στομαχικούς πόνους
8	τοποθεσίες Λόγκο, Τρόποι, Στάμπα	Ασπροκκλησιά	-/-	ιδιότητες νερών ενδείκνυνται για ρευματισμούς
9	Τοποθεσία Πλαστήρα	Αύρα	-/-	ιδιότητες νερών ενδείκνυνται για ρευματισμούς

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Ιαματικές πηγές

2.9 Περιοχές προστασίας με ιδιαίτερη οικολογική και αισθητική αξία

Η περιφέρεια Θεσσαλίας εμφανίζει πολλές περιοχές προστασίας με ιδιαίτερη οικολογική και αισθητική αξία οι περισσότερες των οποίων βρίσκονται σε περιοχές που είναι ενταγμένες σε θεσμοθετημένο πλαίσιο προστασίας.

Οι θεσμοθετημένες περιοχές προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία καθώς παρουσιάζουν μεγάλο οικολογικό, αισθητικό αλλά και ιστορικό ενδιαφέρον.

Δύο είναι οι θεσμοθετημένες περιοχές που έχουν εθνική σημασία και εμβέλεια.

Πρόκειται για το **Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου** και τον **Εθνικό Δρυμό Ολύμπου**.

Καθορισμένες στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι επίσης και οι περιοχές NATURA 2000 ενώ διαθέτει εκτεταμένες προστατευόμενες περιοχές όπως

- η κοιλάδα των Τεμπών,
- τα δάση της Όσσας,
- τα πευκοδάση της Σκιάθου,
- την περιοχή των Μετεώρων και
- το νησί Πιπέρι των βόρειων Σποράδων.

Επίσης υπάρχουν σε όλη την έκταση της Περιφέρειας αισθητικά δάση, τοπία ιδιαίτερου αισθητικού κάλους, διατηρητέα μνημεία της φύσης.

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται το σύνολο των περιοχών κατά κατηγορία.

A/A	Νομός	Όνομασία	Νομοθετική διάταξη (ΦΕΚ)
1	Καρδίτσας	Οικισμός Αγ. Γεωργίου Καρδίτσας	ΥΑ Γ/2975/63496/8.11.82 (ΦΕΚ 45/Β/3-2-83)
2	Λάρισας	Αμπελάκια	ΥΑ Φ31/377/36/30.8.74 (ΦΕΚ 855/Β/4.9.74)
3	Λάρισας	Κοιλάδα Τεμπών	ΥΑ 25777/8.11.68 (ΦΕΚ 648/Β/25.11.68)
4	Λάρισας	Σπήλαιο στην τοποθεσία Καλιούρα Κοιν. Αετοράχης Ελασσόνας	ΥΑ 10755/15.11.71 (ΦΕΚ 936/Β/22.11.71)
5	Λάρισας	Σπήλαιο στην τοποθεσία Γκορτσιά Κοιν. Αετοράχης Ελασσόνας	ΥΑ 10755/15.11.71 (ΦΕΚ 936/Β/22.11.71)
6	Μαγνησίας	Παραλία του οικισμού Χόρτου	ΥΑ 10998/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67)
7	Μαγνησίας	Όρμος Κουκουναριές Σκιάθου	ΥΑ 10998/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67)
8	Μαγνησίας	Όρος Πήλιο	ΥΑ Φ31/24512/1858/3.5.76 (ΦΕΚ 652/Β/15.6.76)
9	Μαγνησίας	Βυζίτσα	ΥΑ Φ31/2206/201/19.4.76 (ΦΕΚ612/Β/30.4.76)
10	Μαγνησίας	Τρίκερι	ΥΑ 10977/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67)
11	Μαγνησίας	Τσαγκαράδα	ΥΑ 10977/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67)
12	Μαγνησίας	Νησίδα Μπούρτζι στη Σκιάθο	ΥΑ Γ/2974/63497/17.5.83 (ΦΕΚ237/Β/29.4.83)
13	Τρικάλων	Πύλη Τρικάλων	ΥΑ 10977/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67)

14	Τρικάλων	Καστράκι Καλαμπάκας	ΥΑ 10977/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67)
15	Τρικάλων	Περιοχές Μονής Δουσίκου	ΥΑ 10977/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67)
16	Τρικάλων	Περιοχή Μονών Μετεώρων	ΥΑ 10977/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Α/Α	Νομός	Ονομασία	Νομοθετική διάταξη (ΦΕΚ)
1	Καρδίτσας	Δάσος Καραϊσκάκη Καρδίτσας	ΠΔ 93/1974 (ΦΕΚ 31/Α/1974)
2	Λάρισας	Κοιλάδα Τεμπών	ΠΔ 92/1974 (ΦΕΚ 31/Α/1974)
3	Λάρισας	Δάσος Φαρσάλων Λάρισας	ΠΔ 24/2/1977 (ΦΕΚ 103/Δ/1977)
4	Λάρισας	Δασικό Σύμπλεγμα Όσσας	ΠΔ 444/1985 (ΦΕΚ 160/Α/1985)
5	Μαγνησίας	Δάση Νήσου Σκιάθου	ΠΔ 13/6/1977 (ΦΕΚ 248/Δ/1977)
6	Μαγνησίας	Δρυοδάσος Κουρί Μαγνησίας	ΠΔ 356/1979 (ΦΕΚ 99/Δ/1980)
7	Τρικάλων	Δάσος Λόφων Κάστρου & Αηλιά Τρικάλων	ΠΔ 1/10/1979 (ΦΕΚ 609/Δ/1979)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Αισθητικά Δάση

Α/Α	Νομός	Ονομασία	Νομοθετική διάταξη (ΦΕΚ)
1	Μαγνησίας	Το νησί Πιπέρι στις Βόρειες Σποράδες	ΥΑ 200995/7950/1977(ΦΕΚ 121/Β/1980)
2	Τρικάλων	Η Φτελιά της Αηδόνας Καλαμπάκας	ΥΑ 142397/1294/1981(ΦΕΚ 173/Β/1981)

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Διατηρητέα μνημεία της φύσης

Α/Α	Νομός	Ονομασία
1	Καρδίτσας	Κοιλάδα Αχελώου στο χωριό Πετρωτό
2	Καρδίτσας	Λουτρά Σμοκόβου
3	Καρδίτσας	Όρος Βουτσικάκι Αγράφων
4	Τρικάλων	Στενά Καλαμακίου
5	Τρικάλων	Αντιχάσια όρη και Μετέωρα
6	Τρικάλων	Κερκέτιο όρος (Κόζιακας)
7	Τρικάλων	Όρος Αυγό (Νότια Πίνδος)
8	Λάρισας	Μαυροβούνι Λάρισας
9	Λάρισας	Δέλτα Πηνειού
10	Λάρισας	Στενό Ροδιάς Τυρνάβου
11	Λάρισας	Όρος Κάτω Όλυμπος
12	Λάρισας	Όρος Όσσα (Κίσσαβος)
13	Λάρισας	Λιβάδια Τερψιθέας
14	Λάρισας	Κοιλάδα Τεμπών
15	Λάρισας	Μάτι Τυρνάβου
16	Λάρισας	Ύψωμα Γεντίκι
17	Λάρισας	Ποταμός Ενιππεύς Φαρσάλων
18	Μαγνησίας	Βουνά Γκούρας Μαγνησίας
19	Μαγνησίας	Νήσοι Κυρά-Παναγιά, Γιούρα. Πιπέρι
20	Μαγνησίας	Νήσος Σκάντζουρα
21	Μαγνησίας	Όρμος Σούρπης, Στόμιο Μαγνησίας
22	Μαγνησίας	Νήσος Σκιάθος
23	Μαγνησίας	Κουρί Αλμυρού
24	Μαγνησίας	Κορυφές Όρους Πήλιο

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 Περιοχές CORINE

NATURA

α/α	Νομός	Όνομασία	Κύρια Χαρακτηριστικά
1	Καρδίτσας	Περιοχή Λίμνης Ταυρωπού	Υψηλή βιοποικιλότητα, πλούσια πανίδα, τοπίο φυσικού κάλλους
2	Καρδίτσας	Άγραφα	Ποικιλία ενδημικών αλπικών φυτών, σπάνια θηλαστικά .
3	Καρδίτσας	Άγραφα (θέση Κατάχλωρος)	Άγρια πανίδα
4	Λάρισας	Κάτω Όλυμπος	Δάση υψηλής αισθητικής/οικολογικής αξίας,αποικία όρνιων, άλλα αρπακτικά πουλιά
5	Λάρισας	Αισθητικό Δάσος Όσσας	Ζώνη Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας,ένας «βοτανικός κήπος», ποικιλία βιοτόπων
6	Λάρισας	Κάρλα- Μαυροβούνι-Κεφαλόβρυσο Βελεσίνου	Ποικιλία μορφολογίας και οικοσυστημάτων, ενδιαφέρουσα ερπετοπανίδα, αρπακτικά πουλιά, παρουσία φώκιας στις βραχώδεις ακτές
7	Λάρισας	Αισθητικό Δάσος κοιλάδας Τεμπών	Ζώνη Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας, πληθώρα πουλιών και ψαριών, δάση υψηλής αισθητικής / οικολογικής αξίας
8	Λάρισας	Όρος Μαυροβούνι	Ζώνη Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας
9	Μαγνησίας	Όρος Πήλιο	Ποικιλία βοτάνων, ενδημικά ασπόνδυλα
10	Μαγνησίας	Κουρί Αλμυρού	Αισθητικό δρυοδάσος
11	Μαγνησίας	Σκιάθος Κουκουναριές	Σπάνιο δάσος υψηλής αισθητικής αξίας
12	Μαγνησίας	Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλονήσου	Ποικιλία θαλάσσιων οικοσυστημάτων, βιότοπος φώκιας, ενδημική χλωρίδα, και μεγάλη ποικιλία πανίδας
13	Μαγνησίας	Νησιά Κυρά Παναγιά,Πιπέρι, Ψαθούρα και γύρω νησίδες	Ζώνη Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας
14	Μαγνησίας	Βόρειο Τμήμα του Νησιού της Σκοπέλου	
15	Τρικάλων	Ασπροπόταμος	Ποικιλία οικοσυστημάτων
16	Τρικάλων	Κερκέτιο όρος	Ποικιλία βιοτόπων υποστηρίζει σημαντική ορνιθοπανίδα
17	Τρικάλων	Αντιχάσια όρη	Εκτεταμένα δρυοδάση, γυμνοί βράχοι, ενδημικά φυτά, σπάνια πουλιά
18	Λάρισας	Στενά Καλαμακίου	Φαράγγι του Πηνειού, σημαντικό γιατί διατηρεί άγρια πανίδα και χλωρίδα στη μέση του προβληματικού οικολογικά θεσσαλικού κάμπου
19	Τρικάλων	Ποταμός Πηνειός – Αντιχάσια όρη	Ζώνη Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας
20	Άρτας– Τρικάλων	Όρη Αθαμανών	Πλούσια χλωρίδα με σπάνια ενδημικά και απειλούμενα είδη, χαρακτηριστικά της ορεινής και αλπικής ζώνης
21	Άρτας– Τρικάλων	Κοιλάδα Αχελώου	Ζώνη Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας,Πλούσιο παρόχθιο δάσος με ιδιαίτερη μεγάλη αισθητική και οικολογική σημασία
22	Ιωαννίνων– Τρικ.	Όρος Λάκμος	
23	Ιωαννίνων– Τρικ.	Περιοχή Μετσόβου	
24	Πιερίας– Λάρισας	Τίταρος	
25	Πιερίας– Λάρισας	Εθνικός Δρυμός Ολύμπου	
26	Λάρισας	Δέλτα Πηνειού και κοιλάδα	Παραποτάμια δάση, σημαντική ιχθυοπανίδα, ποικιλία παραθαλάσσιων οικοσυστημάτων

2.10 Ορυκτός πλούτος και εξορυκτική δραστηριότητα

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας υπάρχουν σημαντικές μαρμαροφόρες περιοχές κυρίως κατά μήκος των ορεινών όγκων του ανατολικού τμήματος. Ιδιαίτερη συγκέντρωση παρατηρείται στο Πήλιο (παραθαλάσσια περιοχή Σαρακίνικου Λαύκου) και γενικότερα στο νομό Μαγνησίας που κατατάσσεται στις πλέον μαρμαροπαραγωγικές περιοχές σ' επίπεδο χώρας.

Η συντριπτική πλειοψηφία των μαρμαροφόρων λατομείων βρίσκεται στο νομό Μαγνησίας στις περιοχές Λαύκου, Καναλίων, Βένετου, Νεοχωρίου, Καλαμακίου, Κεραμιδίου, Σούρπης, Πτελεού, Λαμπινούς, Ν. Αγγιάλου, Κερασιάς και Συκής. Μαρμαροφόρα λατομεία στο νομό Λάρισας βρίσκονται στις περιοχές Κοκκινοπηλού Ολύμπου, Γόννων, Αμπελείας, Καρυάς και Τυρνάβου.

Στο νομό Τρικάλων μαρμαροφόρα λατομεία βρίσκονται στην περιοχή Κεραμιδίου και στο νομό Καρδίτσας στην περιοχή Βλοχού. Τα μαρμαροφόρα κοιτάσματα αποτελούν σημαντικό πόρο για την περιφέρεια καθώς το μάρμαρο είναι εξαγωγίμο προϊόν και γι' αυτό πρέπει να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη συνέχιση της αξιοποίησης τους με αυστηρή όμως τήρηση της υπάρχουσας νομοθεσίας και ως προς τον τρόπο εκμετάλλευσης και ως προς την προστασία περιβάλλοντος.

Στα πλαίσια του σχεδιασμού ιδιαίτερα πρέπει να προσεχθεί η περιοχή του Πηλίου καθώς και άλλες περιοχές με αξιόλογο φυσικό τοπίο στις οποίες λειτουργούν λατομεία μαρμάρου.

Εξόρυξη βιομηχανικών ορυκτών γίνεται στις περιοχές Ανάβρας, Σέσκλου και Νέας Ιωνίας του νομού Μαγνησίας και στην περιοχή Λογγά του νομού Τρικάλων.

Η Περιφέρεια δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στον τομέα των μεταλλικών ορυκτών. Είναι ενδεικτικό ότι στις περιοχές που παραχωρήθηκαν για εκμετάλλευση μετά από αξιολόγηση του ΙΓΜΕ, δεν παρουσιάζεται σήμερα αξία λόγου δραστηριότητα.

Στον τομέα των ενεργειακών ορυκτών όμως, η περιφέρεια διαθέτει αξιοποιήσιμα **κοιτάσματα λιγνίτη**, στις περιοχές Δομένικου και Αμουρίου Ελασσόνας του νομού Λάρισας.

Διαθέτει επίσης εντοπισμένα **γεωθερμικά πεδία** στην ευρύτερη περιοχή, ανατολικά των Σοφάδων στο νομό Καρδίτσας (γεωθερμική περιοχή σύμφωνα με δεδομένα γεωτρήσεων).

Η αξιοποίηση των πεδίων αυτών ενδέχεται να δώσει ενέργεια, ήπιας μορφής, για την κάλυψη τοπικών αναγκών.

Σε ότι αφορά τέλος στην εξόρυξη αδρανών, έχουν ήδη καθοριστεί λατομικές περιοχές ανά νομό.

Επιβάλλεται ο περιορισμός της εξόρυξης εντός των λατομικών ζωνών που καθορίζονται σύμφωνα με την σχετική νομοθεσία.

2.11 Γεωργική γη

Οι αρδευόμενες εκτάσεις και οι λοιπές περιοχές γεωργικής γης πρώτης προτεραιότητας της Περιφέρειας, που το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας τους αποτελεί ενιαία ζώνη, περιλαμβάνουν:

- Το σύνολο των πεδινών εκτάσεων του Θεσσαλικού κάμπου που προσφέρονται για γεωργική χρήση, ανεξάρτητα αν σήμερα αρδεύονται.
- Την παραποτάμια ζώνη της Ελασσόνας.
- Την περιοχή με τις δενδρώδεις καλλιέργειες στην Αγιά
- Τις παραλιακές ζώνες του Πηλίου, από Πουρί μέχρι Μούρτσι στο Αιγαίο και από Αγριά μέχρι Κορόπη στον Παγασητικό.
- Την πεδινή περιοχή Ν. Αγχιάλου, Βράχου, Αλμυρού, Σούρπης.
- Άλλες μικρότερες εκτάσεις

Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των εκτάσεων αρδεύεται με ιδιωτικά μέσα, ακόμα και σε περιοχές στις οποίες λειτουργούν συλλογικά δίκτυα άρδευσης.

Τα δίκτυα αυτά, που εκμεταλλεύονται κυρίως κρατικές γεωτρήσεις, στις περισσότερες περιπτώσεις απλώς υποβοηθούν και συμπληρώνουν το έργο των ιδιωτικών αρδεύσεων στις ίδιες περιοχές.

Σήμερα η γεωργική γη πρώτης προτεραιότητας, και κυρίως οι πεδινές περιοχές του θεσσαλικού κάμπου, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα περιβαλλοντικής φύσης που προέρχονται από την εντατική χρήση με τρόπο «σπάταλο» όσον αφορά τους φυσικούς πόρους και χωροταξικής φύσης που προέρχονται από την τάση ανάπτυξης και επέκτασης των αστικών χρήσεων στις πεδινές περιοχές.

Παράλληλα ο τομέας αντιμετωπίζει προβλήματα που οφείλονται σε παράγοντες όπως το ιδιοκτησιακό καθεστώς της γεωργικής γης, η επιλογή των καλλιεργειών (π.χ. μονοκαλλιέργεια βαμβακιού) αλλά και των μεθόδων παραγωγής και το γεγονός ότι μεγάλο μέρος του τοπικού πληθυσμού εξακολουθεί να εξασφαλίζει το βιοπορισμό του από την γεωργία, χωρίς όμως να ασκεί πραγματικά αυτό το επάγγελμα.

2.12 Κτηνοτροφία

Οι δραστηριότητες οι σχετικές με την κτηνοτροφία δεν είναι χωροθετημένες σε συγκεκριμένες περιοχές ή ζώνες. Η βοσκή επιτρέπεται στους χαρακτηρισμένους βοσκοτόπους ενώ η εγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων διέπεται από τις γενικές διατάξεις της πολεοδομικής νομοθεσίας.

Έχουν εντοπιστεί προβλήματα σύγκρουσης χρήσεων σχετικά με κάποιες μορφές και δραστηριότητες όπως η υπερσυγκέντρωση μεγάλων μονάδων σε περιαστικές περιοχές και η διαχείριση κοπαδιών, κυρίως αιγοπροβάτων, στις ίδιες περιοχές, με αντίστοιχα προβλήματα.

Η ανεξέλεγκτη χρήση των ορεινών περιοχών για βοσκή μπορεί να οδηγήσει σε σύγκρουση με το αναπτυξιακό μοντέλο της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης χωρίς κατ' αρχήν να είναι ασύμβατη.

2.13 Αλιεία - Ιχθυοκαλλιέργειες

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας περιλαμβάνει τέσσερις νομούς στους οποίους ασκείται τόσο η συλλεκτική αλιεία όσο και η υδατοκαλλιέργεια και ταυτόχρονα παρατηρείται και επενδυτικό ενδιαφέρον στον τομέα της μεταποίησης-εμπορίας αλιευτικών προϊόντων. Η συλλεκτική αλιεία ασκείται κυρίως στους παραθαλάσσιους νομούς Μαγνησίας (περίπου 850 αλιευτικά σκάφη) και Λάρισας (περίπου 140 αλιευτικά σκάφη). Υδατοκαλλιέργειες υπάρχουν και στους ποταμούς και στις ακτές της Περιφέρειας: στο Νομό Τρικάλων πέντε με πέστροφα και κυπρίνο-τυλάπι, στο Ν. Καρδίτσας τρεις με πέστροφα και σολωμό και στο Νομό Μαγνησίας δύο με τσιπούρα-λαβράκι. Μονάδες τυποποίησης και συσκευασίας αλιευτικών προϊόντων λειτουργούν τουλάχιστον τέσσερις

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2000-2006 (ΕΠΑΛ 2000-2006), ήταν το μόνο χρηματοδοτικό μέσο για τις ιδιωτικές επενδύσεις στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε κυρίως στα μέτρα της διάλυσης των σκαφών και του εκσυγχρονισμού των υπολοίπων.

Στην Περιφέρεια παρατηρείται γενικότερα δυσπραγία, ιδίως για τις θαλάσσιες υδατοκαλλιέργειες. Η έλλειψη χωροθέτησης των χρήσεων γης και υδάτων σε συνδυασμό με την έλλειψη πληροφόρησης για το μέγεθος της ρύπανσης που επιφέρουν οι υδατοκαλλιέργειες προκαλούν έντονες κοινωνικές διαμάχες. Επιπλέον άλλοι τομείς ανάπτυξης (π.χ. τουρισμός) παρεμποδίζουν τη δημιουργία επενδύσεων. Για την ανάπτυξη των θαλάσσιων ιχθυοκαλλιεργειών, θα μπορούσαν να δεσμευθούν συγκεκριμένες θαλάσσιες περιοχές με

σκοπό τη δημιουργία ιχθυοτροφικών πάρκων με την απαραίτητη χερσαία υποδομή και οργάνωση και να εφαρμοσθούν τεχνικές για την αποφυγή της ρύπανσης. Για την ανάπτυξη των ιχθυοκαλλιέργειών στα εσωτερικά ύδατα ορεινών περιοχών, εκτός από τη χωροθέτηση των χρήσεων γης που είναι απαραίτητη για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών αυτών, είναι απαραίτητη η δημιουργία σύγχρονου και οδικού δικτύου εναρμονισμένου με το φυσικό περιβάλλον, προκειμένου να γίνει εύκολη η πρόσβαση και η μεταφορά των προϊόντων. Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του κλάδου θα διαδραματίσει η ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας, αλλά και η υιοθέτηση συστήματος αυτοελέγχων των εγκαταστάσεων παραγωγής, καθώς υπάρχει ολοένα και αυξανόμενη ζήτηση για προϊόντα ποιότητας.

Ο τομέας της μεταποίησης και της εμπορίας των αλιευτικών προϊόντων θα μπορούσε να αναπτυχθεί περισσότερο στην περιφέρεια, καθώς λόγω της γεωγραφικής της θέσης και με τα νέα οδικά έργα η Θεσσαλία αποκτά ολοένα και περισσότερο κομβικό ρόλο στις μεταφορές προϊόντων. Απαραίτητος επίσης κρίνεται ο αυστηρότερος έλεγχος στην παραγωγή των προϊόντων και η επιβολή κυρώσεων από τις αρμόδιες αρχές, καθώς η αυθαίρετη αύξηση της παραγωγής εγκυμονεί περιβαλλοντικούς κινδύνους, αθέμιτο ανταγωνισμό και περιορίζει τις νέες επενδύσεις. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο προβληματισμός αυτός υπάρχει για ολόκληρη την περιοχή της Μεσογείου.

Κρίσιμη επίσης θεωρείται η **ολοκληρωμένη διαχείριση του Παγασητικού Κόλπου**, του σημαντικότερου αλιευτικού πεδίου της Περιφέρειας που προσελκύει μεγάλο επαγγελματικό και ερασιτεχνικό αλιευτικό στόλο με αποτέλεσμα την υπεραλίευση των αποθεμάτων του. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται η άμεση εφαρμογή των μέτρων ολοκληρωμένης διαχείρισης, τα οποία έχουν προκύψει από μελέτες που ήδη έχουν εκπονηθεί, με νομοθετικές ρυθμίσεις.

Τέλος, τα νησιά των Σποράδων που διοικητικά ανήκουν στην Περιφέρεια Θεσσαλίας δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς στον τομέα της αλιείας. Η εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης των νησιών αυτών, όπου η αλιεία-υδατοκαλλιέργεια θα μπορούσε να είναι αξιοσημείωτη πηγή εισοδήματος, θα συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή της περιοχής η οποία εξαρτάται κυρίως από τον τουρισμό.

2.14 Το υδατικό σύστημα της Θεσσαλίας

Στο υδατικό σύστημα της Θεσσαλίας, με βάση τις πλέον πρόσφατες μελέτες διακρίνεται σε 21 μεγάλες και μικρότερες υδρολογικές λεκάνες και υπολεκάνες.

Οι μεγαλύτερες σε έκταση υπολεκάνες είναι αυτές που εντάσσονται **στη λεκάνη του Πηνειού ποταμού**, με τους παραποτάμους του, όπου και παρουσιάζονται τα πλέον εκτεταμένα προβλήματα.

Σημαντικές λεκάνες είναι επίσης, **η λεκάνη της Κάρλας**, με μικρότερης κλίμακας προβλήματα τα οποία σχετίζονται με επάρκεια και ποιότητα, **οι λεκάνες της παράκτιας περιοχής Λάρισας και Μαγνησίας, η λεκάνη Βόλου και η λεκάνη Αλμυρού** όπου παρουσιάζονται και τα πλέον εκτεταμένα προβλήματα υφαλμύρωσης και ταπείνωσης των υπογείων υδροφορέων.

Τα επιφανειακά ύδατα υπόκεινται σε επιβαρύνσεις οι οποίες προέρχονται από τις αντικρουόμενες και πολυποίκιλες δραστηριότητες που αναπτύσσονται λόγω των χρήσεων γης στις παραποτάμιες και παραλίμιες δασικές διαπλάσεις καθώς επίσης και από τη ρύπανση που προέρχεται από διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες. Η ρύπανση των επιφανειακών υδάτων συνδέεται με φαινόμενα ευτροφισμού. Όσον αφορά στα υπόγεια ύδατα, οι βασικές επιβαρύνσεις προέρχονται από τις υδραυλικές επεμβάσεις και από επιφανειακά δημιουργούμενο ρυπαντικό φορτίο το οποίο διηθείται και διαχέεται στον υδροφορέα μέσω του εδάφους και μεταφέρεται μέσω της κίνησης των υπόγειων υδάτων. Η ρύπανση των υπόγειων υδροφορέων συνδέεται με τη μεταβολή των φυσικο - χημικών παραμέτρων του νερού και της σύστασης του εδάφους.

Υπόγεια ύδατα

Ειδικότερα, για την εκμετάλλευση των υπόγειων υδατικών αποθεμάτων σε όλες τις μελέτες επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι το μεγαλύτερο τμήμα των υδροφορέων της Θεσσαλίας, με εξαίρεση λίγες περιοχές βρίσκεται κάτω από καθεστώς υπερεκμετάλλευσης.

Το πρόβλημα αυτό της υπερεκμετάλλευσης είναι εντονότερο στην Ανατολική Θεσσαλία, όπου εκδηλώνεται συνεχής συστηματική ταπείνωση της στάθμης χωρίς περιόδους επαναφοράς.

Η ένταση της εκμετάλλευσης και ο χρόνος κατά τον οποίο άρχισε η απότομη πτώση της στάθμης των υπόγειων υδροφοριών χωρίς περαιτέρω αναπλήρωση διαφέρουν τοπικά.

Στην περίοδο 1986-2004 η ταπείνωση του υπόγειου υδροφορέα χαρακτηρίζεται από αρκετά μεγάλη έως ανησυχητική και αυτό οφείλεται στον συνδυασμό της υπερεκμετάλλευσης των υπόγειων υδάτων για λόγους ύδρευσης και άρδευσης και στο ότι η πενταετία 1987-1992 ήταν από τις ξηρότερες που έχουν παρατηρηθεί.

Από την ανάλυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών του νερού γίνεται φανερό ότι ένα μεγάλο μέρος του είναι πλέον **ακατάλληλο** για τις χρήσεις που καταναλώνεται, και η κατάσταση επιδεινώνεται με το πέρασμα του χρόνου. Επίσης, από τα υδατικά ισοζύγια προκύπτει ότι το έλλειμμα μόνο στη λεκάνη του Πηνειού, με τις πλέον συντηρητικές εκτιμήσεις, κυμαίνεται από 750 έως τουλάχιστον τα 1000hm³. Η προσθήκη στο έλλειμμα αυτό των ελλειμμάτων της

λεκάνης της Κάρλας (μέσο έλλειμμα 125hm³) και των 4 παράκτιων λεκανών (Παρ. Λάρισας, Παρ. Μαγνησίας, Βόλου και Αλμυρού) ανεβάζουν το συνολικό έλλειμμα του υδατικού διαμερίσματος κατά 200 περίπου hm³.

Το συμπέρασμα αυτό απαιτεί παράπλευρες, επείγουσες και αμεσότερες λύσεις συνολικά στην περιφέρεια, εφόσον η περιβαλλοντική ζημιά συνεχώς διογκώνεται και ιδιαίτερα στο χώρο της Ανατολικής Θεσσαλίας πεδινό και παράλιο.

Αναφέρεται ότι, τυχόν μείωση των αντλήσεων της περιοχής Κάρλας κατά 30% συνολικά θα οδηγούσε σε αύξηση της υπόγειας στάθμης κατά 12 περίπου μέτρα για περίοδο εφαρμογής 20 ετών, δηλαδή αύξηση 0,6 περίπου μέτρων ετησίως.

Το γεγονός αυτό υποδεικνύει έναν τρόπο ορθολογικότερης αξιοποίησης του υπόγειου υδατικού δυναμικού για επαναφορά της λειτουργίας των υπόγειων υδροφορέων σε φυσιολογικά επίπεδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία των Δ/νσεων Εγγείων Βελτιώσεων της Θεσσαλίας, από το 1970 μέχρι το 1996 χορηγήθηκαν περίπου 30.000 άδειες ανόρυξης γεωτρήσεων, ανορύχθηκαν περίπου 23.000- 25.000 και υπάρχει σημαντικός αριθμός παράνομων γεωτρήσεων που δεν είναι γνωστός.

Προκύπτει σαφώς ότι γίνεται υπερεκμετάλλευση των υπόγειων υδατικών πόρων με αποτέλεσμα τη σημαντική πτώση στάθμης και την εξάντληση εντέλει των ανανεώσιμων υπόγειων υδατικών πόρων. Μάλιστα διαπιστώνεται ότι το 80% του ελλείμματος του υδατικού δυναμικού επικεντρώθηκε σε υπεράντληση κυρίως κατά τις τελευταίες εικοσαετίες.

Σημαντικό ρόλο σε αυτή την κατάσταση παίζει η ανόρυξη υπεράριθμων γεωτρήσεων. Πέρα από τα περιβαλλοντικά προβλήματα που σαφώς προκύπτουν από την υπερεκμετάλλευση των υπόγειων υδατικών πόρων, δημιουργούνται σημαντικά προβλήματα στους αγρότες οι οποίοι είναι πλέον υποχρεωμένοι να αντλούν σε βάθος μεγαλύτερο από 350 μέτρα με ότι αυτό σημαίνει οικονομικά (αυξημένο κόστος άντλησης) και τεχνικά (επιπλέον εξοπλισμός αντλίας).

Ουσιαστικά, παρά τις Οδηγίες και τους Νόμους δεν λαμβάνονται μέτρα ή αυτά που ελέγχονται από το κράτος έχουν περιστασιακό χαρακτήρα.

Επιφανειακά ύδατα

Η διαχείριση των υδατικών πόρων στη Θεσσαλία σε ότι αφορά στη χρήση και στην κατασκευή έργων αξιοποίησης επιφανειακών υδατικών πόρων στην ουσία δεν υφίσταται.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στις κανονιστικές διατάξεις των νόμων ελάχιστα προβλέπονται για τη χρήση των επιφανειακών νερών. Η αξιοποίηση επιφανειακών υδατικών πόρων γίνεται ταυτόχρονα τις περισσότερες φορές, τόσο από κρατικούς φορείς, όσο και από ιδιώτες χωρίς άδεια, και επιπλέον ο σχεδιασμός γίνεται συνήθως με βάση τη χρήση.

Έτσι παρατηρείται το φαινόμενο να κατασκευάζονται και να σχεδιάζονται έργα για την ίδια χρήση από διαφορετικούς φορείς χωρίς προηγούμενη συνεννόηση.

Δεν υπάρχει συντονιστικό όργανο ενώ εμφανίζονται περιπτώσεις παρεμπόδισης μεταφοράς νερού από τα ανάντη στα κατόντη, όπως επίσης και εμφανίζονται συχνά κρούσματα αυθαίρετης άρδευσης που άλλωστε αποτελεί τη βασική δραστηριότητα στην περιοχή.

Σε συνδυασμό με τα υφιστάμενα μεγάλα έργα ταμίευσης νερού, η χωροθέτηση ενός δικτύου μικρών ταμιευτήρων, που είναι φιλικό στο περιβάλλον και γενικότερα η λειτουργία τους εμπίπτει στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, δύναται να συμβάλλει σε αποτελεσματικότερη διαχείριση του υδατικού δυναμικού.

Πρόκειται για έργα που μπορούν να αποθηκεύσουν μικρές ποσότητες νερού και επιλέγονται ως λύση όταν για οποιουσδήποτε λόγους (τεχνικούς, οικονομικούς, κλπ.) δεν είναι δυνατή ή κρίνεται ασύμφορη η κατασκευή μεγάλων έργων ταμίευσης νερού.

Παράλληλα με τα επιφανειακά έργα ταμίευσης νερού, ο συνδυασμός μεθόδων εμπλουτισμού των υπόγειων υδροφορέων οι οποίοι στην παρούσα φάση βρίσκονται σε καθεστώς ποσοτικής και ποιοτικής υποβάθμισης αποτελεί μία ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της διαχείρισης των υδατικού δυναμικού της περιφέρειας Θεσσαλίας όσον αφορά στο τεχνικό μέρος.

Η ολοκλήρωση της διαχείρισης θα πρέπει να συμπληρωθεί με μια σειρά πολιτικών για συνετή χρήση από τους καταναλωτές, σχεδιασμό καλλιεργειών και επιβολή προστίμων στους ρυπαίνοντες.

2.15 Συμπεράσματα - Φυσικοί πόροι

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας διαθέτει ένα ποικίλο γεωγραφικό υπόβαθρο και σημαντικούς φυσικούς πόρους ο συνδυασμός των οποίων επιτρέπει την ανάπτυξη πληθώρας δραστηριοτήτων που καλύπτουν και τους τρεις παραγωγικούς τομείς.

Οι δραστηριότητες πρέπει να χωροθετηθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην έχουν συγκρουσιακά χαρακτηριστικά αλλά συμπληρωματικά και ταυτόχρονα να διέπονται από ένα στρατηγικό πλαίσιο με οριζόντια συνιστώσα την αειφορική διαχείριση του συνόλου των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος.

Η συστηματική και διαχρονική διαχείριση των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας Θεσσαλίας είναι πρωταρχικής σημασίας για την ανάπτυξη οποιασδήποτε άλλης παραγωγικής δραστηριότητας.

Δεν είναι δυνατόν να υφίσταται διαχρονικά ένας δυναμικός πρωτογενής τομέας όταν το νερό, θεμελιώδες στοιχείο για την ανάπτυξή του, δεν είναι διαθέσιμο.

Ο όρος «διαθέσιμο» δεν αφορά μόνο στην ποσότητα αλλά και στην ποιότητα.

Η απαραίτητη ποσότητα νερού για ύδρευση και άρδευση μπορεί να εξασφαλιστεί μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης με συνιστώσες τεχνικές, πολιτικές και παραγωγικές.

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας πρέπει να φροντίσει για την επάρκεια των υδατικών πόρων με δικά της μέσα και φυσικά πρέπει να εξασφαλίζεται με οποιονδήποτε τρόπο η αυτάρκεια.

Η ποιότητα του νερού μπορεί να διασφαλιστεί με ένα συνδυασμό πολιτικών, τεχνικών έργων και αυστηρών μέτρων προστασίας στα πλαίσια πάντα των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Ο Θεσσαλικός κάμπος, είναι και πρέπει να παραμείνει, μία από τις σημαντικότερες γεωργικές περιοχές της Χώρας, στις οποίες υπάρχουν οι προϋποθέσεις άσκησης αποτελεσματικής γεωργίας.

Η αειφόρος διαχείριση του φυσικού αυτού πόρου, αποτελεί **πρώτη προτεραιότητα** περιφερειακής αλλά και εθνικής σημασίας. Παρότι οι απασχολούμενοι στον αγροτικό τομέα, έχουν μειωθεί σε σημαντικό ποσοστό, ο κάμπος πρέπει να διατηρήσει, στη μεγαλύτερη κατά το δυνατόν έκτασή του, τη γεωργική χρήση, όχι μόνο για την εξασφάλιση εισοδήματος αλλά και για τη διασφάλιση των διατροφικών αναγκών του πληθυσμού της Χώρας σε απρόβλεπτες και δύσκολες συγκυρίες.

Γι' αυτό επιβάλλεται να ληφθεί μια σειρά από μέτρα η οποία θα στοχεύει στη στήριξη του γεωργικού τομέα σε πολλαπλά επίπεδα.

Ο περιορισμός των αστικών χρήσεων γης σε εκτάσεις γεωργικής γης μέσω της θεσμοθέτησης ειδικών περιοχών και του περιορισμού της εκτός σχεδίου δόμησης θα διασφαλίσει την εδαφική ακεραιότητα της γεωργικής γης.

Η εφαρμογή αποτελεσματικών μεθόδων και έργων περιβαλλοντικής εξυγίανσης των πεδινών εδαφών όπως τα προγράμματα απονιτρορύπανσης θα διασφαλίσουν την ποιότητα του καλλιεργούμενου εδάφους.

Η λήψη μέτρων περιορισμού της σπατάλης του νερού κατά την άρδευση των καλλιεργειών και η κάλυψή της με συλλογικά αρδευτικά δίκτυα θα εξορθολογίσει τη χρήση του αρδευόμενου νερού και θα συμβάλλει στην εξοικονόμησή του.

Επίσης η στροφή της παραγωγής σε ποιοτικά προϊόντα θα προσδώσει συγκριτικό πλεονέκτημα στην αγορά και μέσω της προστασίας και προώθησης των επώνυμων τοπικών προϊόντων ποιότητας θα διαφοροποιήσει το τελικό προϊόν από αυτά των ανταγωνιστών.

Η σύγχρονη γεωργία μπορεί να παράγει προϊόντα που συγχρόνως να ανταποκρίνονται στη ζήτηση της αγοράς και να διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο υγιεινής, χρησιμοποιώντας μεθόδους παραγωγής φιλικές στο περιβάλλον.

Η διαφύλαξη και προστασία των φυσικών πόρων είναι καθοριστικής σημασίας τόσο για την οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας όσο και για την αιεφόρο ανάπτυξη γενικότερα.

Η περιφέρεια διαθέτει ένα πολυποίκιλο γεωμορφολογικό υπόβαθρο το οποίο επιτρέπει την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.

Ήδη τα νησιά των Σποράδων αποτελούν δημοφιλή προορισμό κατά τη θερινή περίοδο εδώ και πολλά χρόνια σε επισκέπτες του εξωτερικού σε αντίθεση με τις ακτές του χερσαίου υποβάθρου οι οποίες κατακλύζονται από εγχώριους επισκέπτες.

Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η αξιοποίηση ήπιων μορφών τουρισμού στο ηπειρωτικό διαμέρισμα της περιφέρειας θα λειτουργήσει αναζωογονητικά για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Σίγουρα, θα λειτουργήσει συμπληρωματικά στο παραγόμενο από αγροτικές δραστηριότητες εισόδημα στις περιοχές αυτές.

Είναι λοιπόν προφανές ότι για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στον τομέα του τουρισμού είναι απαραίτητη προϋπόθεση η διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

Η διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα σε οποιαδήποτε επενδυτική και αναπτυξιακή δραστηριότητα ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η συμπληρωματικότητα των επιμέρους δραστηριοτήτων μεταξύ τους.

Η περιφέρεια Θεσσαλίας διαθέτει τις υποδομές για να προσελκύσει επενδύσεις. Η όλη προσέγγιση όμως θα πρέπει όμως να γίνει συστηματικά και λαμβάνοντας υπόψη και άλλες παραμέτρους πέραν αυτής της αύξησης του παραγόμενου εισοδήματος.

3. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

3.1 Κίνηση πληθυσμού

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τελευταίας απογραφής πληθυσμού, η Θεσσαλία, με πάνω από 750.000 κατοίκους (6,9% της χώρας) αποτελεί, κατά αύξουσα σειρά, την Τρίτη περιφερειακή ενότητα της Ελλάδας μετά από την Αττική (34,3%) και την Ανατολική Μακεδονία-Θράκη (17%).

Κατά την τελευταία δεκαετία (1991-2001), παρατηρείται εξαιρετικά μικρή συνολικά αύξηση του πληθυσμού (+2,7% έναντι 6,6% για τη Χώρα) και βρίσκεται στη προ-τελευταία θέση, ξεπερνώντας ελάχιστα την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (+2,5%).

Σε επίπεδο Νομού, η Μαγνησία έχει την μεγαλύτερη αύξηση (+4,5%) ενώ ο Ν. Τρικάλων παρουσιάζει έντονο πρόβλημα με σχεδόν μηδενική αύξηση (+0,4% αντί +2,7% και +2,1% για τους Νομούς. Λαρίσης και Καρδίτσας αντίστοιχα)

Με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του πληθυσμού μικρότερο από 0,3%, η περιφέρεια Θεσσαλίας χαρακτηρίζεται από σταθεροποίηση του πληθυσμού της, ενώ παράλληλα η πυκνότητα του πληθυσμού είναι σημαντικά μικρότερη από το μέσο εθνικό όρο (53,7 αντί 82,9 κάτοικοι / τ.χλμ). Η μικρή αύξηση του πληθυσμού οφείλεται αποκλειστικά στη μετανάστευση, δεδομένου ότι, από το 1992 και μετά, η φυσική κίνηση παρουσιάζει έλλειμμα, το οποίο ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο της χώρας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται, συνολικά ο πληθυσμός της περιφέρειας αυξήθηκε κατά 8.069 κατοίκους μεταξύ του 1991 και του 1999 ενώ η φυσική κίνηση κατέληξε σε συνολική μείωση κατά 3.418 άτομα, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι, η αύξηση του πληθυσμού της περιφέρειας προέρχεται από τη μετανάστευση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Εξέλιξη πληθυσμού 1991 - 2001

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ		ΠΛΗΥΣΜΟΣ				ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΠΥΚΝ/ΤΑ
	Χιλ. στρ	%	1991	%	2001	%	ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	κατ./τα.χλμ
Σύνολο Χώρας	13.195.742	100	10.259.900	100	10.939.605	100	6,6	82,9
Ανατ. Μακεδονίας – Θράκης	1.415.775	10,7	570.496	5,6	610.254	5,6	7	43,1
Κεντρικής Μακεδονίας	1.914.616	14,5	1.710.513	16,7	1.861.917	17	8,9	97,2
Δυτικής Μακεδονίας	945.141	7,2	293.015	2,9	302.750	2,8	3,3	32
Ήπειρος	920.322	7	339.728	3,3	352.420	3,2	3,7	38,3
Στερεάς Ελλάδας	1.554.931	11,8	582.280	5,7	607.855	5,6	4,4	39,1
Πελοποννήσου	1.548.995	11,7	607.428	5,9	632.955	5,8	4,2	40,9
Ιωνίων Νήσων	230.693	1,7	193.734	1,9	214.274	2	10,6	92,9
Θεσσαλίας	1.403.665	10,6	734.846	7,2	754.393	6,9	2,7	53,7
Δυτικής Ελλάδας	1.135.017	8,6	707.687	6,9	739.118	6,8	4,4	65,1
Αττικής	380.810	2,9	3.523.407	34,3	3.756.607	34,3	6,6	986,5
Βορείου Αιγαίου	383.590	2,9	199.231	1,9	204.158	1,9	2,5	53,2
Νοτίου Αιγαίου	528.599	4	257.481	2,5	301.745	2,8	17,2	57,1
Κρήτης	833.588	6,3	540.054	5,3	601.159	5,5	11,3	72,1

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Εξέλιξη πληθυσμού & φυσική κίνηση 1991 - 1999

Σύνολο Χώρας	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	1999-91
Αριθμός κατοίκων	10.259.900	10.321.862	10.379.426	10.409.605	10.454.019	10.475.886	10.498.838	10.516.366	10.538.086	
Ετήσια αύξηση κατοίκων		61.962	57.564	30.179	44.414	21.867	22.952	17.528	21.720	278.186
Γεννήσεις	102.462	103.797	101.499	103.460	101.102	100.365	101.512	100.314	100.044	914.555
Θάνατοι	95.004	97.706	96.840	97.200	99.665	100.165	99.120	102.100	102.667	890.467
Φυσική κίνηση	7458	6091	4659	6260	1437	200	2392	-1786	-2623	24088
Περιφέρεια Θεσσαλίας	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	1999-91
Αριθμός κατοίκων	734.846	738.104	740.032	741.063	741.991	741.787	742.488	742.935	742.915	

Ετήσια αύξηση κατοίκων		3.258	1.928	1.031	928	-204	701	447	-20	8.069
Γεννήσεις	7.230	7.288	6.915	7.201	6.900	6.923	6.835	6.621	6.608	62.521
Θάνατοι	7.049	7.054	6.978	7.355	7.269	7.432	7.480	7.601	7.721	65.939
Φυσική κίνηση	181	234	-63	-154	-369	-509	-645	-980	-1.113	-3.418

Εκτός από τις τέσσερις νομαρχιακές πρωτεύουσες που συγκεντρώνουν σχεδόν το 40% του πληθυσμού της περιφέρειας, η Θεσσαλία δεν διαθέτει σημαντικά αστικά κέντρα με την έννοια της μεγάλης συγκέντρωσης πληθυσμού σε ένα δομημένο περιβάλλον.

Επιπλέον, μόνο το αστικό κέντρο της Λάρισας ξεπερνά τους 100.000 κατοίκους.

Αντίθετα, σημαντικό στοιχείο αποτελεί η ύπαρξη ενός σχετικά μεγάλου αριθμού μικρών πόλεων που είναι ταυτόχρονα, κέντρα εξυπηρέτησης και προμηθείας του πληθυσμού της ενδοχώρας.

Η ύπαρξη αυτής της ομάδας πόλεων είναι χρήσιμη για την συνολική λειτουργία και ανάπτυξη της περιφερειακής οικονομίας ειδικά όταν λαμβάνουμε υπόψη την γεωγραφική διασπορά αυτών των μικρών πόλεων σε όλη την περιφέρεια (Ελασσόνα στο βόρειο τμήμα, Φάρσαλα, Σοφάδες στο Νότιο τμήμα, Καλαμπάκα, Μουζάκι Δυτικά, Αλμυρού Ανατολικά).

Οι νομοί Λάρισας και Μαγνησίας οι οποίοι συγκεντρώνουν περισσότερες μητροπολιτικές δραστηριότητες σε σχέση με τους νομούς Τρικάλων και Καρδίτσας έχουν περισσότερους αστικούς οικισμούς.

Ένα μεγάλο μέρος των οικισμών χωροθετείται στην πεδιάδα κυρίως στο νομό Λάρισας ενώ στους υπόλοιπους νομούς η διασπορά των οικισμών παρουσιάζει μεγαλύτερη ομοιομορφία στα διάφορα υψόμετρα και ανάγλυφα.

Παρουσιάζεται μεγάλη διακύμανση μεταξύ των πυκνοτήτων στους αστικούς και αγροτικούς οικισμούς γεγονός που μαρτυρά υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα.

Η συγκεκριμένη παράμετρος είναι ουσιαστικής σημασίας για το σχεδιασμό καθώς η ανισοκατανομή συγκεντρώσεων λειτουργεί ανασταλτικά στην ανάπτυξη τόσο σε οικονομικό επίπεδο, μέσω της εξασθένησης των φυσικών πόρων ή της εγκατάλειψης δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο με επακόλουθο την υψηλή ανεργία, όσο και σε κοινωνικό, μέσω της υποβάθμισης των κοινωνικών υποδομών.

Τάξεις μεγέθους	Αριθμός οικισμών	Πληθυσμός	
		Σύνολο	εκ του οποίου συγκεντρωμένος
500.000 και άνω	0	0	0
200.000 - 499.999	0	0	0

100.000 - 199.999	1	124.394	123.233
50.000 - 99.999	1	82.439	81.575
20.000 - 49.999	3	111.521	111.462
10.000 - 19.999	1	11.116	11.110
5.000 - 9.999	10	66.443	65.595
2.000 - 4.999	20	54.305	53.829
1.000 - 1.999	51	71.388	70.531
500 - 999	156	105.637	103.655
200 - 499	270	89.867	88.530
50 - 199	284	31.123	30.200
0 - 49	245	5.655	5.440

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 .Οικισμοί- πραγματικός πληθυσμός ανά τάξη μεγέθους.

3.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Περιοχή	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Θεσσαλίας	740.115	366.585	373.530
Αστικές περιοχές	479.627	235.227	244.440
Αγροτικές περιοχές	260.488	131.358	129.130

ΠΙΝΑΚΑΣ 11.Κατανομή του μόνιμου πληθυσμού κατά φύλλο και τύπο περιοχής

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	740115	366585	373530
0-4	35884	18263	17621
5-9	38463	19668	18795
10-14	42339	21560	20779
15-19	48781	25265	23516
20-24	49362	25437	23925
25-29	51113	26165	24948
30-34	53221	26952	26269
35-39	48722	24488	24234
40-44	51339	26004	25335
45-49	47368	24376	22992
50-54	46464	23410	23054
55-59	41779	20378	21401
60-64	49252	23120	26132
65-69	47229	22635	24594
70-74	39875	18240	21635
75-79	24087	10594	13493
80-84	14797	6109	8688
85+	10040	3921	6119

ΠΙΝΑΚΑΣ 12. Κατανομή του μόνιμου πληθυσμού κατά φύλλο & ηλικία (ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

Ο γυναικείος πληθυσμός υπερτερεί του ανδρικού, γεγονός που οφείλεται κυρίως στις μεγαλύτερες ηλικίες. Η ίδια εικόνα επικρατεί και στις αστικές περιοχές ενώ στις αγροτικές υπερτερεί ελαφρά ο ανδρικός πληθυσμός ενώ εμφανής είναι η υστέρηση σε νέο πληθυσμό.

Για να προσδιορίσουμε τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της περιφέρειας θα χρησιμοποιήσουμε τους δείκτες γήρανσης, εξάρτησης και νεανικότητας σε συγκριτική βάση με αυτούς της χώρας.

$$\Delta. \text{ Γήρανσης} = \frac{\text{Πληθυσμός 65 ετών \& άνω}}{\text{Πληθυσμός από 0-14}} \times 100$$

$$\Delta. \text{ Εξάρτησης} = \frac{\text{Πληθυσμός 0-14 + 65 ετών \& άνω}}{\text{Πληθυσμός από 15-64}} \times 100$$

$$\Delta. \text{ Αντικατάστασης A} = \frac{\text{Πληθυσμός 10-14 ετών}}{\text{Πληθυσμός από 60-64}} \times 100$$

$$\Delta. \text{ Αντικατάστασης B} = \frac{\text{Πληθυσμός 15-19 ετών}}{\text{Πληθυσμός από 65-69}} \times 100$$

Περιοχή	Δείκτες		
	Δείκτης Γήρανσης	Δείκτης Εξάρτησης	Αντικατάστασης A/B
Θεσσαλία	116,58	51,85	85,96 / 103,29
Ελλάδα	110,01	46,85	91,61 / 116,52

ΠΙΝΑΚΑΣ 13. Πληθυσμιακοί Δείκτες

Οι δείκτες γήρανσης και εξάρτησης της Περιφέρειας είναι αισθητά αυξημένοι των αντίστοιχων της Χώρας γεγονός που φανερώνει γηρασμένο πληθυσμό και μεγάλο ποσοστό εξαρτώμενων ατόμων από τον παραγωγικής ηλικίας πληθυσμό.

Αντίθετα οι δείκτες αντικατάστασης A και B είναι σαφώς χαμηλότεροι αυτών της Χώρας γεγονός που σημαίνει ότι η ανανέωση των γενεών είναι περιορισμένη.

Όσο λιγότεροι νέοι ανανεώνουν τον πληθυσμό ή αντικαθιστούν με τη σειρά τους γηραιότερες ηλικιακές ομάδες τόσο μειώνεται ο παράγοντας του ανθρώπινου κεφαλαίου στην παραγωγική διαδικασία με προφανείς συνέπειες στην ανάπτυξη.

3.3 Επίπεδο εκπαίδευσης πληθυσμού Περιφέρειας Θεσσαλίας

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού της Περιφέρειας Θεσσαλίας παρουσιάζεται και αναλύεται στους κάτωθι πίνακες.

Οι κάτοχοι διδακτορικού και τίτλων μεταπτυχιακών σπουδών στην Περιφέρεια υστερούν κατά πολύ των αντίστοιχων της Χώρας ενώ η εικόνα έχει τάσεις σύγκλισης καθώς κατεβαίνουμε βαθμίδες εκπαίδευσης.

Στην υποχρεωτική εκπαίδευση παρατηρείται εντονότερα το φαινόμενο της εγκατάλειψης με το πέρας της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Θεσσαλία σε σχέση με τη Χώρα, γεγονός που εκφράζεται και στα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων λυκείου.

Τα ποσοστά αναλφάβητων στη Θεσσαλία είναι υψηλότερα από αυτά της Χώρας γεγονός που οφείλεται κυρίως στο γηρασμένο πληθυσμό.

Τα ποσοστά κατόχων τίτλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και άνω στο γυναικείο πληθυσμό είναι πολύ χαμηλότερα σε σχέση με αυτά των ανδρών ενώ παρατηρείται ότι στη Μαγνησία και στη Λάρισα συγκεντρώνεται η πλειοψηφία του ειδικά καταρτισμένου πληθυσμού λόγω της λειτουργίας των εκεί Πανεπιστημιακών Τμημάτων.

Η παραγωγική διάρθρωση στη Θεσσαλία δεν έδινε έμφαση στην ανάπτυξη των γραμμάτων και στροφή του νεού πληθυσμού προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση διότι η ενασχόληση στον πρωτογενή τομέα απέφερε ένα αξιοπρεπές εισόδημα και απαιτούσε νεαρής ηλικίας εργατικό δυναμικό χωρίς κάποια ιδιαίτερη εξειδίκευση.

Οι δραστηριότητες εκείνες που αποφέρουν υψηλή προστιθέμενη αξία (παραγωγή κεφαλαιουχικών προϊόντων, έρευνα και ανάπτυξη, τεχνολογικές εφαρμογές) συνδέονται με ειδικά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό.

Αποτελούν το μοχλό της ανάπτυξης ιδιαίτερα για χώρες όπου τα κόστη παραγωγής διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα, κατηγορία στην οποία προς το παρόν ανήκει και η Ελλάδα.

Η βιομηχανική παραγωγή στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι τυποποιημένη και δεν βασίζεται στην πρωτογενή έρευνα.

Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε την ποιότητα του εργατικού δυναμικού μιας περιοχής και του πληθυσμού της γενικότερα για να μπορούμε να διαμορφώσουμε άποψη για τους τομείς εκείνους στους οποίους θα στραφεί η ανάπτυξη.

Βέβαια, αναμένεται ότι η απογραφή κατά το τρέχον έτος θα καταγράψει υψηλότερα ποσοστά κατόχων τίτλων τριτοβάθμιας και μετα-τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι κατά την προηγούμενη δεκαετία υπήρξε μια έντονη στροφή των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προς εξειδίκευση μέσω μεταπτυχιακών σπουδών, γεγονός στο οποίο συνέτεινε αλλά και στήριξε το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος.

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΟ	Ph.D	MSc, MA	ΑΕΙ	ΤΕΙ	ΜΕΤΑ ΔΕ	Ε	ΤΕΛ	ΤΕΣ	ΥΕ ΓΥΜΝ	ΥΕ ΔΗΜ	Γ.Γ.Α.	Δ.Γ.Γ.Α.
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	696754	623	1314	48103	18165	18653	125119	12143	10486	74754	236253	59717	44993
ΑΝΔΡΕΣ	344494	477		25235	10023	8014	62173	8678	9258	42905	118180	24997	9909
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	352260	146	451	22868	8142	10639	62946	3465	1228	31849	118073	34720	35084
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	113700	46	111	6033	1702	2543	16395	1516	1559	11533	42055	10052	12891
ΑΝΔΡΕΣ	56123	43	73	3150	837	1072	8513	1048	1367	6774	22737	4418	2391
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	57577	3	38	2883	865	1471	7882	468	192	4759	19318	5634	10500
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ	264561	246	571	19336	7592	7206	49885	5289	4072	28757	87850	22571	13032
ΑΝΔΡΕΣ	130768	189	390	10125	4038	3088	24312	3655	3566	16355	42919	9494	3411
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	133793	57	181	9211	3554	4118	25573	1634	506	12402	44931	13077	9621
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	193179	272	509	14350	6199	6103	39669	3445	3488	22253	62602	13613	7938
ΑΝΔΡΕΣ	95498	198	324	7562	3835	2761	19420	2561	3148	12687	29349	5070	2026
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	97681	74	185	6788	2364	3342	20249	884	340	9566	33253	8543	5912
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	125314	59	123	8384	2672	2801	19170	1893	1367	12211	43746	13481	11132
ΑΝΔΡΕΣ	62105	47	76	4398	1313	1093	9928	1414	1177	7089	23175	6015	2081
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	63209	12	47	3986	1359	1708	9242	479	190	5122	20571	7466	9051
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	1029679 8	27209	55422	857776	323829	363273	230085 0	216178	182429	115945 1	313990 7	644699	371453

Πληθυσμός ηλικίας 6 ετών και άνω κατά φύλλο και επίπεδο εκπαίδευσης (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2001)

	Ph. D	MSc, MA	ΑΕΙ	ΤΕΙ	ΜΕΤΑ ΔΕ	ΔΕ	ΤΕΛ	ΤΕΣ	ΥΕ ΓΥΜΝ	ΥΕ ΔΗΜ	ΔΗΜ	Γ.Γ.Α.	Δ.Γ.Γ.Α.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	0,26	0,54	8,33	3,14	3,53	22,35	2,1	1,77	11,26	30,49	6,35	6,26	3,61
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	0,09	0,19	6,9	2,61	2,68	17,96	1,74	1,5	10,73	33,91	6,66	8,57	6,46
ΑΝΔΡΕΣ	0,14	0,25	7,33	2,91	2,33	18,05	2,52	2,69	12,45	34,31	6,9	7,26	2,88
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	0,04	0,13	6,49	2,31	3,02	17,87	0,98	0,35	9,04	33,52	6,43	9,86	9,96

ΠΙΝΑΚΑΣ 14. Ποσοστά επιπέδου εκπαίδευσης πληθυσμού αναφορικά με τις ομοειδείς του κατηγορίες

Μετά την απογραφή του 2001 έχουμε εκτιμήσεις όσον αφορά τις τάσεις εξέλιξης των πληθυσμιακών μεγεθών.

Οι εκτιμήσεις αυτές προκύπτουν μετά από συνεκτίμηση πραγματικών στοιχείων κίνησης του πληθυσμού (γεννήσεις, θάνατοι, μεταναστεύσεις κτλ.) που αντλούνται από επίσημα αρχεία του Κράτους.

Με βάση τα δεδομένα του Εργαστηρίου δημογραφικών και Κοινωνικών αναλύσεων του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας που αναφέρονται σε μόνιμο πληθυσμό οι εξελίξεις στην περιφέρεια θα παρουσιάζουν την εξής εικόνα:

ΕΤΟΣ	Μ.Ο. ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
2000	741.443
2001	740.113
2002	738.874
2003	738.027
2004	737.409
2005	737.464
2006	737.166
2007	736.799

ΠΙΝΑΚΑΣ 15. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Είναι προφανής η μείωση του πληθυσμού για τη χρονική περίοδο από το 2001 και μετά η οποία κυρίως οφείλεται σύμφωνα με τα τις μελέτες και αναλύσεις του πανεπιστημίου Θεσσαλίας στις χαμηλές γεννήσεις.

Να τονίσουμε στο σημείο αυτό ότι πρόκειται για εκτιμήσεις οι οποίες σύντομα θα επιβεβαιωθούν με την απογραφή του 2011.

3.4 Αλλοδαποί κάτοικοι στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001 η κατανομή του πληθυσμού κατά υπηκοότητα, φύλλο και γεωγραφικό διαμέρισμα παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΟΣ	10934097	5413426	5520671
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	10171906	4997874	5174032
ΞΕΝΗ	761813	415368	346445
ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΗ	378	184	194
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	740115	366585	373530
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	708158	347640	360518
ΞΕΝΗ	31950	18942	13008
ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΗ	7	3	4
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	120265	59467	60798

ΕΛΛΗΝΙΚΗ	117774	57985	59789
ΞΕΝΗ	2491	1482	1009
ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΗ	0	0	0
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	282156	139753	142403
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	268198	131255	136943
ΞΕΝΗ	13956	8497	5459
ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΗ	2	1	1
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	205005	101509	103496
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	192742	94468	98274
ΞΕΝΗ	12259	7039	5220
ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΗ	4	2	2
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	132689	65856	66833
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	129444	63932	65512
ΞΕΝΗ	3244	1924	1320
ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΗ	1	0	1

ΠΙΝΑΚΑΣ 16. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΦΥΛΛΟ ΔΙΑΜ/ΣΜΑ

Τα ποσοστά αλλοδαπών κατοίκων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι χαμηλότερα από αυτά στο σύνολο της Χώρας, γεγονός αναμενόμενο αν ληφθεί υπόψη ότι οι περισσότεροι αλλοδαποί συγκεντρώνονται στα δύο μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Χώρας.

Τα ποσοστά των ανδρών αλλοδαπών είναι σχεδόν διπλάσια από τα αντίστοιχα των γυναικών ενώ παρατηρούμε ότι στους νομούς Λάρισας και Μαγνησίας συγκεντρώνονται οι περισσότεροι των αλλοδαπών λόγω της ποικιλίας των παραγωγικών δραστηριοτήτων και του μεγέθους των αστικών κέντρων.

3.5 Συμπεράσματα

Η πληθυσμιακή σύσταση στην Περιφέρεια Θεσσαλίας χαρακτηρίζεται από γηρασμένο πληθυσμό με οριακές τιμές αντικατάστασης των παλαιότερων γενεών από τις νεότερες και μεγάλα ποσοστά εξαρτώμενου πληθυσμού από τον παραγωγικής ηλικίας πληθυσμό.

Η εικόνα αυτή διαμορφώνεται από τα στοιχεία της απογραφής του 2001 και έχει ιδιαίτερο βάρος στην αναπτυξιακή διάσταση της Περιφέρειας καθώς λίγοι νέοι εισέρχονται στην αγορά εργασίας και οι ήδη εργαζόμενοι επιβαρύνονται με τη συντήρηση μεγάλου αριθμού εξαρτώμενων ατόμων κυρίως μεγάλης ηλικίας.

Η τάση μεταβολής του πληθυσμού στην Περιφέρεια Θεσσαλίας μετά την απογραφή του 2001 είναι φθίνουσα σε αντίθεση με την ελαφρά ανοδική τάση στο σύνολο της Χώρας.

Η πτωτική τάση συνδέεται με μείωση του νεαρής ηλικίας πληθυσμού γεγονός που φανερώνουν και οι τάσεις μεταβολής των δομικών δεικτών γήρανσης και αντικατάστασης.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού της Περιφέρειας Θεσσαλίας σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001 είναι χαμηλότερο σε σχέση με αυτό στο σύνολο της Χώρας.

Οι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων εκπαίδευσης κυμαίνονται χαμηλότερα του 0,2% ενώ οι κάτοχοι τίτλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κυμαίνονται συνολικά στο 10%. Αναμένεται σημαντική αύξηση των πιο πάνω ποσοστών στην απογραφή του 2011 ως αποτέλεσμα μιας δεκαετίας στην οποία υπήρξε έντονη στροφή προς τη μεταπτυχιακή εξειδίκευση η οποία στηρίχθηκε από την ανοδική τάση στο οικογενειακό εισόδημα.

Οι αλλοδαποί κάτοικοι στην Περιφέρεια Θεσσαλίας αποτελούν ποσοστό περίπου 6% του συνολικού πληθυσμού, κατά τα μεγαλύτερα ποσοστά τους κατοικούν στη Λάρισα και τη Μαγνησία και οφείλουν την παρουσία τους στα πρόσφατα μεταναστευτικά ρεύματα από τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων. Είναι χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου στην πλειοψηφία τους και απασχολούνται σε δραστηριότητες έντασης εργασίας.

4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

4.1 Α.Ε.Π. Περιφέρειας Θεσσαλίας

Το παραγόμενο Α.Ε.Π. στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, στους νομούς της και στο σύνολο της Χώρας σε εκατομμύρια ΕΥΡΩ κατά την περίοδο 2000 – 2008 διαμορφώθηκε ανοδικά σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 17.

ΠΕΡΙΟΧΗ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ΣΥΝ. ΕΛΛΑΔΑΣ	136.281	146.428	156.615	172.431	185.266	194.819	211.300	227.074	236.917
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	7.859	8.416	8.938	10.021	10.883	11.034	11.704	12.410	12.905
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	965	1.040	1.172	1.252	1.344	1.426	1.498	1.498	1.587
ΛΑΡΙΣΑ	3.311	3.549	3.627	4.204	4.499	4.443	4.722	5.092	5.221
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	2.449	2.637	2.782	3.104	3.308	3.407	3.646	3.876	4.047
ΤΡΙΚΑΛΑ	1.134	1.190	1.358	1.461	1.732	1.758	1.838	1.944	2.050

ΠΙΝΑΚΑΣ 17. Παραγόμενο ΑΕΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας, των νομών της και του συνόλου της Χώρας σε τρέχουσες τιμές κατά την περίοδο 2000 – 2008 (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

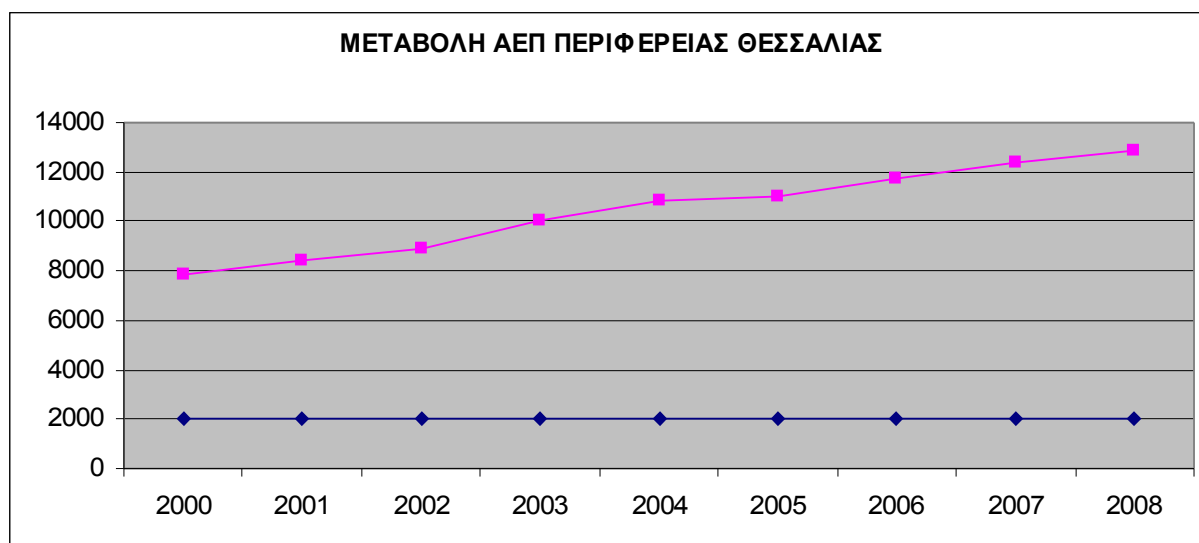
Αντίστοιχα η ποσοστιαία συμμετοχή της κάθε Περιφερειακής Ενότητας στη διαμόρφωση του ΑΕΠ καθώς και της περιφέρειας ως προς τη χώρα εικονίζεται στον επόμενο πίνακα 18.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	5,77	5,75	5,71	5,81	5,87	5,66	5,54	5,47	5,45
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	12,28	12,36	13,11	12,49	12,35	12,92	12,80	12,07	12,30
ΛΑΡΙΣΑ	42,13	42,17	40,58	41,95	41,34	40,27	40,35	41,03	40,46
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	31,16	31,33	31,13	30,97	30,40	30,88	31,15	31,23	31,36
ΤΡΙΚΑΛΑ	14,43	14,14	15,19	14,58	15,91	15,93	15,70	15,66	15,89

ΠΙΝΑΚΑΣ 18. Ποσοστιαία συνεισφορά των παραγόμενων ΑΕΠ στο ΑΕΠ της μεγαλύτερης χωρικής μονάδας αναφοράς

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας αντιπροσωπεύει κατά μέσο όρο το 5,67% του παραγόμενου ΑΕΠ της Ελλάδας με μικρές αυξομειώσεις κατά την περίοδο 2000 – 2008. Οι νομοί Καρδίτσας, Λάρισας,

Μαγνησίας και Τρικάλων αντιπροσωπεύουν κατά μέσο όρο το 12,51%, 41,14%, 31,07% και 15,27% του παραγόμενου ΑΕΠ της Περιφέρειας Θεσσαλίας αντίστοιχα .

Παρατηρούμε ότι το ΑΕΠ της περιφέρειας μέχρι το 2008 αυξάνεται αλλά κατά τα έτη 2009 και 2010 , αν και δεν υπάρχουν στοιχεία σε επίπεδο περιφέρειας, αλλά λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική μείωση του ΑΕΠ της χώρας μέσα στην δύνη της οικονομικής κρίσης είναι μαθηματικά βέβαιη η κάμψη του ΑΕΠ της περιφέρειας και οι προβλέψεις μέχρι το 2014 είναι δυσοίωνες.

4.2 Κατά κεφαλή ΑΕΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας

Το παραγόμενο κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, στους νομούς της και στο σύνολο της Χώρας κινήθηκε ανοδικά κατά την περίοδο 2000 – 2008

Την περίοδο αυτή είχαμε μέσο ρυθμό ανάπτυξης 6,5% ετησίως με αντίστοιχους ρυθμούς για τη Βόρεια Ελλάδα και τη Χώρα να είναι 6,1% και 7,2%.

Περιοχή \ Έτος	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Σύνολο Ελλάδος	12.483	13.372	14.254	15.642	16.748	17.545	18.953	20.287	21.084
Βόρεια Ελλάδα	10.950	11.577	12.117	13.387	14.524	15.182	16.108	17.182	17.611
Θεσσαλία	10.605	11.376	12.101	13.582	14.757	14.964	15.879	16.848	17.535
Καρδίτσα	7.999	8.666	9.821	10.557	11.393	12.159	12.829	12.891	13.732
Λάρισα	11.735	12.573	12.839	14.861	15.863	15.618	16.563	17.827	18.244
Μαγνησία	11.942	12.873	13.587	15.162	16.185	16.689	17.861	18.996	19.845
Τρίκαλα	8.513	8.972	10.278	11.101	13.170	13.372	14.020	14.874	15.735

ΠΙΝΑΚΑΣ 19. Παραγόμενο ΑΕΠ κατά κεφαλή Περιφέρειας Θεσσαλίας, των νομών της και του συνόλου της Χώρας σε τρέχουσες τιμές κατά την περίοδο 2000 – 2008 (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

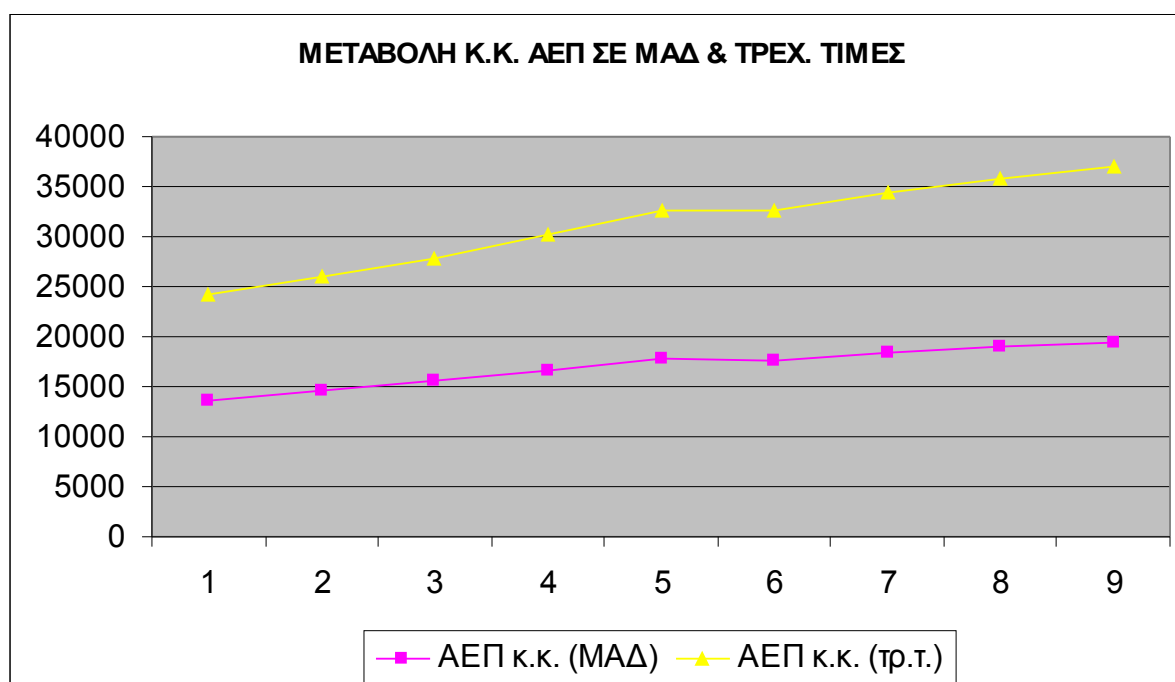
Ο νομός Μαγνησίας έχει το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ ακολουθούμενος από το νομό Λάρισας. Αντίθετα στην περίοδο μεταξύ 2000 και 2008 τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης είχαν τα Τρίκαλα με 8% και η Καρδίτσα με 7%

Σε μονάδες αγοραστικής δύναμης το ΑΕΠ κ.κ. στην περιφέρεια Θεσσαλίας κατά την περίοδο 2000 έως 2008 διαμορφώνεται ως εξής (ΠΙΝΑΚΑΣ 20):

Περιοχή \ Έτος	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ΑΕΠ κ.κ. (ΜΑΔ)	13600	14600	15700	16700	17900	17600	18500	19000	19500
% ΑΕΠ κ.κ ΕΕ27	71	74	76	76	80	83	78	76	78
ΑΕΠ κ.κ. (τρ.τ.)	10.605	11.376	12.101	13.582	14.757	14.964	15.879	16.848	17.535

ΠΙΝΑΚΑΣ 20. ΑΕΠ κατά κεφαλή Περιφέρειας Θεσσαλίας σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης, ως ποσοστό του Ευρωπαϊκού Μέσου Όρου των 27 και σε τρέχουσες τιμές (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ , EUROSTAT)

Από τη γραφική απεικόνιση του ΑΕΠ κ.κ. σε ΜΑΔ και του ΑΕΠ κ.κ. σε τρέχουσες τιμές της Περιφέρειας Θεσσαλίας φαίνεται ότι ενώ το ΑΕΠ κ.κ. σε τρέχουσες τιμές μεταβάλλεται σταθερά το ΑΕΠ κ.κ. σε ΜΑΔ παρουσιάζει μία ασυνέχεια στη μεταβολή του μεταξύ των ετών 2004 και 2005. Προφανώς η πτώση αυτή οφείλεται σε παράγοντες που μειώνουν την αγοραστική δύναμη όπως για παράδειγμα ο πληθωρισμός.

Στη διάρκεια της περιόδου 2000 – 2008 το ΑΕΠ κ.κ. της Περιφέρειας Θεσσαλίας κυμάνθηκε γύρω στο 75% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου των 27 χωρών. Αναφορικά με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο των 15 χωρών κυμαίνεται κάτω του 75% (ΠΙΝ. 21).

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ΕΕ - 27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
ΕΕ 15	115	115	114	114	113	113	112	111	111
Ελλάδα ΕΕ27	84	86	90	92	94	91	93	92	94
Θεσσαλία ΕΕ27	71	74	76	76	80	83	78	76	78
Θεσσαλία ΕΕ15	61,74	64,35	66,67	66,67	70,8	73,45	69,64	68,47	70,27

ΠΙΝΑΚΑΣ 21. ΑΕΠ κατά κεφαλή της Περιφέρειας Θεσσαλίας ως ποσοστό του Ευρωπαϊκού Μέσου Όρου των 27 και των 15 (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, EUROSTAT)

4.3 Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου και Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου είναι σημαντικές για την ανταγωνιστικότητα μιας περιοχής και των επιχειρήσεών της.

Πτώση στις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου οδηγεί σε μείωση της παραγωγής προϊόντων από τις επιχειρήσεις και το προσωπικό τους με επακόλουθο τη μείωση των εξαγωγών και την επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου.

Θα εξετάσουμε την τάση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στους διάφορους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας καθώς συνδέονται άμεσα με την ανταγωνιστικότητά τους.

Η προστιθέμενη αξία μιας παραγωγικής δραστηριότητας είναι ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής της απόδοσής της.

Η προστιθέμενη αξία κάθε κλάδου οικονομικής δραστηριότητας διαφοροποιείται ανάλογα με το παραγωγικό πρότυπο και το παραγόμενο προϊόν.

Η συμβολή της προστιθέμενης αξίας κάθε κλάδου οικονομικής δραστηριότητας στην ανάπτυξη μιας περιοχής εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και διαμορφώνει το παραγωγικό προφίλ και αναπτυξιακό πρότυπο μιας περιοχής.

Έτσι ενώ ο κλάδος της γεωργίας έχει εν γένει μικρότερη προστιθέμενη αξία από αυτόν της βιομηχανίας, σε μια αγροτική περιοχή θα συνεισφέρει σε υψηλότερο ποσοστό στην ανάπτυξη της από αυτόν της βιομηχανίας,

Η επικρατούσα αναπτυξιακή τάση των ημερών μας είναι η στροφή προς δραστηριότητες του τομέα των υπηρεσιών καθώς θεωρούνται ότι έχουν υψηλότερη προστιθέμενη αξία από αυτές των παραγωγικών τομέων.

Η ενδυνάμωση της ανάπτυξης τείνει να στρέφεται σε τομείς που αποφέρουν μεγαλύτερα πολλαπλασιαστικά οφέλη στην οικονομία. Βέβαια δεν αποτελεί το μοναδικό κριτήριο γιατί όλες

οι περιοχές δεν είναι ίδιες. Υπάρχουν διαφοροποιήσεις σχετικά με τις υποδομές, το ανθρώπινο δυναμικό, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα παραδοσιακά παραγωγικά πρότυπα και πολλές άλλες κοινωνικο-οικονομικές συνιστώσες.

Οι άξονες πάνω στους οποίους θα κατευθυνθεί η ανάπτυξη και οι τομείς στους οποίους θα υπάρξει περαιτέρω εμβάθυνση προκύπτουν μετά από συνεκτίμηση πολλών παραγόντων οικονομικών, διαρθρωτικών και κοινωνικών.

Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για τη χρονική περίοδο 2000 – 2008 παρουσιάζεται στους κάτωθι πίνακες (ΠΙΝ.22-23-24-25). Στο σύνολό τους αυξάνονται μέσα στη χρονική αυτή περίοδο με αποτέλεσμα να διπλασιάζονται κατά το 2008.

Ο κλάδος της γεωργίας παρουσιάζει ανοδική τάση ενώ της βιομηχανίας και ενέργειας πτωτική. Αντίστοιχα ανοδική τάση παρουσιάζει και ο κλάδος των κατασκευών και των χρηματοπιστωτικών και επιχειρήσεων διαχείρισης ακίνητης περιουσίας. Τα υψηλότερα ποσοστά επενδύσεων λαμβάνουν χώρα στον κλάδο του εμπορίου – τουρισμού, των χρηματοπιστωτικών και ακινήτων και στον κλάδο των υπηρεσιών. Στον κλάδο των κατασκευών λαμβάνουν χώρα οι χαμηλότερες επενδύσεις.

Έτος \ Κλάδος	Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, αλιεία	Βιομηχανία συμπεριλαμβανομένης και της ενέργειας	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων και ειδών οικιακής χρήσης, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωση και επιχ/τικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες	ΣΥΝΟΛΟ
2000	168,88	230,29	23,93	425,76	633,14	464,56	1946,56
2001	211,8	186,6	39,2	451,9	528,8	455	1873,3
2002	204,3	175,3	40,5	633,4	609,8	479	2142,3
2003	273,06	167,88	60,34	356,01	700,12	354,98	1912,39
2004	256,05	147,52	50,45	537,85	1175,13	469,94	2636,94
2005	78,85	156,65	45,12	468,34	814,39	674,27	2237,62
2006	261,3	123,12	56,66	507,5	1506,73	477,95	2933,26
2007	249,09	238,17	74,01	371,36	1292,57	593,37	2818,57
2008	358,41	167,73	109,54	1038,15	1251,03	869,11	3793,97

ΠΙΝΑΚΑΣ 22. Ακαθ. επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφ.Θεσ.(Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, τρέχουσες τιμές σε Εκ. €)

Έτος \ Κλάδος	Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση,αλιεία	Βιομηχανία συμπεριλαμβανομένης και της ενέργειας	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων και ειδών οικιακής χρήσης, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, διαχείριση ακίνητης περιουσίας,εκμίσθωση και επιχ/τικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες
2000	8,68	11,83	1,23	21,87	32,53	23,87
2001	11,31	9,96	2,09	24,12	28,23	24,29
2002	9,54	8,18	1,89	29,57	28,46	22,36
2003	14,28	8,78	3,16	18,62	36,61	18,56
2004	9,71	5,59	1,91	20,4	44,56	17,82
2005	3,52	7	2,02	20,93	36,4	30,13
2006	8,91	4,2	1,93	17,3	51,37	16,29
2007	8,84	8,45	2,63	13,18	45,86	21,05
2008	9,45	4,42	2,89	27,36	32,97	22,91

ΠΙΝΑΚΑΣ 23. Ποσοστό ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Έτος \ Κλάδος	Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση,αλιεία	Βιομηχανία συμπεριλαμβανομένης και της ενέργειας	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων και ειδών οικιακής χρήσης, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, διαχείριση ακίνητης περιουσίας,εκμίσθωση και επιχ/τικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες	ΣΥΝΟΛΟ
2000	1.089	904	525	1.803	1.156	1.465	6.942
2001	1.010	1.014	671	1.971	1.136	1.610	7.412
2002	1.065	1.158	516	2.184	1.224	1.793	7.940
2003	1.205	1.312	613	2.483	1.354	2.001	8.968
2004	1.107	1.345	723	2.920	1.466	2.223	9.784
2005	1.132	1.463	731	2.932	1.445	2.188	9.891
2006	818	1.694	799	2.970	1.524	2.537	10.342
2007	802	1.631	778	3.416	1.620	2.684	10.931
2008	846	1.871	680	3.461	1.670	2.893	11.421

ΠΙΝΑΚΑΣ 24. Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, τρέχουσες τιμές σε Εκ. €)

Έτος \ Κλάδος	Γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, αλιεία	Βιομηχανία συμπεριλαμβανομένης και της ενέργειας	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων και ειδών οικιακής χρήσης, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες	Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωση και επιχι/τικές δραστηριότητες	Άλλες υπηρεσίες
2000	15,68	13,03	7,56	25,97	16,65	21,1
2001	13,63	13,68	9,05	26,59	15,33	21,73
2002	13,41	14,59	6,5	27,51	15,41	22,58
2003	13,44	14,63	6,83	27,69	15,09	22,32
2004	11,31	13,75	7,39	29,85	14,99	22,72
2005	11,45	14,79	7,39	29,64	14,61	22,12
2006	7,91	16,38	7,73	28,72	14,74	24,52
2007	7,34	14,92	7,12	31,25	14,82	24,55
2008	7,4	16,38	5,95	30,31	14,62	25,33

ΠΙΝΑΚΑΣ 25. Ποσοστό ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Η συνολική προστιθέμενη αξία των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας μεταβάλλεται ανοδικά στη χρονική περίοδο 2000 -2008 με αποτέλεσμα να αυξάνεται τελικά κατά 64,5%.

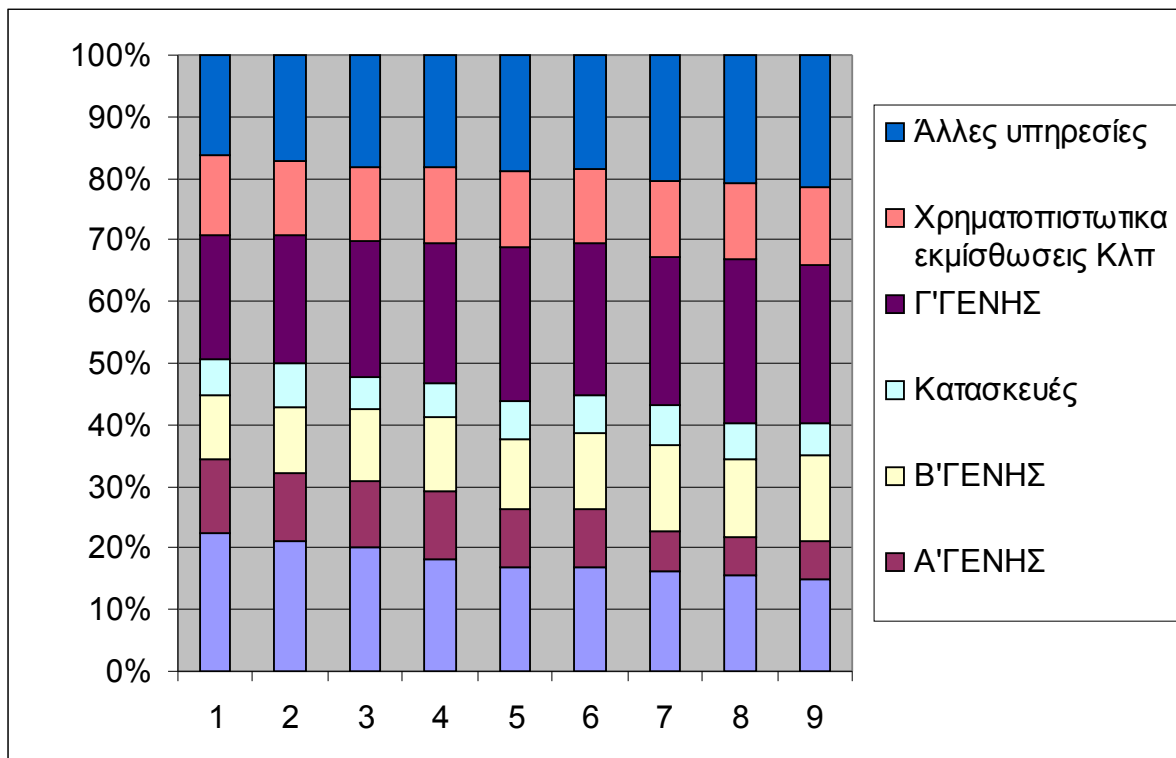
Ο κλάδος της γεωργίας παρουσιάζει σημαντική πτώση κατά την περίοδο αυτή γεγονός που δείχνει μια τάση εγκατάλειψης του κλάδου και στροφής σε άλλες δραστηριότητες.

Ο κλάδος της βιομηχανίας και ενέργειας παρουσιάζει μικρή αλλά σταθερή άνοδο. Ο κλάδος των κατασκευών με μικρές αυξομειώσεις κινείται σε σταθερά επίπεδα.

Ελαφρά ανοδικά κινείται ο κλάδος του εμπορίου – τουρισμού και ο κλάδος των υπηρεσιών ενώ ο κλάδος των χρηματοπιστωτικών και ακινήτων κινείται πτωτικά.

Είναι προφανής η συμβολή της προστιθέμενης αξίας οικονομικών δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα , (εμπόριο – τουρισμός, χρηματοπιστωτικά – real estate, υπηρεσίες) σε ποσοστό άνω του 60% και με ανοδική τάση από το 2000 έως το 2008.

Η συμβολή της βιομηχανίας είναι στα ίδια επίπεδα με αυτή του πρωτογενούς τομέα ο οποίος παρουσιάζει θεαματική πτώση μεταξύ 2000 και 2008.

4.4 Πρωτογενές και διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών

Η πρωτογενής κατανομή του εισοδήματος δείχνει το εισόδημα των ιδιωτικών νοικοκυριών που παράγεται απευθείας από συναλλαγές της αγοράς, κυρίως την αγορά και πώληση των παραγόντων της παραγωγής. Σ' αυτό περιλαμβάνεται ως κύριο στοιχείο η αμοιβή των υπαλλήλων για παράδειγμα, εισόδημα προερχόμενο από την πώληση της εργασίας ως παράγοντα παραγωγής. Τα νοικοκυριά μπορούν να λαμβάνουν εισοδήματα από ακίνητα, τόκους μετοχές και ενοίκια. Επίσης μπορεί να παραχθεί εισόδημα από καθαρή υπεραξία και αυτοαπασχόληση. Με τον τρόπο αυτό προσδιορίζεται το πρωτογενές εισόδημα των νοικοκυριών. Το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών προκύπτει από το πρωτογενές εισόδημα και την αναδιανομή του εισοδήματος σε ρευστό. Οι αναδιανεμητικές αυτές συναλλαγές περιλαμβάνουν καταβληθείσες εισφορές, κοινωνικά επιδόματα σε ρευστό, τρέχουσα φορολογία εισοδήματος και ακίνητης περιουσίας.

Οι μεταβολές του πρωτογενούς και διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών σε μονάδες αγοραστικής δύναμης βασισμένες στην τελική κατανάλωση ανά κάτοικο, Η σχέση με το παραγόμενο ΑΕΠ κατά κεφαλή σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ο ρυθμός μεταβολής της αμοιβής εργασίας σε σχέση με το παραγόμενο εισόδημα. σε επίπεδο Περιφέρειας Θεσσαλίας και Ελλάδας παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα 26.

Έτος	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Διαθέσιμο εισόδημα Π.Θεσσαλίας σε ΜΑΔ	8.993	9.838	10.715	10.316	9.894	10.923	11.440	12.666
Πρωτογενές εισόδημα Π.Θεσσαλίας σε ΜΑΔ	9.029	9.888	10.810	10.465	10.101	11.168	11.681	13.016
Διαθέσιμο εισόδημα Ελλάδας	12.563	13.490	14.521	14.753	15.381	15.739		
Ποσοστό διαθέσιμου εισοδήματος Π. Θεσσαλίας προς πρωτογενές	99,6	99,5	99,13	98,58	97,95	97,81	97,94	97,31
Ποσοστό διαθέσιμου εισοδήματος Π. Θεσσαλίας προς διαθέσιμο εισόδημα Ελλάδας	71,59	73,3	73,79	70,93	64,33	69,4		
ΑΕΠ κ.κ. σε ΜΑΔ	13.600	14.600	15.700	16.700	17.900	17.600	18.500	19.000
Ποσοστό πρωτογενούς εισοδήματος νοικοκυριών προς ΑΕΠ κ.κ.	66,39	67,39	68,85	61,77	56,43	63,46	63,14	68,51

ΠΙΝΑΚΑΣ 26. Πρωτογενές και διαθέσιμο εισόδημα (σε ΜΑΔ) Περ. Θεσσαλίας, διαθέσιμο εισόδημα Ελλάδας (σε ΜΑΔ) και ΑΕΠ κ.κ. Π. Θεσσαλίας (σε ΜΑΔ) (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, EUROSTAT)

Ο λόγος του διαθέσιμου εισοδήματος ως προς το πρωτογενές στην Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει πτωτική τάση μεταξύ του 2000 και 2007 γεγονός που οφείλεται σε σταδιακή αύξηση της φορολογίας. Αναφορικά με τη Χώρα το διαθέσιμο εισόδημα της Περιφέρειας Θεσσαλίας κυμαίνεται περί του 70% του διαθέσιμου εισοδήματος της Ελλάδας και αυτό οφείλεται στο ύψος των αμοιβών.

Η εργασία στην Περιφέρεια Θεσσαλίας αμοιβεται λιγότερο από αυτή στο μέσο όρο της Ελλάδας όπου μεγάλο συντελεστή βαρύτητας έχουν οι αμοιβές στα μητροπολιτικά αστικά κέντρα.

Ο λόγος του πρωτογενούς εισοδήματος προς το ΑΕΠ κ.κ. (αμφότερα σε ΜΑΔ) στην Περιφέρεια Θεσσαλίας κυμαίνεται μεταξύ 56,43% το έτος 2004 έως 68,85% το έτος 2002. Αυτό δείχνει ότι ο ακαθάριστος παραγόμενος πλούτος δεν αντιστοιχεί στο πρωτογενές εισόδημα (αμοιβή εργασίας συν άλλους πόρους) γεγονός που οφείλεται σε ανισοκατανομή του.

Καθώς το ΑΕΠ της Περιφέρειας Θεσσαλίας μειώνεται, (συνεπεία και της κρίσης) μειώνεται και το ΑΕΠ κατά κεφαλή, μειώνεται τόσο το πρωτογενές εισόδημα των νοικοκυριών μέσω της

μείωσης της αμοιβής εργασίας αλλά και το διαθέσιμο εισόδημα μέσω της αύξησης της φορολογίας. Η μείωση αυτή έχει δυσμενείς συνέπειες στη λειτουργία της αγοράς και ενδεχομένως να προκαλεί τριγμούς στον κλάδο της βιομηχανίας ο οποίος παρουσιάζει μία σταθερή πορεία κατά την τελευταία δεκαετία και συνεισφέρει σταθερά στο παραγόμενο προϊόν στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Αντίστοιχη ανάσχεση της οικονομικής ανάπτυξης υπάρχει και στον κλάδο του εμπορίου και τουρισμού με δεδομένο ότι ένα μεγάλο μέρος της τουριστικής κίνησης στη Θεσσαλία βασίζεται στους εγχώριους τουρίστες τόσο της Περιφέρειας όσο και των μεγάλων αστικών κέντρων της Χώρας.

Πέραν όμως των παραγωγικών κλάδων οι οποίοι επηρεάζονται από τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, μειώνονται και οι δαπάνες για υγεία και παιδεία με αποτέλεσμα την πτώση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

4.5 Συμπεράσματα

Το παραγόμενο ακαθάριστο προϊόν στην Περιφέρεια Θεσσαλίας αντιπροσωπεύει περίπου το 5,5% του παραγόμενου προϊόντος της Ελλάδας κατά την περίοδο 2000 – 2008. Ο νομός Λάρισας συνεισφέρει με περίπου 42% του ΑΕΠ της Περιφέρειας Θεσσαλίας, ο νομός Μαγνησίας με περίπου 32%, ο νομός Τρικάλων με περίπου 14% και ο νομός Καρδίτσας με περίπου 12%.

Παρά την ανοδική του τάση σε όλη τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, το ΑΕΠ κ.κ. της Περιφέρειας Θεσσαλίας δεν κατάφερε να ξεπεράσει το 70% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου των 15 ενώ κυμάνθηκε περί του 75% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου των 27.

Κατά το 2009 και 2010 το ΑΕΠ της Περιφέρειας Θεσσαλίας ακολουθεί τη γενική πτωτική τάση του ΑΕΠ της Χώρας.

Τόσο οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου όσο και η συνολική προστιθέμενη αξία κινήθηκαν ανοδικά

Οι κλάδοι οικονομικών δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα υπερτερούν τόσο στις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου όσο και στην προστιθέμενη αξία τους στο τελικό παραγόμενο προϊόν.

Ο κλάδος των κατασκευών παράγει τη χαμηλότερη προστιθέμενη αξία σε σχέση με όλους τους υπόλοιπους και σ' αυτόν λαμβάνουν χώρα οι χαμηλότερες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Ο κλάδος της βιομηχανίας και ενέργειας συμβάλλει με σταθερή προστιθέμενη αξία στην οικονομία της Περιφέρειας Θεσσαλίας αν και οι επενδύσεις του κλάδου σε πάγιο κεφάλαιο βαίνουν μειούμενες

Ο κλάδος της γεωργίας, δασοκομίας, αλιείας, δηλαδή στο σύνολό του ο πρωτογενής τομέας, παρουσιάζει θεαματική πτώση στην παραγόμενη προστιθέμενη αξία του από το 2006 και μετά και με αντίστοιχη μείωση των επενδύσεων σε πάγιο κεφάλαιο.

Το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της Περιφέρειας Θεσσαλίας κυμαίνεται περί του 70% του αντίστοιχου της Χώρας κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο γεγονός που σημαίνει ότι η αμοιβή της εργασίας και οι παράπλευροι πόροι πλουτισμού των νοικοκυριών υστερούν σε σχέση με το μέσο όρο της Χώρας.

Το πρωτογενές εισόδημα των νοικοκυριών αντιπροσωπεύει περίπου το 60% του ΑΕΠ κ.κ. της Περιφέρειας Θεσσαλίας γεγονός που δηλώνει ανισοκατανομή του παραγόμενου εισοδήματος μεταξύ των συντελεστών παραγωγής.

Τόσο το πρωτογενές όσο και το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών θα εξακολουθήσουν μειούμενα στα επόμενα χρόνια λόγω περαιτέρω μείωσης των αμοιβών και αύξησης της φορολογίας με σημαντικές επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία της Περιφέρειας Θεσσαλίας και στο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων.

5. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

5.1 Γεωργία – Κτηνοτροφία

Ο πρωτογενής τομέας και κυρίως οι κλάδοι του της γεωργίας και κτηνοτροφίας κατέχουν πολύ σημαντική θέση στην οικονομική δραστηριότητα της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Απασχολεί με οποιαδήποτε μορφή και σχέση εργασίας περίπου 145.000 άτομα στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα μέλη των νοικοκυριών .

Στο μεγαλύτερό τους ποσοστό οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα είναι εποχικοί εργάτες ενώ ένα μικρό ποσοστό απασχολείται μόνιμα στις εκμεταλλεύσεις (ΠΙΝ. 27).

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ				
	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΩΣ	ΚΥΡΙΩΣ	ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΩΣ
2007	82981	142873	110277	4344	28253
2005	80141	145345	114114	4824	26407
2003	79690	148039	119250	4268	24521
2001	79436	142657	116008	3416	23233

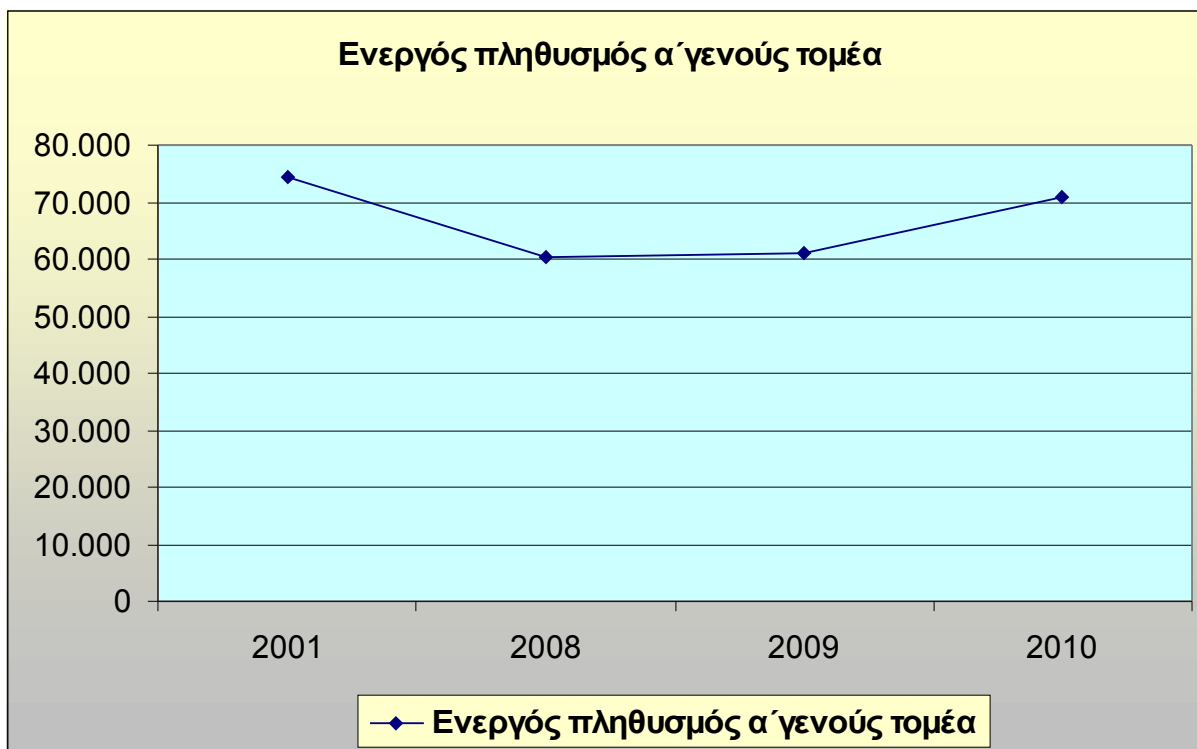
ΠΙΝΑΚΑΣ 27. Αριθμός εκμεταλλεύσεων φυσικών προσώπων και απασχολούμενων μελών των νοικοκυριών τους στην εκμετάλλευση (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Έτος	2001	2008	2009	2010
Ενεργός πληθυσμός α' γενούς τομέα	74.424	60.272	60.965	70.834
Ποσοστό μεταβολής	-	19,00%	1,15%	16,20%

ΠΙΝΑΚΑΣ 28. Ενεργός πληθυσμός απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, ΠΑΣΕΓΕΣ)

Παρά το γεγονός ότι μεταξύ των ετών 2001 και 2008 ο ενεργός πληθυσμός στον πρωτογενή τομέα μειώθηκε κατά 19,00%, από το 2008 και μετά παρουσιάζεται αύξηση η οποία φθάνει στο 16,20% ΠΙΝΑΚΑΣ 28.

Προφανώς μετά τη στροφή του σε άλλους οικονομικούς κλάδους κατά τα χρόνια της οικονομικής ευμάρειας ο πληθυσμός στρέφεται με αλματώδη ρυθμό στον πρωτογενή τομέα ο οποίος αποτελεί εργασιακό καταφύγιο όταν οι κλάδοι του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα αδυνατούν να απορροφήσουν εργατικό δυναμικό.

Από τους λογαριασμούς γεωργίας μεταξύ 2000 και 2009 της Περιφέρειας Θεσσαλίας (πίν.29), παρατηρούμε πτώση του παραγόμενου εισοδήματος, της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και του επιχειρηματικού εισοδήματος αντίστοιχα, ενώ αυξάνουν οι αναλώσεις παγίου κεφαλαίου και οι ενδιάμεσες, οι αμοιβές μισθωμένης εργασίας και η καταβληθείσα γαιοπρόσοδος. Η συγκεκριμένη μεταβολή των λογαριασμών δείχνει αύξηση του κόστους παραγωγής αφενός και μείωση του ακαθάριστου παραγόμενου εισοδήματος με αποτέλεσμα να καθιστά τον πρωτογενή τομέα μη ανταγωνιστικό σε σχέση με τους άλλους γεγονός που εξηγεί τη μείωση του ενεργού πληθυσμού απασχολούμενων του.

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
10	ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ										
	-Αξία σε τιμές παραγωγού	6412,77	6510,31	6494,16	6872,01	6717,62	7006,86	6293,65	6841,55	6529,97	6243,18
	Επιδότησεις προϊόντων	1532,33	1566,18	1568,67	1490,06	1617,34	1185,33	473,68	451,54	315,84	299,11
	φοροι επι των προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	-Αξία σε βασικές τιμές	7945,1	8076,49	8062,82	8362,08	8334,96	8192,19	6767,34	7293,09	6845,81	6542,29
13	ΖΩΪΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ										
	-Αξία σε τιμές παραγωγού	2469,32	2610,99	2482,14	2559,33	2563,78	2684,87	2745,99	2633,54	2659,52	2678,06
	Επιδότησεις προϊόντων	198,86	140,4	260,74	258,02	263,77	268,25	43,87	18,95	20,33	20,38
	φοροι επι των προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	-Αξία σε βασικές τιμές	2668,18	2751,38	2742,88	2817,35	2827,55	2953,13	2789,86	2652,49	2679,85	2698,44
14	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ (10+13)										
	-Αξία σε τιμές παραγωγού	8882,09	9121,3	8976,3	9431,34	9281,4	9691,74	9039,64	9475,09	9189,49	8921,24
	Επιδότησεις προϊόντων	1731,18	1706,58	1829,4	1748,09	1881,11	1453,58	517,56	470,49	336,17	319,49
	φοροι επι των προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	-Αξία σε βασικές τιμές	10613,2 8	10827,8 8	10805,7	11179,4 3	11162,5 2	11145,3 2	9557,2	9945,58	9525,66	9240,73
15	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ										
	-Αξία σε τιμές παραγωγού	363,2	335,13	376,99	345,47	347,36	395,28	345,76	365,27	364,67	366,04
	Επιδότησεις προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	φοροι επι των προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	-Αξία σε βασικές τιμές	363,2	335,13	376,99	345,47	347,36	395,28	345,76	365,27	364,67	366,04
16	ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (14+15)										
	-Αξία σε τιμές παραγωγού	9245,3	9456,43	9353,3	9776,81	9628,76	10087,0 2	9385,4	9840,35	9554,16	9287,28
	Επιδότησεις προϊόντων	1731,18	1706,58	1829,4	1748,09	1881,11	1453,58	517,56	470,49	336,17	319,49
	φοροι επι των προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	-Αξία σε βασικές τιμές	10976,4 8	11163,0 1	11182,7	11524,9	11509,8 8	11540,6	9902,96	10310,8 4	9890,33	9606,77
17	ΜΗ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΔΕΥΤ/ΣΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ										
	-Αξία σε τιμές παραγωγού	450,85	421,54	401,7	408,66	433,68	442,26	465,82	462,24	516,1	499,7
	Επιδότησεις προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	φοροι επι των προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	-Αξία σε βασικές τιμές	450,85	421,54	401,7	408,66	433,68	442,26	465,82	462,24	516,1	499,7

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
18	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ (16+17)										
	-Αξία σε τιμές παραγωγού	9696,15	9877,97	9754,99	10185,47	10062,44	10529,28	9851,21	10302,59	10070,26	9786,98
	Επιδότησεις προϊόντων	1731,18	1706,58	1829,4	1748,09	1881,11	1453,58	517,56	470,49	336,17	319,49
	φοροι επι των προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	-Αξία σε βασικές τιμές	11427,33	11584,55	11584,4	11933,56	11943,55	11982,87	10368,77	10773,08	10406,43	10106,47
19	Συνολική ενδιάμεση ανάλωση	3703,34	3669,09	3814,62	4020,29	4097,74	4245,14	4186,06	4561,12	4905,19	4453,13
20	Ακαθ. Προστιθ. Αξία σε βασικές τιμές (18-19)	7723,99	7915,45	7769,78	7913,27	7845,81	7737,73	6182,71	6211,96	5501,24	5653,34
21	Ανάλωση παγίου κεφαλαίου	830,56	862,66	884,81	909,38	972,68	1015,57	1120,28	1164,31	1210,06	1223,01
22	καθαρη. Προστιθ. Αξία σε βασικές τιμές (20-21)	6893,43	7052,8	6884,97	7003,88	6873,14	6722,15	5062,44	5047,66	4291,18	4430,33
23	Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας	529,71	619,44	756,25	912,89	950,58	980,39	1023,38	1022,82	1012,14	1024,62
24	Λοιποί φόροι επι της παραγωγής	108,44	95,47	100,88	106,35	112,65	152,14	165,3	127,73	179,6	131,63
25	Λοιπές επιδοτήσεις παραγωγής	377,34	348,4	403,47	501,14	413,69	774,18	2347,88	2401,27	2598,76	2574,82
26	Εισόδημα των συντ/των παραγωγής (22-24+25)	7162,34	7305,72	7187,55	7398,68	7174,18	7344,19	7245,01	7321,2	6710,33	6873,51
27	Μικτο Εισόδημα (22-23-24+25)	6632,63	6686,28	6431,29	6485,79	6223,6	6363,8	6221,63	6298,38	5698,19	5848,89
28	Γαιοπρόσοδοι & δαπάνες μίσθωσης γής	365,8	401,05	446,24	497,45	514,68	517,51	532,56	541,78	538	532,23
29	Τόκοι πληρωτέοι	328,69	281,73	337,82	345,83	363,33	479,38	398,12	449,87	521,55	597,37
30	Τόκοι εισπρακτέοι										
31	Αποτέλεσμα (27-28-29+30)	5938,14	6003,5	5647,23	5642,51	5345,59	5366,91	5290,95	5306,74	4638,64	4719,29

ΠΙΝΑΚΑΣ 29. Λογαριασμοί Γεωργίας Περιφέρειας Θεσσαλίας σε εκατομμύρια ΕΥΡΩ τρεχουσών τιμών κατά τα έτη 2000 – 2009 (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

	2008			2009			2010		
	15-44	45-64	65-75+	15-44	45-64	65-75+	15-44	45-64	65-75+
Θεσσαλία	23.490	29.930	6.853	22.212	31.602	7.151	26.057	36.516	8.261

ΠΙΝΑΚΑΣ 30. Κατανομή κατά ομάδες ηλικιών και ετήσια μεταβολή του ενεργού πληθυσμού στον πρωτογενή τομέα (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, ΠΑΣΕΓΕΣ)

Η θετική αυτή αναστροφή της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα (ΠΠΝ. 30) οφείλεται να υποστηριχτεί, κατά προτεραιότητα, ώστε η τάση αύξησης της απασχόλησης και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας να αποκτήσει μονιμότερο χαρακτήρα.

Από τη μεταβολή κατά ομάδες ηλικιών φαίνεται καθαρά ότι η μεσαία ομάδα αναπτύσσει ιδιαίτερη δυναμική ενώ και οι νέοι σε ηλικία παρουσιάζουν σημαντική στροφή στον πρωτογενή τομέα.

Για το λόγο αυτό κρίνεται αναγκαία η ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας με τη δημιουργία ενός δικτύου δομών σε κάθε αγροτική περιφέρεια, για την παροχή πληροφόρησης και ενημέρωσης σε ορισμένα κρίσιμα θέματα που αφορούν:

- στην ποιότητα και το περιβάλλον ώστε να διαφοροποιήσουν το προσφερόμενο τελικό προϊόν διατηρώντας τους φυσικούς πόρους
- στην οργάνωση και διοίκηση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων ώστε να αποτελέσουν επιχειρηματικές νησίδες
- στην εκτίμηση του κόστους παραγωγής για οικονομική βιωσιμότητα
- στην υγιεινή και ασφάλεια των τροφίμων για πλεονέκτημα ανταγωνισμού
- στην πιστοποίηση για προώθηση σε υπερτοπικές αγορές
- στην κατανόηση των μηχανισμών λειτουργίας της αγοράς και των απαιτήσεων των καταναλωτών
- σε θέματα οργάνωσης και διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας, μάρκετινγκ αγροτικών προϊόντων και υλοποίησης επιχειρηματικών σχεδίων.

Η δημιουργία και η λειτουργία των δομών αυτών οφείλεται να ενταχθεί ως δράση στα περιφερειακά προγράμματα, ώστε να υποστηρίξει την υποδοχή και την εγκατάσταση των νεοεισερχόμενων στον τομέα και όχι μόνο.

Όσον αφορά στην κτηνοτροφία, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας εκτρέφονται βοοειδή, προβατοειδή, αιγοειδή, χοίροι, ίπποι, πουλερικά, κουνέλια και μέλισσες .

Παρατηρούμε ότι μεταξύ του 2000 και 2007 στις εκτροφές των βοοειδών, αιγοειδών και χοίρων μειώνονται οι εκμεταλλεύσεις αλλά αυξάνεται το ζωικό κεφάλαιο γεγονός που σημαίνει ότι λαμβάνουν χώρα μεταβιβάσεις ζωικού κεφαλαίου είτε μέσω αγοραπωλησιών είτε μέσω κληροδοτικών πράξεων. Στις εκτροφές των προβατοειδών, κουνελιών και μελισσών έχουμε αύξηση τόσο των εκμεταλλεύσεων όσο και του ζωικού κεφαλαίου γεγονός που σημαίνει ότι υπάρχει στροφή και ενδιαφέρον προς αυτές τις εκτροφές.

Μείωση στον αριθμό των εκμεταλλεύσεων και του ζωικού κεφαλαίου έχουμε στις εκτροφές των ιπποειδών και των πουλερικών. Ενώ οι αξίες σε τιμές παραγωγού παρουσιάζουν με αυξομειώσεις με ελαφρά ανοδική τάση, οι αξίες σε βασικές τιμές παρουσιάζουν ελαφρά πτώση από το 2005 και μετά γεγονός που οφείλεται κυρίως στη μεγάλη μείωση των επιδοτήσεων στη ζωική παραγωγή (ΠΙΝ. 31)

ΕΤΟΣ	ΒΟΟΕΙΔΗ				ΠΡΟΒΑΤΟΕΙΔΗ		ΑΙΓΟΕΙΔΗ	
	ΣΥΝΟΛΟ		ΘΗΛΥΚΑ		ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ
	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ				
2000	2.445	88.661	2.306	63.340	12.923	1.140.063	10.246	530.232
2003	2.167	116.019	1.968	77.222	14.344	1.289.954	9.258	571.385
2005	2.090	104.632	1.846	69.966	12.978	1.245.334	8.875	493.205
2007	1.979	118.715	1.694	80.058	13.499	1.417.855	8.070	597.679

ΕΤΟΣ	ΧΟΙΡΟΙ		ΙΠΠΟΕΙΔΗ		ΚΟΥΝΕΛΙΑ		ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ		ΜΕΛΛΙΣΣΕΣ	
	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΕΚΜ/ΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ
2000	5.196	171.699	2.909	4.560	2.083	60.888	40.453	2.071.669	830	53.621
2003	5.395	X	1.483	2.482	1.874	X	40.505	X	933	69.700
2005	5.307	169.333	1.956	4.106	2.131	64.355	40.402	925.364	936	77.952
2007	4.048	227.826	1.478	4.141	2.103	77.205	34.962	1.430.612	863	69.466

ΠΙΝΑΚΑΣ 31. Αριθμός εκμεταλλεύσεων και ζωικό κεφάλαιο ανά εκτρεφόμενο είδος στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

5.2 Βιομηχανία -- Μεταποίηση

Ο κλάδος της βιομηχανίας συμβάλλει σταθερά στην παραγωγή εισοδήματος της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Κατά τα έτη 2000 – 2007 παρατηρείται μία σταδιακή μείωση του αριθμού των μονάδων με αντίστοιχη μείωση του απασχολούμενου προσωπικού ενώ παρατηρείται θεαματική άνοδος της ακαθάριστης αξίας παραγωγής (για το έτος 2007 είναι περίπου η εξαπλάσια του έτους 2000), της προστιθέμενης αξίας (για το έτος 2007 είναι περίπου η πενταπλάσια του έτους 2000) και των πωλήσεων παραχθέντων προϊόντων σε τρέχουσες τιμές. Παράλληλα οι αμοιβές αυξάνονται σημαντικά την ίδια χρονική περίοδο, και τετραπλασιάζονται μεταξύ 2000 και 2007 (ΠΙΝ. 32).

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘ.	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ	ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ
	ΜΟΝΑΔΩΝ	ΑΠΑΣΧ/ΝΩΝ	ΑΜΟΙΒΩΝ	ΑΞΙΑ	ΑΞΙΑ	ΠΑΡΑΧΘΕΝΤΩΝ
				ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ		ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ
2000	287	13.686	65.757.622	525.034.649	206.868.909	459.006.032
2001	247	14.820	72.576.520	626.581.653	258.900.058	532.983.382
2002	239	14.517	218.337.549	1.966.636.152	715.000.136	1.718.506.809
2003	228	14.513	239.920.214	2.212.741.320	825.081.182	1.939.278.022
2004	219	14.293	251.780.113	2.314.659.769	814.998.662	1.964.898.271
2005	217	13.518	251.969.797	2.383.141.014	782.274.738	1.991.280.221
2006	221	14.498	285.132.958	2.966.915.737	1.047.329.288	2.562.420.371
2007	220	13.761	286.777.615	2.954.357.556	1.011.022.539	2.557.934.396

ΠΙΝΑΚΑΣ 32. Δραστηριότητα βιομηχανικών μονάδων με προσωπικό πάνω από 10 άτομα (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, τρέχουσες τιμές σε ΕΥΡΩ)

Για να διερευνήσουμε τη σχέση μεταξύ των συντελεστών του παραγόμενου εισοδήματος και του κόστους εργασιακών αμοιβών ελλείψει άλλων στοιχείων, εξετάζουμε το λόγο Α, της ακαθάριστης αξίας παραγωγής προς τις εργασιακές αμοιβές, και το λόγο Β, των πωλήσεων παραχθέντων προϊόντων προς τις εργασιακές αμοιβές και παρατηρούμε τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής τους r_A και r_B αντίστοιχα.

ΕΤΟΣ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΛΟΓΟΣ Α	7,98	8,63	9,01	9,22	9,19	9,46	10,41	10,3
ΛΟΓΟΣ Β	6,98	7,34	7,87	8,08	7,8	7,9	8,99	8,92
r_A	-1,04	8,13	4,33	2,39	-0,32	2,88	10,02	-0,99
r_B	-4,64	5,21	7,18	2,7	-3,45	1,27	13,72	-0,75

ΠΙΝΑΚΑΣ 33. Σχέση συντελεστών εισοδήματος προς εργασιακές αμοιβές και ετήσιος ρυθμός μεταβολής τους

Παρατηρούμε ότι ενώ οι δύο λόγοι ακολουθούν ανοδική τάση, ο ετήσιος ρυθμός τους παρουσιάζει σταθερή μείωση γεγονός που σημαίνει ότι μειώνεται η ανταγωνιστικότητα του κλάδου.

Κατά τη χρονική περίοδο μεταξύ 2001 και 2007 υπήρξε σημαντική κινητικότητα σχετικά με την έκδοση νέων αδειών λειτουργίας και επεκτάσεων ήδη υπαρχόντων εργοστασίων με αυξανόμενη κάθε χρόνο την ιπποδύναμη της βιομηχανικής εγκατάστασης.

ΕΤΟΣ	ΝΕΑ			
	ΑΔΕΙΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ		ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ	
	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΗΡ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΗΡ
2001	86	9.854	64	22.654
2002	66	12.032	58	10.642
2003	115	17.181	60	9.573
2004	53	3.988	75	15.822
2006	118	17.622	44	4.799
2007	120	23.294	100	15.763

ΠΙΝΑΚΑΣ 34. Χορηγήσεις αδειών λειτουργίας νέων ή επεκταθέντων μονάδων

5.3 Οικοδομική Δραστηριότητα

Η οικοδομική δραστηριότητα στην Περιφέρεια Θεσσαλίας κατά τη χρονική περίοδο μεταξύ 2000 και 2009 υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική ακολουθώντας ανοδική τάση στο πρώτο μισό της δεκαετίας και πτωτική από το 2005 και μετά. Οι νέες οικοδομές αποτελούν περίπου το 55% των εκδοθεισών οικοδομικών αδειών . Παράλληλα μειώνεται η μέση αξία ανά οικοδομή σε τρέχουσες τιμές.

				ΑΞΙΑ ΑΝΑ
ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΕΕΣ ΟΙΚΟΔΟΜΕΣ	ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΟΙΚΟΔΟΜΗ
2000	4355	2382	410.199.220	172.207,90
2001	4595	2573	313.016.460	121.654,30
2002	4849	2770	382.830.000	138.205,80
2003	4922	2866	344.480.000	120.195,40
2004	4845	2817	381.310.330	135.360,40
2005	5873	3526	642.063.500	182.094,00
2006	4889	2866	468.446.720	163.449,70
2007	4848	2777	440.490.650	158.621,00
2008	3942	2235	372.299.280	166.576,90
2009	3284	1776	246.622.620	138.864,10

ΠΙΝ. 35. Εκδοθείσες οικοδομικές άδειες, νέες οικοδομές και αξία σε τρέχουσες τιμές σε ΕΥΡΩ στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Όσον αφορά στα δομικά χαρακτηριστικά των νέων οικοδομών κατά τη δεκαετία 2000 έως 2009 μειώνονται τόσο οι υλοποιούμενοι όροφοι όσο και ο όγκος και η επιφάνεια , τα οποία μάλιστα το 2009 υποχωρούν σε επίπεδα χαμηλότερα αυτών του 2000 (ΠΙΝ. 36).

	ΝΕΕΣ			
ΕΤΟΣ	ΟΙΚΟΔΟΜΕΣ	ΟΡΟΦΟΙ	ΟΓΚΟΣ (Μ3)	ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ (Μ2)
2000	2382	4.242	3.735.474	867.445
2001	2573	4.872	3.361.392	991.944
2002	2770	5.688	4.128.331	1.369.167
2003	2866	5.830	4.425.591	1.203.876
2004	2817	5.580	3.900.268	1.096.123
2005	3526	7.820	5.805.271	1.717.958
2006	2866	5.651	4.252.395	1.189.336
2007	2777	5217	4.246.900	1.131.484
2008	2235	4.106	3.558.828	951.536
2009	1776	3.142	2.198.300	622.635

ΠΙΝΑΚΑΣ 36. Υλοποιούμενοι όροφοι, όγκος και επιφάνεια νέων οικοδομών στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

5.4 Τουρισμός

Ο τουρισμός στην περιφέρεια Θεσσαλίας αποτελεί αναπτυξιακό μοχλό και διαθέτει γόνιμο έδαφος για περαιτέρω επενδύσεις. Πρόκειται για έναν κλάδο ο οποίος σύμφωνα με τα στοιχεία για τη χρονική περίοδο μεταξύ 2002 και 2007 παρουσίασε ανοδικές τάσεις σε όλες τις διαρθρωτικές μεταβλητές του.

Μεταξύ του 2002 και 2007 ο αριθμός των τοπικών μονάδων αυξήθηκε κατά 28,4%, ο κύκλος εργασιών κατά 26,2%, οι μισθοί και τα ημερομίσθια κατά 18,2%, οι ακαθάριστες επενδύσεις σε υλικά αγαθά κατά 184% και ο αριθμός απασχολούμενων κατά 26,2% (ΠΙΝ. 37).

Μεταβλητή	Θεσσαλία (2002 – 2007)	Ελλάδα (2002 – 2007)
Αριθμός τοπικών μονάδων	28,40%	14%
Κύκλος Εργασιών	26,20%	39%
Μισθοί και Ημερομίσθια	18,20%	39%
Ακαθάριστες Επενδύσεις σε υλικά αγαθά	184%	207%
Αριθμός απασχολούμενων ατόμων	26,20%	19%

ΠΙΝΑΚΑΣ 37. Μεταβολή διαρθρωτικών μεταβλητών του τουρισμού μεταξύ 2002 και 2007 στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και την Ελλάδα

Οι επενδύσεις στις επιχειρήσεις του κλάδου του τουρισμού, ήτοι ξενοδοχεία και μονάδες εστίασης, απέφεραν οικονομική ανάπτυξη τόσο με την αύξηση του κύκλου εργασιών όσο και με την αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων.

Η οικονομική ανάπτυξη είναι προφανής και από το γεγονός της αύξησης των αμοιβών στους εργαζόμενους του κλάδου.

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ							
ΕΤΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ			ΕΛΛΑΔΑ			Ποσοστό (3/6)
	Ξενοδοχεία 1	Camping 2	Σύνολο 3	Ξενοδοχεία 4	Camping 5	Σύνολο 6	
2003	1.707.964	21.972	1.729.936	53.475.703	1.026.401	54.502.104	3,17
2004	1.519.111	21.454	1.540.565	51.589.793	964.228	52.554.021	2,93
2005	1.897.150	52.701	1.949.851	54.017.256	1.246.837	55.264.093	3,53
2006	1.770.508	57.848	1.828.356	56.707.728	1.088.823	57.796.551	3,16
2007	1.896.505	61.447	1.957.952	64.085.524	1.334.712	65.420.236	2,99
2008	1.928.092	55.287	1.983.379	64.073.727	1.550.836	65.624.563	3,02
2009	2.052.607	59.027	2.111.634	64.292.443	1.729.827	66.022.270	3,2

ΠΙΝ. 38 Διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα στη Θεσσαλία και την Ελλάδα (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ							
ΕΤΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ			ΕΛΛΑΔΑ			Ποσοστό
	Ξενοδοχεία	Camping	Σύνολο	Ξενοδοχεία	Camping	Σύνολο	

ΕΤΟΣ	1	2	3	4	5	6	(3/6)
2003	732.331	5.568	737.899	12.223.982	275.827	12.499.809	5,9
2004	625.785	6.965	632.750	11.880.335	251.248	12.131.583	5,22
2005	775.104	13.097	788.201	13.075.771	336.825	13.412.596	5,88
2006	757.826	24.008	781.834	13.675.240	306.781	13.982.021	5,59
2007	824.617	26.171	850.788	15.695.509	342.083	16.037.592	5,3
2008	845.454	22.606	868.060	15.625.398	388.171	16.013.569	5,42
2009	862.633	24.341	886.974	15.894.490	410.187	16.304.677	5,44

ΠΙΝ. 39 Αφίξεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα στη Θεσσαλία και την Ελλάδα (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Η Θεσσαλία συγκεντρώνει περίπου το 3% των συνολικών διανυκτερεύσεων της Χώρας και το 5,5% περίπου των συνολικών αφίξεων (ΠΙΝ. 38-39). Ενώ οι διανυκτερεύσεις κινούνται με μικρές αυξομειώσεις σε σταθερά επίπεδα, οι αφίξεις ακολουθούν πτωτική τάση. Αυτό σημαίνει ότι η Θεσσαλία δέχεται συγκεκριμένο τουρισμό και έχει σταθερούς παραθεριστές και επισκέπτες οι οποίοι μεταβαίνουν στην περιοχή σε κάθε τουριστική περίοδο.

Όσον αφορά στις αφίξεις και διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών είναι ημεδαποί σε αντίθεση με το σύνολο της Ελλάδας που είναι αλλοδαποί (ΠΙΝ. 40).

Ο αριθμός των ημεδαπών τουριστών είναι πολλαπλάσιος αυτού των αλλοδαπών. Με τις τάσεις μείωσης του οικογενειακού εισοδήματος αναμένεται να μειωθεί ο αριθμός των ημεδαπών τουριστών στα επόμενα έτη ή να μειωθεί ο αριθμός των διανυκτερεύσεων.

Σε σχέση με τις αφίξεις και διανυκτερεύσεις στα Camping είναι προφανές ότι οι ημεδαποί τουρίστες προτιμούν τα ξενοδοχειακά καταλύματα με τις ανέσεις που αυτά προσφέρουν συγκριτικά με τα Camping (ΠΙΝ. 41).

ΑΦΙΞΕΙΣ & ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ				
ΑΦΙΞΕΙΣ				
	ΘΕΣΣΑΛΙΑ		ΕΛΛΑΔΑ	
ΕΤΟΣ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
2003	540.168	192.163	5.649.512	6.574.470
2004	477.928	147.857	5.567.107	6.313.228
2005	555.316	219.788	5.932.911	7.142.860
2006	559.430	198.396	6.127.573	7.547.667
2007	597.050	227.567	6.949.608	8.745.901
2008	609.520	235.934	6.967.623	8.657.775
ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ				
	ΘΕΣΣΑΛΙΑ		ΕΛΛΑΔΑ	
ΕΤΟΣ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
2003	1.111.899	596.065	13.716.146	39.759.557

2004	1.020.480	498.361	13.280.010	38.309.783
2005	1.212.812	684.338	13.942.458	40.074.798
2006	1.184.724	585.784	14.248.961	42.458.767
2007	1.274.587	621.918	16.675.264	47.410.260
2008	1.298.271	629.821	16.840.111	47.233.616

ΠΙΝΑΚΑΣ 40. Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα στη Θεσσαλία και την Ελλάδα (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

ΑΦΙΞΕΙΣ & ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΑ CAMPING				
ΑΦΙΞΕΙΣ				
	ΘΕΣΣΑΛΙΑ		ΕΛΛΑΔΑ	
ΕΤΟΣ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
2003	2.972	2.596	89.321	193.506
2004	3.054	3.911	103.414	147.834
2005	5.819	7.278	130.979	205.846
2006	5.962	18.046	106.240	200.541
2007	4.413	21.758	134.227	207.856
2008	5.876	16.730	159.604	228.567
ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ				
	ΘΕΣΣΑΛΙΑ		ΕΛΛΑΔΑ	
ΕΤΟΣ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
2003	11.542	10.430	378.495	647.906
2004	12.079	9.375	477.815	486.413
2005	23.176	29.525	587.281	659.556
2006	17.015	40.833	492.209	596.614
2007	17.572	43.875	663.499	671.213
2008	20.243	35.044	810.503	740.333

ΠΙΝΑΚΑΣ 41. Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στα camping στη Θεσσαλία και την Ελλάδα (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Τα επίπεδα πληρότητας (ΠΠΝ. 42) των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην περιφέρεια Θεσσαλίας κυμάνθηκαν περί του 40% ενώ της Ελλάδας κυμαίνονται από 55% - 60% .

Τα συγκεκριμένα ποσοστά αφορούν στη μέση ετήσια πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων.

Η αντίστοιχη πληρότητα κατά τη θερινή περίοδο στα παράλια του νομού Λάρισας, στα νησιά των Σποράδων και στα παράλια του νομού Μαγνησίας είναι σαφώς υψηλότερη της μέσης ετήσιας. Σε εορταστικές περιόδους εκτός της θερινής υψηλή πληρότητα παρουσιάζουν και οι ορεινοί τουριστικοί προορισμοί της περιφέρειας Θεσσαλίας.

Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου θα ανεβάσει τη μέση ετήσια πληρότητα και θα συμβάλλει στην αύξηση του παραγόμενου εισοδήματος των κατά τόπους τουριστικών περιοχών.

	ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ
ΕΤΟΣ	ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ
2004	20742	38,30%	55,60%
2005	23348	40,70%	58,60%

2006	19739	40,60%	59,80%
2007	21891	39,50%	57,00%
2008	21713	38,90%	56,70%

ΠΙΝΑΚΑΣ 42. Πληρότητα ξενοδοχείων Θεσσαλίας και Ελλάδας (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

5.5 Συμπεράσματα

Η παραγωγική διάρθρωση της οικονομίας στη Θεσσαλία κατά την περίοδο 2000 – 2009 εξελίχθηκε ακολουθώντας τις ευρύτερες αναπτυξιακές πολιτικές της Χώρας αλλά και της Ευρώπης.

Στον πρωτογενή τομέα είχαμε αύξηση του κόστους παραγωγής αφενός και μείωση του ακαθάριστου παραγόμενου εισοδήματος με αποτέλεσμα να βάλλεται η ανταγωνιστικότητά του.

Το συγκεκριμένο φαίνεται και από τη μείωση του εργατικού δυναμικού η οποία μεταξύ 2001 και 2008 ήταν της τάξης του 19%.

Με τις απαρχές της οικονομικής ύφεσης παρουσιάστηκε στροφή του εργατικού δυναμικού και πάλι προς τον πρωτογενή τομέα με αποτέλεσμα να αυξηθεί κατά 16% μεταξύ 2009 και 2010.

Η συγκεκριμένη στροφή προς τον πρωτογενή τομέα πρέπει να αντιμετωπιστεί με ιδιαίτερη σοβαρότητα καθώς μπορεί να αποτελέσει αναπτυξιακό μοχλό σε ζοφερές οικονομικές περιόδους.

Από την μελέτη του γεωργικού τομέα διαπιστώνετε σχετικά εύκολα ότι εξακολουθεί να παραμένει σε καθυστέρηση και κυρίως **προσανατολισμένος στην παραγωγή αντί στην αγορά**, ασύνδετος, χωρίς σύγχρονες δομές και διοικητική πυραμίδα, απομονωμένος στην άκρη της Ευρώπης χωρίς πρόγραμμα.

Με λίγα λόγια λείπει το σύγχρονο management.

Οι παραγωγικές μονάδες της πρωτογενούς παραγωγής, μικρές και κερματισμένες στην πλειοψηφία τους, δεν υπακούουν σε κανόνες οριζόντιας ολοκλήρωσης, δεν μπορούν να αξιοποιήσουν τα πλεονεκτήματα, δεν αναπτύσσουν μορφές συνεργασίας και αυξημένης διαπραγματευτικής δύναμης και κατά συνέπεια έχουν υψηλό κόστος παραγωγής, χαμηλή ανταγωνιστικότητα και μειούμενα εισοδήματα.

Ο συνεταιρισμός και οι άλλες μορφές συνεργασίας που σε κάθε αναπτυγμένη οικονομία αποτελούν την μοναδική και αναντικατάστατη βαθμίδα οργάνωσης, στην χώρα μας δεν μπόρεσαν να λειτουργήσουν και να δικαιολογήσουν τον ρόλο τους

Από την άλλη πλευρά ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας που δραστηριοποιείται στον πρωτογενή τομέα, εξακολουθεί να διέπεται ακόμη από τη λογική ότι τα κέρδη θα προέλθουν από την «**Συμπίεση των τιμών του παραγωγού**», δεν έχει προχωρήσει σε σταθερές και μόνιμες

σχέσεις συνεργασίας με τους παραγωγούς, δεν έχει δώσει έμφαση στην ποιότητα, δεν έχει επενδύσει στην τεχνική υποστήριξη των αγροτών – συνεργατών του και δεν έχει τέλος και αυτός προσανατολισθεί προς την αγορά και τον καταναλωτή.

Δεν είναι τυχαίο ότι σε όλες τις ανεπτυγμένες οικονομίες ο ιδιωτικός τομέας είναι αυτός που προδιαγράφει τον βηματισμό του αγροτικού τομέα και ότι πάντα ένας ισχυρός ιδιωτικός τομέας επιδιώκει την ύπαρξη ενός εξίσου ισχυρού συνεταιριστικού τομέα γιατί οι ρόλοι τους είναι διαφορετικοί, οι λειτουργίες τους συμπληρωματικές και ο στόχος τους κοινός:

Να μεγιστοποιούν το συνολικό όφελος για τα προϊόντα και κατ' επέκταση για την χώρα τους

Στον κλάδο της βιομηχανίας κατά την προηγούμενη δεκαετία είχαμε ανοδικές τάσεις στην προστιθέμενη αξία, στην ακαθάριστη αξία παραγωγής και στις πωλήσεις παραχθέντων προϊόντων με ταυτόχρονη αύξηση των αμοιβών.

Οι ρυθμοί αύξησης των μεγεθών ήταν τέτοιοι ώστε στην πορεία του χρόνου να μειώνεται η ανταγωνιστικότητα του κλάδου.

Η οικοδομική δραστηριότητα στη Θεσσαλία ακολουθεί ανοδική τάση από το 2000 έως το 2005 και μετά πτωτική τόσο σε αριθμό αδειών όσο και σε αξία ανά οικοδομή, γεγονός που μαρτυρά ότι κατασκευάζονται μικρότερα οικήματα. Τα δομικά χαρακτηριστικά των κατασκευών, όροφοι, όγκος, επιφάνεια, υποχωρούν το 2009 σε επίπεδα χαμηλότερα του 2000.

Ο τουρισμός αποτελεί για τη Θεσσαλία μοχλό ανάπτυξης καθώς κατά την περίοδο 2002 – 2007 για την οποία έχουμε στοιχεία όλες οι διαρθρωτικές μεταβλητές κινήθηκαν ανοδικά.

Η ανάπτυξη η οποία σημειώθηκε στον κλάδο είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση του κύκλου εργασιών και την αύξηση του αριθμού των απασχολουμένων ατόμων.

Ειδικά για τη Θεσσαλία πρέπει να υπογραμμιστεί ότι στηρίζεται κυρίως στον ημεδαπό τουρισμό ο οποίος επισκέπτεται την περιοχή σταθερά κάθε τουριστική περίοδο.

Επίσης όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο τουρισμός στηρίζεται σε διάφορες δραστηριότητες με κύριες αυτές της διαμονής, της εστίασης, της μετακίνησης, της ψυχαγωγίας και των εξειδικευμένων υπηρεσιών.

Επομένως δεν πρόκειται για συμβατικό κλάδο οικονομικής δραστηριότητας αλλά για σύμπλεγμα διάφορων κλάδων που συμμετέχουν όλοι στην διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος.

Κατά συνέπεια , το τουριστικό προϊόν αποτελείται κυρίως από:

- φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους
- εγκαταστάσεις, υποδομής και διαμονής - εστίασης και τέλος

- εγκαταστάσεις υποδομής μετακινήσεων προς και μέσα στον προορισμό.

Σημαντικό στοιχείο, όχι όμως αποκλειστικό, για την τουριστική προσφορά σε επίπεδο δημοτικού διαμερίσματος είναι το σύμπλεγμα των εγκαταστάσεων διαμονής, οι οποίες είναι αναγκαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τουρισμού

Καμία περιοχή, ακόμα και αν διαθέτει σημαντικούς φυσικούς, ανθρωπογενείς και πολιτιστικούς πόρους, δεν μπορεί να αναπτυχθεί τουριστικά εάν δεν είναι σε θέση να προσφέρει κατάλληλες συνθήκες διαμονής, δηλαδή μια διαφοροποιημένη προσφορά κλινών που να συνδυάζει τις απαιτήσεις (τιμή – ποιότητα) των διάφορων κατηγοριών τουριστών.

6. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΑΝΕΡΓΙΑ

6.1 Διάρθρωση εργατικού δυναμικού

Τα στοιχεία της απογραφής για τη διάρθρωση του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας Θεσσαλίας διαμορφώνουν την αρχική εικόνα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Απογραφής του 2001, ο οικονομικώς ενεργός πληθυσμός της περιφέρειας Θεσσαλίας ανέρχεται σε 298.377 άτομα και αποτελεί το 40,02% του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας. Οι απασχολούμενοι ανέρχονται σε 266.460 άτομα ενώ οι άνεργοι σε 32.317 και οι οικονομικώς μη ενεργοί σε 336.991 (ΠΙΝ. 43).

Στον πρωτογενή τομέα απασχολείται το 28% των απασχολουμένων, στο δευτερογενή το 19% και στον τριτογενή το 50% περίπου .

Η βαρύτητα του πρωτογενούς τομέα στην απασχόληση φαίνεται καθαρά στην Περιφέρεια Θεσσαλίας καθώς στο σύνολο της Χώρας το αντίστοιχο ποσοστό απασχολουμένων μόλις ξεπερνά το 14% (ΠΙΝ. 44). Δεν παρουσιάζεται διασπορά όσον αφορά στα ποσοστά απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα, ενώ σημαντική διαφοροποίηση παρουσιάζεται στον τριτογενή τομέα όπου το αντίστοιχο για το σύνολο της Χώρας ποσοστό αγγίζει το 59%.

Το ποσοστό απασχολουμένων στο σύνολο του πληθυσμού είναι χαμηλότερο στη Θεσσαλία σε σχέση με το σύνολο της Χώρας (40% και 41,6% αντίστοιχα).

Στο νομό Καρδίτσας παρουσιάζεται το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα, 42% ενώ στο νομό Μαγνησίας το χαμηλότερο, 16%.

Στον τριτογενή τομέα απασχολείται σε όλους τους νομούς το υψηλότερο ποσοστό απασχολουμένων το οποίο κυμαίνεται μεταξύ 42% - 55%.

Στους νομούς Λάρισας, Μαγνησίας και Τρικάλων περί του 20% των απασχολουμένων δραστηριοποιείται στο δευτερογενή τομέα.

Το υψηλότερο ποσοστό απασχολουμένων στο σύνολο του πληθυσμού παρουσιάζεται στο νομό Λάρισας, 42%, ενώ στους υπόλοιπους νομούς κυμαίνεται περί του 38%

Το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολουμένων συγκεντρώνεται στις αστικές περιοχές ενώ όσον αφορά στον πρωτογενή τομέα, το μεγαλύτερο ποσοστό είτε αφορά σε εργοδότες, είτε σε αυτοαπασχολούμενους είτε σε μισθωτούς συγκεντρώνεται στις αγροτικές περιοχές.

Ο κύριος κορμός των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα είναι αυτοαπασχολούμενοι ενώ το ποσοστό των μισθωτών είναι χαμηλότερο του 5%.

Αναφορικά με τις κοινωνικο-οικονομικές ομάδες των άλλων παραγωγικών τομέων, το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων σε αυτές συγκεντρώνεται στις αστικές περιοχές. Οι άνδρες απασχολούμενοι υπερτερούν των γυναικών σε όλες τις κοινωνικο-οικονομικές ομάδες εκτός από αυτή των μισθωτών σε ελευθέρια επαγγέλματα (ΠΙΝ. 45).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ									
		ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ					ΑΝΕΡΓΟΙ		
				Δεν δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας					ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΟ	Σύνολο	Α'γενής Τομέας	Β'γενής Τομέας	Γ'γενής Τομέας	Δραστηριότητας	Σύνολο	ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	4.614.499	4.102.089	591.669	892.187	2.401.168	217.065	512.410	5.245.094	
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	298.777	266.460	74.424	51.751	132.047	8.238	32.317	366.991	
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	47.712	41.357	17.516	5.535	17.504	802	6.355	61.177	
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ	117.648	106.431	30.798	20.993	52.390	2.250	11.217	134.766	
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	81.043	71.495	11.771	16.218	39.039	4.467	9.548	103.633	
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	52.374	47.177	14.339	9.005	23.114	719	5.197	67.415	

ΠΙΝΑΚΑΣ 43. Οικονομικώς ενεργός και μη πληθυσμός κατά τομέα παραγωγικής δραστηριότητας (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2001)

		Ποσοστό απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα	Ποσοστό απασχολουμένων στον δευτερογενή τομέα	Ποσοστό απασχολουμένων στον τριτογενή τομέα	Δε δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	Ποσοστό ανεργίας
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	Ποσοστό απασχολουμένων στο σύνολο του πληθυσμού	%	%	%	%	%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	41,61	14,42	21,75	58,54	5,29	11,1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	40,02	27,93	19,42	49,56	3,09	10,82
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	37,98	42,35	13,38	42,32	1,94	13,32
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ	42,17	28,94	19,72	49,22	2,11	9,53
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	38,71	16,46	22,68	54,6	6,25	11,78
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	39,38	30,39	19,09	48,99	1,52	9,92

ΠΙΝΑΚΑΣ 44. Οικονομικώς ενεργός και μη πληθυσμός κατά τομέα παραγωγικής δραστηριότητας (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2001)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ			ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ			ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ		
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς - εργοδότες	3157	2661	496	1153	926	227	2004	1735	269
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς –αυτοαπασχολούμενοι και βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση	61920	34256	27664	14173	7439	6734	47747	26817	20930
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς - μισθωτοί	2932	2379	553	1340	1006	334	1592	1373	219
Εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι και βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση σε ελευθέρια και προς αυτά εξομοιούμενα επαγγέλματα	8482	5432	3050	7624	4872	2752	858	560	298
Εργοδότες στη βιομηχανία, τις κατασκευές, το εμπόριο, τις μεταφορές και τις υπηρεσίες	25962	19896	6066	20323	15499	4824	5639	4397	1242
Αυτοαπασχολούμενοι και βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση, στη βιομηχανία, τις κατασκευές, το εμπόριο, τις μεταφορές και τις υπηρεσίες	23604	18147	5457	17142	12927	4215	6462	5220	1242
Ανώτερα διοικητικά στελέχη της Δημόσιας Διοίκησης και των ιδιωτικών επιχειρήσεων και οργανισμών	2973	2271	702	2611	2021	590	362	250	112
Μισθωτοί σε ελευθέρια και προς αυτά εξομοιούμενα επαγγέλματα	29714	13353	16361	25474	11096	14378	4240	2257	1983
Υπάλληλοι γραφείου, πωλητές και υπάλληλοι παροχής υπηρεσιών	51345	27490	23855	41927	21876	20051	9418	5614	3804
Ειδικευμένοι και μη ειδικευμένοι τεχνίτες και εργάτες (εκτός γεωργίας)	45542	37031	8511	34257	27213	7044	11285	9818	1467
Χειρώνακτες εργάτες	16455	13434	3021	9448	7472	1976	7007	5962	1045
Οικονομικώς ενεργοί που δεν κατατάσσονται αλλού	26691	15288	11403	18628	10377	8251	8063	4911	3152

ΠΙΝΑΚΑΣ 45. Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά κοινωνικοοικονομική κατάσταση και φύλο

Εξετάζοντας τα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας κατά ηλικιακή ομάδα Συμπεραίνουμε ότι ο κύριος όγκος των απασχολουμένων εντοπίζεται στην ηλικιακή ομάδα μεταξύ 20 – 54 ενώ ο κύριος όγκος των ανέργων μεταξύ 15 – 44.

Οι «νέοι» άνεργοι εντοπίζονται στην ηλικιακή ομάδα 15 – 34.

	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Ηλικιακή ομάδα	%	%	%
Οικονομικώς ενεργοί (20– 54)	84,83	82,98	88,14
Απασχολούμενοι (20 – 54)	84,89	82,99	88,46
Άνεργοι (15 – 44)	86,68	84,68	89,17
«Νέοι» άνεργοι (15 – 34)	91,78	93,43	89,98

ΠΙΝΑΚΑΣ 46. Ποσοστά κυριότερων ηλικιακών ομάδων ανά του ενεργού πληθυσμού

Σχετικά με τα ποσοστά των απασχολουμένων στο σύνολο του πληθυσμού τόσο για το σύνολο των δύο φύλων όσο και το κάθε φύλο χωριστά παρατηρούμε ότι οι απασχολούμενες γυναίκες αποτελούν το 27,5% του συνολικού γυναικείου πληθυσμού σε αντίθεση με τους άνδρες που αποτελούν το 52,86% του συνολικού ανδρικού πληθυσμού (ΠΙΝ. 47).

Για την περιφέρεια Θεσσαλίας και το σύνολο της Χώρας τα αντίστοιχα ποσοστά διαμορφώνονται ελαφρώς διαφοροποιημένα κυρίως όσον αφορά στο γυναικείο πληθυσμό καθώς στη Θεσσαλία το συντριπτικό ποσοστό παραμένει συνειδητά και κατ' επιλογή εκτός αγοράς εργασίας

	Περιφέρεια	Σύνολο
Ποσοστά απασχολουμένων κατά φύλο	Θεσσαλίας	Ελλάδας
Ποσοστό απασχολουμένων στο σύνολο του πληθυσμού	40,02%	41,61%
Ποσοστό απασχολουμένων ανδρών στο σύνολο του ανδρικού πληθυσμού	52,86%	53,42%
Ποσοστό απασχολουμένων γυναικών στο σύνολο του γυναικείου πληθυσμού	27,51%	30,11%

ΠΙΝΑΚΑΣ 47. Ποσοστά απασχολουμένων κατά φύλο

Μέσα στην ίδια κοινωνική ομάδα του οικονομικώς ενεργού και μη πληθυσμού οι άνδρες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό καθώς στο σύνολο του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού είναι περισσότεροι 64,14% έναντι 35,86% των γυναικών.

Τα ποσοστά αναστρέφονται στην περίπτωση του οικονομικώς μη ενεργού πληθυσμού όπου υπερτερούν οι γυναίκες με ποσοστό 62,67% έναντι 37,33% των ανδρών.

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ												ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ		
	ΣΥΝΟΛΟ			ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ			ΑΝΕΡΓΟΙ			ΑΠΟ ΑΥΤΟΥΣ ΝΕΟΙ			ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ			
10-14	290	204	86	7	6	1	283	198	85	283	198	85	42049	21356	20693
15-19	7546	5067	2479	3905	2919	986	3641	2148	1493	3311	1938	1373	41235	20198	21037
20-24	30967	18594	12373	21564	13559	8005	9403	5035	4368	7574	4024	3550	18395	6843	11552
25-29	40168	24235	15933	33612	20860	12752	6556	3375	3181	4221	2133	2088	10945	1930	9015
30-34	41974	25875	16099	37861	23683	14178	4113	2192	1921	1967	974	993	11247	1077	10170
35-39	38091	23525	14566	35622	22115	13507	2469	1410	1059	791	426	365	10631	963	9668
40-44	38900	24513	14387	37069	23513	13556	1831	1000	831	257	14	243	12439	1491	10948
45-49	34098	22390	11708	32617	21467	11150	1481	923	558	132	0	132	13270	1986	11284
50-54	29251	19888	9363	27865	18989	8876	1386	899	487	66	0	66	17213	3522	13691
55-59	19943	14051	5892	18978	13328	5650	965	723	242	0	0	0	21836	6327	15509
60-64	12836	9514	3322	12647	9514	3133	189	0	189	0	0	0	36416	13606	22810
65-69	3302	2645	657	3302	2645	657	0	0	0	0	0	0	43927	19990	23937
70-74	1230	980	250	1230	980	250	0	0	0	0	0	0	38645	17260	21385
75+	181	157	24	181	157	24	0	0	0	0	0	0	48743	20467	28276

ΠΙΝΑΚΑΣ 48. Κατανομή οικονομικώς ενεργού και μη πληθυσμού κατά φύλλο και ηλικιακή ομάδα στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2001)

6.2 Απασχόληση

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε την εξέλιξη της απασχόλησης και της ανεργίας από το 2001 έως το 2009.

Η έννοια του όρου απασχόληση αναφέρεται στο ποσοστό των απασχολουμένων στο σύνολο του πληθυσμού οι οποίοι στη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς έκαναν οποιαδήποτε εργασία είτε με αμοιβή σε ρευστό ή σε είδος, είτε προς οικογενειακό όφελος για τουλάχιστον μία ώρα, είτε στους εργαζόμενους οι οποίοι απουσίαζαν προσωρινά από την εργασία τους ή την επιχείρησή τους.

Η ανεργία αναφέρεται στους ανέργους ως ποσοστού επί του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού. Είναι κατανοητό ότι η αύξηση της απασχόλησης δεν σημαίνει μείωση της ανεργίας. Κατά τη χρονική περίοδο 2001 – 2009 τα ποσοστά απασχόλησης κατά φύλο στην Περιφέρεια Θεσσαλίας εξελίχθηκαν ανοδικά για την ηλικιακή ομάδα 15-64 που αποτελεί τον κορμό της παραγωγικής δύναμης (ΠΙΝ. 49).

Παραγωγική ομάδα 15-64	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ποσοστό απασχόλησης	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Σύνολο	54,9	55,5	58	60,9	60,4	60,4	60,7	61	61,1
Άνδρες	70,9	71,8	74,2	75,7	75,9	75,4	74,8	73,6	73,7
Γυναίκες	39,1	39,4	41,9	46,2	44,9	45,3	46,6	48,4	48

ΠΙΝΑΚΑΣ 49. Ποσοστά απασχόλησης κατά φύλο στην Περιφέρεια Θεσσαλίας μεταξύ 2001 και 2009 (Πηγή EUROSTAT)

Τα ποσοστά ανεργίας κατά την ίδια χρονική περίοδο στο σύνολο του πληθυσμού και κατά φύλο διαμορφώθηκαν πτωτικά μέχρι το 2009 (ΠΙΝ. 50) . Σε σύγκριση με το σύνολο της Χώρας η ανεργία στην Περιφέρεια Θεσσαλίας κινείται σε υψηλότερα επίπεδα μέχρι το 2004 περίοδο κατά την οποία ο κύριος όγκος κενών θέσεων εργασίας εντοπίζεται στην πρωτεύουσα λόγω των Ολυμπιακών έργων.

Με το πέρας της περιόδου αυτής ανοίγει ένας κύκλος μεγάλων έργων στην περιφέρεια της Ελλάδας και ως εκ τούτου τα ποσοστά ανεργίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι χαμηλότερα αυτά του συνόλου της Χώρας.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ποσοστά ανεργίας	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Σύνολο Ελλάδας	10,7	10,3	9,7	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5
Σύνολο Π. Θεσσαλίας	12,9	11,4	10,7	9,8	9,5	8,2	7,8	8,4	9,2
Άνδρες Π. Θεσσαλίας	7,7	7	6,3	5,3	4,6	4,4	5,3	5,8	
Γυναίκες Π. Θεσσαλίας	20,9	18,6	17,6	16,5	16,7	14	11,6	12,1	

ΠΙΝΑΚΑΣ 50. Ποσοστά ανεργίας κατά φύλο στην Περιφέρεια Θεσσαλίας μεταξύ 2001 και 2009 (Πηγή EUROSTAT)

Από το 2010 και μετά παρουσιάζεται ραγδαία άνοδος της ανεργίας τόσο στην Περιφέρεια Θεσσαλίας όσο και στο σύνολο της Χώρας (ΠΠΝ. 51).

Οι δύο τάσεις εξελίσσονται παράλληλα, με την Περιφέρεια Θεσσαλίας να παρουσιάζει χαμηλότερα ποσοστά σε σχέση με το σύνολο της Χώρας, γεγονός που οφείλεται στην παραγωγική διάρθρωση και τη βαρύτητα του πρωτογενούς τομέα.

	2010	2010	2010	2010
	Α΄ τρίμηνο	Β΄ τρίμηνο	Γ΄ τρίμηνο	Δ΄ τρίμηνο
Ποσοστά ανεργίας	%	%	%	%
Σύνολο Ελλάδας	11,7	11,8	12,4	14,2
Σύνολο Π. Θεσσαλίας	11,3	11,4	12,4	13,3

ΠΙΝΑΚΑΣ 51. Ποσοστά ανεργίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας κατά το 2010 ανά τρίμηνο (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Η συμβολή του πρωτογενούς τομέα στη διαμόρφωση της ανεργίας φαίνεται στον επόμενο πίνακα 52, όπου παρατίθενται τα ποσοστά ανεργίας από το 2004 έως το 2010 στους νομούς της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Οι νομοί Τρικάλων και Καρδίτσας, στους οποίους ο πρωτογενής τομέας απασχολεί το σημαντικότερο ποσοστό των οικονομικώς ενεργών παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας από τους νομούς Λάρισας και Μαγνησίας.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ΝΟΜΟΣ	%	%	%	%	%	%	%
ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	6,2	9,3	5,8	6,6	6,5	7,1	11,2
ΛΑΡΙΣΗΣ	11,5	10,4	9	9,5	9,7	10,5	13,1
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	9,3	8,5	7,8	5,9	8,1	9,6	13,4
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	10,2	8,7	8,8	7,3	7,1	7,8	8,7

ΠΙΝΑΚΑΣ 52. Ποσοστά ανεργίας στους νομούς της Θεσσαλίας μεταξύ 2004 - 2010 (Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Η κατανομή των απασχολουμένων στη Θεσσαλία κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ως ποσοστού του συνόλου των απασχολουμένων παρουσιάζεται στους πίνακες 53 -54.

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	2005	2006	2007
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομεία	23,1	21,6	22,4
Αλιεία	0,1	0,1	0,3
Ορυχεία, λατομεία	0,2	0,3	0,1
Μεταποιητικές βιομηχανίες	12,5	12,5	11,5
Παροχή ηλ. Ρεύματος, φυσ. Αερίου και νερού	0,6	0,6	0,7
Κατασκευές	7,3	7,3	9,3
Χονδρικό - λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτ/των οχημάτων, μοτ/των, ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	15,8	14,2	15
Ξενοδοχεία εστιατόρια	6	5,5	6,6
Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	3,5	3,9	3,8
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	1,5	1,3	1,6
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες	5,3	5,4	3,1
Δημόσια διοίκηση, άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	7,8	9,3	8,8
Εκπαίδευση	9,1	9	8,5
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	3,4	5,5	4,8
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα	2,9	2,9	2,6
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	0,9	0,7	0,9
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	0	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 53. Κατανομή απασχολούμενων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας μεταξύ 2005 – 2007 στη Θεσσαλία (στοιχεία ; τριμήνου, Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	2008	2009	2010
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομεία και αλιεία	19,8	22,1	23,8
Ορυχεία, λατομεία	0	0,3	0,4
Μεταποιητικές βιομηχανίες	13	11,8	9,2
Παροχή ηλ. Ρεύματος, φυσ. Αερίου ατμού και κλιματισμού	0,3	0,5	0,3
Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγιάνσης	0,5	0,8	0,7
Κατασκευές	8,2	6,6	5,4
Χονδρικό - λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτ/των, οχημάτων, μοτ/των, ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	16,7	16,1	17,7
Μεταφορές, αποθήκευση, επικοινωνίες	2,2	2,9	3,3
Ξενοδοχεία εστιατόρια	7	6,6	7,5
Ενημέρωση και επικοινωνία	0,2	0,6	0,7
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	1,2	1,5	1,6
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες	0,1	0,1	0
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	3,8	3,9	3,6
Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	1	1,1	1,2
Δημόσια διοίκηση, άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	8,4	8,2	8,4
Εκπαίδευση	8,5	9,5	8,3
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	4,9	4,5	4,2
Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	1,2	0,6	1,1
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2,1	1,7	1,9
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	0,9	0,5	0,6
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	0	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 54. Κατανομή απασχολούμενων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας μεταξύ 2008 – 2010 στη Θεσσαλία (στοιχεία Δ' τριμήνου, Πηγή ΕΛΣΤΑΤ)

Στον πρωτογενή τομέα παρουσιάζεται πτώση του ποσοστού των απασχολουμένων από 22,70% στο σύνολο των κλάδων το 2007 σε 19,80% το 2008 και μετά ακολουθεί ανοδική πορεία.

Αν ληφθούν υπόψη τα ποσοστά της απογραφής του 2001, όταν στον πρωτογενή τομέα απασχολούνταν το 28% περίπου των ενεργών απασχολουμένων, βλέπουμε ότι υπήρξε σημαντική πτώση μέσα στη δεκαετία λόγω της γενικότερης στροφής προς τον τριτογενή τομέα. Στον κατασκευαστικό κλάδο παρατηρείται σταθερή μείωση του ποσοστού απασχολουμένων από το 2007 έως το 2010. Αντίστοιχη μείωση παρατηρείται και στη βιομηχανία ενώ ο κλάδος των ξενοδοχείων και εστιατορίων παρουσιάζει άνοδο μαζί με αυτόν του εμπορίου.

Όσον αφορά την κίνηση των απασχολουμένων μεταξύ των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Υπάρχουν κλάδοι οι οποίοι δεν μπορούν εξ ορισμού να απορροφήσουν ελεύθερα ποσοστό κινούμενων απασχολουμένων είτε γιατί ανήκουν στη δημόσια διοίκηση είτε γιατί απαιτούν συγκεκριμένη εξειδίκευση.

Έτσι, η κίνηση των απασχολουμένων γίνεται εντός ενός περιορισμένου πλαισίου που σαφώς συνδέεται με τον ιδιωτικό τομέα κατά κύριο λόγο και δεν απαιτεί ιδιαίτερο βαθμό εξειδίκευσης.

Είναι προφανές ότι οι κλάδοι με ανοδικά ποσοστά δεν έχουν τη δυνατότητα να απορροφήσουν όσους χάνουν την απασχόλησή τους στους κλάδους με καθοδικά ποσοστά με αποτέλεσμα να αυξάνεται η ανεργία.

Σημαντική μείωση παρουσιάζουν επίσης και τα ιδιωτικά νοικοκυριά τα οποία απασχολούν οικιακό προσωπικό μετά το 2008.

6.3 Μακροχρόνια Άνεργοι

Σημαντική παράμετρος της ανεργίας αποτελεί η μακροχρόνια ανεργία με σοβαρές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις.

Σύμφωνα με τον ΟΑΕΔ, η ανεργία και μακροχρόνια ανεργία στη Θεσσαλία κατά τους μήνες Ιανουάριο έως και Νοέμβριο του 2010 για τους οποίους υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία, διαμορφώθηκε ως εξής (ΠΙΝ. 55):

				Ποσοστό
	Άνεργοι άνω των 12	Άνεργοι κάτω των 12	Σύνολο	μακροχρόνιων
Έτος 2010	μηνών	μηνών	ανέργων	ανέργων (%)
Ιανουάριος	14.037	33.797	47.834	29,35
Φεβρουάριος	15.049	32.922	47.971	31,37
Μάρτιος	15.899	30.685	46.584	34,13
Απρίλιος	16.213	30.003	46.216	35,08
Μάιος	16.389	27.776	44.165	37,11
Ιούνιος	16.530	27.435	43.965	37,6
Ιούλιος	16.533	27.018	43.551	37,96
Αύγουστος	16.732	25.899	42.631	39,25
Σεπτέμβριος	17.560	25.553	43.113	40,73
Οκτώβριος	18.679	25.520	44.199	42,26
Νοέμβριος	19.244	26.129	45.373	42,41

ΠΙΝΑΚΑΣ 55. Εγγεγραμμένοι άνεργοι στον ΟΑΕ; στη Θεσσαλία το έτος 2010 (Πηγή ΟΑΕΔ)

Παρατηρείται κατακόρυφη αύξηση του ποσοστού των μακροχρόνια ανέργων παρά τη μείωση του συνόλου των ανέργων. Οι άνεργοι κάτω των 12 μηνών παρουσιάζουν μείωση η οποία οφείλεται αφενός στο γεγονός ότι σταδιακά περνούν στους μακροχρόνια άνεργους και αφετέρου στην καλύτερη απορρόφησή τους από την αγορά εργασίας .

6.4 Συμπεράσματα

Κατά την απογραφή του 2001 η Θεσσαλία αποτελεί μία από τις περιοχές με ιδιαίτερη βαρύτητα του πρωτογενούς τομέα στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού.

Το 28% περίπου του εργατικού δυναμικού δραστηριοποιείται στον πρωτογενή τομέα, περίπου 20% στο δευτερογενή και περίπου 54% στον τριτογενή.

Οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα συγκεντρώνονται στις αγροτικές περιοχές ενώ οι απασχολούμενοι στους άλλους δύο τομείς στα αστικά κέντρα κυρίως.

Οι ενεργώς απασχολούμενοι αποτελούν το 40% περίπου του συνολικού πληθυσμού. Οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών στον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό.

Στην πορεία της προηγούμενης δεκαετίας το προφίλ του εργατικού δυναμικού στη Θεσσαλία μεταβλήθηκε με μείωση των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα από τις αρχές της δεκαετίας, με μείωση των απασχολουμένων στο δευτερογενή τομέα από το 2007 και μετά και σταθερή άνοδο των απασχολουμένων στον τριτογενή τομέα. Αυτό οφείλεται στη γενικότερη στροφή της ανάπτυξης προς τον τριτογενή τομέα.

Η μείωση των απασχολουμένων στο δευτερογενή τομέα οφείλεται κυρίως στην κάμψη της παγκόσμιας οικονομίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία παρατηρείται ανοδική τάση στην απασχόληση στον πρωτογενή τομέα.

Αυτή η τάση φαίνεται ότι θα συνεχίσει να είναι ανοδική και στα επόμενα χρόνια καθώς ο πρωτογενής τομέας θα αποτελέσει εργασιακό καταφύγιο.

Όσον αφορά στη σχέση απασχόλησης - ανεργίας παρατηρούμε διαφοροποίηση ως προς τους οικονομικά μη ενεργούς.

Μειώνονται σταδιακά ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται το εργατικό δυναμικό.

Οι οικονομικά ενεργοί ακολουθούν ανοδική πορεία μέχρι το 2007 και μετά πτωτική με αντίστροφο το φαινόμενο στους ανέργους.

Η ανεργία στη Θεσσαλία μέσα στο 2010 αυξάνεται κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες από 11,3% στο πρώτο τρίμηνο σε 13,3% στο τέταρτο τρίμηνο του 2010.

Το δε ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στο σύνολο των ανέργων αυξάνεται κατά 13 ποσοστιαίες μονάδες από 29% τον Ιανουάριο του 2010 σε 42% το Νοέμβριο του ίδιου έτους.

7. ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Στο παρόν κεφάλαιο διερευνάται το επίπεδο τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Οι τεχνικές υποδομές είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων ενώ οι κοινωνικές υποδομές είναι απαραίτητες για τη διατήρηση ενός ικανοποιητικού βιοτικού επιπέδου των κατοίκων. Και τα δύο είδη υποδομών αποτελούν βασικό στοιχείο της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της περιφέρειας Θεσσαλίας.

7.1 Υποδομές Μεταφορών

Οδικό δίκτυο

Ανάλογα με τη σημασία και τις ανάγκες που εξυπηρετούν οι διάφοροι κλάδοι του, το οδικό δίκτυο της περιφέρειας κατηγοριοποιείται σε δύο επίπεδα: υπερτοπικό και τοπικό.

Στο υπερτοπικό επίπεδο κατατάσσονται οι κλάδοι που καλύπτουν τις επικοινωνιακές ανάγκες της περιφέρειας με το σύνολο του Εθνικού χώρου, τα μεγάλα κέντρα ανάπτυξης (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) και τις όμορες περιφέρειες αλλά και τις ενδοπεριφερειακές ανάγκες σύνδεσης των αστικών κέντρων των τεσσάρων νομών μεταξύ τους.

Στο τοπικό επίπεδο κατατάσσονται οι κλάδοι που εξυπηρετούν τις επικοινωνίες μεταξύ των βαθμίδων του οικιστικού δικτύου με τις ζώνες ανάπτυξης από τις οποίες εξαρτώνται, των εδρών ΟΤΑ με τα αντίστοιχα κέντρα 3^{ου} επιπέδου, αλλά και ειδικές κατηγορίες του χώρου (ορεινές ενότητες, τουριστικά κυκλώματα, βιομηχανικές περιοχές κ.λ.π.).

Οι κύριες οδικές υποδομές υπερτοπικού χαρακτήρα στην περιφέρεια Θεσσαλίας είναι:

- Ο αυτοκινητόδρομος Β/Ν (ΠΑΘΕ), τόσο όσον αφορά στο τμήμα που διέρχεται από την περιφέρεια, αλλά και στο σύνολο του. Η σημασία του συνόλου του έργου για τη Θεσσαλία είναι προφανής, αφού μειώνει σημαντικά τις χρονοαποστάσεις με τους κύριους πόλους υπερτοπικής σημασίας της Χώρας (Αθήνα-Θεσσαλονίκη) και κατά συνέπεια με τα Διεθνή κέντρα ανάπτυξης. Το τμήμα της ΠΑΘΕ που διέρχεται από τη Θεσσαλία ταυτίζεται με τον άξονα ανάπτυξης του Ανατολικού τμήματος της περιφέρειας και αποτελεί σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα της αντίστοιχης ζώνης.
- Οι διανομαρχιακοί οδοί σύνδεσης των πρωτευουσών των τεσσάρων νομών μεταξύ τους, δηλαδή η οδός Λάρισας – Καρδίτσας, Λάρισας – Τρικάλων, Λάρισας – Βόλου και με νομούς όμορων περιφερειών, Λάρισας – Κοζάνης, Τρικάλων – Άρτας, Τρικάλων – Γρεβενών και Καρδίτσας – Άρτας.

Η παλιά Εθνική Οδός αναλαμβάνει σημαντικό κυκλοφοριακό φόρτο και εξυπηρετεί μετακινήσεις τοπικού και υπερτοπικού χαρακτήρα. Οι οδοί του δευτερεύοντος δικτύου σε πολλά σημεία τους διέρχονται μέσα από κατοικημένες περιοχές π.χ. Ελασσόνα, και χρήζουν βελτιώσεων στη χάραξη.

Ο προγραμματισμένος αυτοκινητόδρομος Παναγιά-Βόλος/Λαμία (Ε65) είναι ζωτικής σημασίας για την περιφέρεια καθώς θα αναβαθμίσει το ρόλο της σε εθνικό επίπεδο ενώ παράλληλα θα συμβάλλει στην ανάπτυξη του Δυτικού τμήματος της Θεσσαλίας και στην άρση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

Σε τοπικό επίπεδο δεν παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις όσον αφορά τους κλάδους που εξυπηρετούν τις επικοινωνίες μεταξύ των διαφόρων βαθμίδων του οικιστικού δικτύου καθώς συνδέονται ικανοποιητικά με τις ζώνες ανάπτυξης από τις οποίες εξαρτώνται και με τις έδρες των ΟΤΑ.

Αντίθετα, ελλείψεις εντοπίζονται στο δίκτυο που θα εξυπηρετήσει τη σχεδιαζόμενη ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών, αφού, με τη μορφή τουριστικών κυκλωμάτων, θα συμβάλλει στην ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος των περιοχών αυτών.

Οι μόνες περιοχές που καλύπτονται σήμερα από κυκλώματα αυτής της μορφής είναι οι περιοχές του κεντρικού Πηλίου και της λίμνης Πλαστήρα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίζουμε ότι σκοπός αυτών των κυκλωμάτων είναι η αξιοποίηση του ορεινού φυσικού πόρου, και οι διαδρομές είναι ταυτόχρονα και προορισμός. Προέχει επομένως η ασφάλεια και όχι η ταχύτητα και η διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος.

Η ασφάλεια του οδικού δικτύου στη Θεσσαλία χρήζει βελτίωσης καθώς παρουσιάζει έναν από τους υψηλότερους δείκτες δυστυχημάτων στην Ευρώπη (ΠΙΝ. 56).

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Θεσσαλία	184	177	194	170	155	148	148	152	122
Στερεά Ελλάδα	381	245	280	324	306	292	232	231	238
Βιέννη	26	29	28	27	21	20	21	16	19

ΠΙΝ. 56. Αριθμός νεκρών από δυστυχήματα ανά εκατομμύριο κατοίκων (Πηγή EUROSTAT)

Σιδηροδρομικό δίκτυο

Το υφιστάμενο δίκτυο του ΟΣΕ που εξυπηρετεί την περιφέρεια Θεσσαλίας περιλαμβάνει τις εξής γραμμές:

- Σιδηροδρομική γραμμή Αθήνα-Λάρισα-Θεσ/κη (τμήμα)
- Σιδηροδρομική γραμμή Παλαιοφάρσαλος-Καλαμπάκα
- Σιδηροδρομική γραμμή Λάρισα-Βόλος

Λιμένες και θαλάσσιες μεταφορές

Εμπορικοί – Επιβατικοί _ Ειδικοί λιμένες

Οι θαλάσσιες μεταφορές στην περιφέρεια Θεσσαλίας εξυπηρετούνται σήμερα, σχεδόν αποκλειστικά από τα λιμάνια της ευρύτερης περιοχής του Βόλου (λιμάνι Βόλου και ιδιωτικές λιμενικές εγκαταστάσεις βιομηχανικών κυρίως μονάδων) και τα λιμάνια των νησιών των Β.Σποράδων (Σκιάθου, Σκοπέλου, Γλώσσας Σκοπέλου, Αγνώντα Σκοπέλου και Πατητήρι Αλοννήσου).

Η ακτοπλοϊκή διασύνδεση Βόλου – ν. Β. Σποράδων είναι καθημερινή μέσω οχηματαγωγών πλοίων (F/B), με εποχιακή διακύμανση. Το λιμάνι του Βόλου συνδέεται επίσης ακτοπλοϊκά με Αγ. Κωνσταντίνο, Θεσ/κη-Κυκλάδες-Κρήτη και Χίο-Λέσβο.

Στις βασικές διαδρομές εκτελούν επίσης δρομολόγια υδροπτέρυγα ταχύπλοα σκάφη (ιπτάμενα δελφίνια) που πραγματοποιούν και επιπλέον διασυνδέσεις εποχιακού κυρίως χαρακτήρα προσεγγίζοντας σε Εύβοια, Πήλιο (Αγ. Ιωάννης), κ.λ.π..

Η γεωγραφική θέση του λιμανιού του Βόλου είναι ιδιαίτερα πλεονεκτική, κεντροβαρική, τόσο ως προς το θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου όσο και προς το χερσαίο Ελλαδικό χώρο.

Στο μέσο περίπου του σημαντικότερου άξονα ανάπτυξης της χώρας, συνδεδεμένο με το διευρωπαϊκό και κύριο εθνικό οδικό δίκτυο και με το βασικό εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο, με φυσικό προλιμένα τον Παγασητικό κόλπο, καλύπτει τις προϋποθέσεις στήριξης της λειτουργίας της περιφέρειας ως κόμβου δικτύων.

Η εκτέλεση των αναγκαίων έργων εξυπηρέτησης της επιβατικής και τουριστικής κίνησης, που συνεχώς θα αυξάνεται στα επόμενα χρόνια καταλαμβάνοντας όλο και μεγαλύτερο τμήμα των χερσαίων λιμενικών εγκαταστάσεων, θα περιορίσει τον διαθέσιμο χώρο για την μελλοντική ανάπτυξη του εμπορικού τμήματος.

Η επέκταση του επιβατικού και τουριστικού τμήματος στο λιμάνι του Βόλου θα επιτρέψει παράλληλα την εκτέλεση έργων αναβάθμισης της ποιότητας ζωής στην πόλη του Βόλου, που αποτελεί σημαντικό επίσης στόχο του χωροταξικού σχεδιασμού, αφού θα διευκολύνει την ένταξη σημαντικού τμήματος του θαλάσσιου μετώπου στον αστικό ιστό, επιτρέποντας μάλιστα την επέκταση των κεντρικών λειτουργιών της πόλης που σήμερα ασφυκτιούν.

Ο ρόλος των άλλων εμπορικών/επιβατικών λιμανιών της περιφέρειας, περιορίζεται στην κάλυψη των αναγκών των νησιών και έχει αντίστοιχη με αυτά σπουδαιότητα. Τα πιο σημαντικά απ' αυτά, είναι, τα λιμάνια Σκιάθου, Σκοπέλου και Αλοννήσου (Πατητήρι) που έχουν να καλύψουν επιπλέον και τις ανάγκες της ολοένα αυξανόμενης τουριστικής κίνησης κατά τη θερινή περίοδο. Μικρότερης σημασίας είναι το λιμάνι στη Γλώσσα Σκοπέλου που βρίσκεται απέναντι από τη Σκιάθο σε θέση σχετικά απομακρυσμένη απ' τη χώρα της Σκοπέλου και εξυπηρετεί το Βόρειο τμήμα της νήσου τόσο ως επιβατικό/τουριστικό/εμπορικό όσο και ως αλιευτικό.

Αντίθετα το τρίτο σε σημασία λιμάνι του νησιού που βρίσκεται στον Αγνώντα έχει χαρακτήρα κυρίως εφεδρικού/επιβατικού λόγω της μικρής απόστασης του απ' το λιμάνι της Χώρας, εξυπηρετώντας τα σκάφη της ακτοπλοΐας όταν για λόγους δυσμενών καιρικών συνθηκών αδυνατούν να την προσεγγίσουν.

Αλιευτικά καταφύγια

Τα σημαντικότερα αλιευτικά καταφύγια βρίσκονται στο ηπειρωτικό τμήμα της περιφέρειας.

Χαρακτηρίζονται ως κομβικού χαρακτήρα, από Βορρά προς Νότο τα εξής:

- Στομίου (Ν. Λάρισας)
- Αγιοκάμπου (Ν. Λάρισας)
- Κεραμιδίου/Αγρελιάς (Ν. Μαγνησίας)
- Πλατανιάς (Ν. Μαγνησίας)
- Τρικερίου/Αγ. Κυριακής (Ν. Μαγνησίας)
- Πτελεού/Πηγάδι (Ν. Μαγνησίας)
- Βόλου (Ν. Μαγνησίας)

Απ' τα μικρότερης σημασίας αλιευτικά καταφύγια ξεχωρίζουν:

- Στο Αιγαίο Πέλαγος: Χορευτού, Αγ. Ιωάννη, Κατηγιώργη (Ν. Μαγνησίας)
- Στον Παγασητικό Κόλπο: Αμαλιαπόλεως, Αγκιάλου, Αγριάς, Μηλίνας, Κοττών Τρικερίου (Ν. Μαγνησίας)

Στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Β. Σποράδων τα σημαντικότερα αλιευτικά καταφύγια είναι τα εξής:

- Σκιάθου (ν. Σκιάθος)

- Σκοπέλου (ν. Σκόπελος)
- Γλώσσας (ν Σκόπελος)
- Εληός/Ν. Κλίμα (ν. Σκόπελος)
- Βότση (ν. Αλώνησος)

Αεροδρόμια και αεροπορικές μεταφορές

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας λειτουργούν τα παρακάτω αεροδρόμια

- Σκιάθου (πολιτικό)
- Ν. Αγχιάλου (στρατιωτικό – πολιτικό)
- Λάρισας (στρατιωτικό – πολιτικό)
- Στεφανοβικείου (στρατιωτικό)

Τακτικά δρομολόγια εσωτερικού εκτελούνται μόνο στο αεροδρόμιο της Σκιάθου που εξυπηρετεί επίσης και μη τακτικές διεθνείς πτήσεις (charter) καλύπτοντας τις εποχιακές ανάγκες των τουριστικών ροών της ευρύτερης περιοχής (Β. Σποράδες).

Το αεροδρόμιο αυτό σήμερα δεν χαρακτηρίζεται ως διεθνές αλλά ως «σημείο εισόδου – εξόδου».

Τον ίδιο χαρακτηρισμό φέρει και το αεροδρόμιο Ν. Αγχιάλου, ως προς το πολιτικό του σκέλος αφού εξυπηρετεί μόνο τις εποχιακές ανάγκες των τουριστικών ροών της ευρύτερης περιοχής (Πήλιο), μέσω μη τακτικών διεθνών πτήσεων (charter).

Το αεροδρόμιο αυτό χρησιμοποιεί κοινό διάδρομο προσγείωσης με την Πολεμική Αεροπορία, αλλά διαθέτει μικρής κλίμακας διαχωρισμένες εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης των πολιτικών πτήσεων.

Το στρατιωτικό αεροδρόμιο Λάρισας, η ΥΠΑ το θεωρεί παράλληλα και πολιτικό του οποίου έχει ανασταλεί η λειτουργία λόγω περιορισμένης ζήτησης.

Η κατασκευή σύγχρονων ελικοδρομίων για την εξυπηρέτηση απομονωμένων/ δυσπρόσιτων/ ή νησιωτικών περιοχών, συμπληρώνει το δίκτυο των αναγκαίων υποδομών στον τομέα των αερομεταφορών.

Ήδη λειτουργούν τα ελικοδρόμια Σκοπέλου και Αλοννήσου και αυτό του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Λάρισας.

7.2 Ενεργειακές Υποδομές

Ηλεκτρισμός

Η Περιφέρεια όπως άλλωστε και το σύνολο της Ηπειρωτικής Ελλάδας, καλύπτει τις ανάγκες της μέσω του διασυνδεδεμένου Εθνικού συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας της ΔΕΗ και ως εκ τούτου στον χωροταξικό σχεδιασμό το ενδιαφέρον κυρίως εντοπίζεται στην δυνατότητα κάλυψης της μελλοντικής ζήτησης στις περιοχές που προγραμματίζεται ένταση της αστικής ανάπτυξης και ιδιαίτερα της βιομηχανικής. Επειδή με την υπάρχουσα όδευση (Χάρτης Π.5), οι κεντρικές γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας διασχίζουν τις περιοχές αυτές (άξονες ανάπτυξης), η σταδιακή ενίσχυση των δικτύων διανομής για να καλυφθούν οι μελλοντικές ανάγκες, δε φαίνεται ότι θα απαιτήσει έργα μεγάλης κλίμακας.

Σχετικά με την χωροθέτηση και την περιβαλλοντική διάσταση του συστήματος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην περιφέρεια, επισημαίνουμε ότι:

- Οι υπάρχουσες και προγραμματισμένες εγκαταστάσεις αφορούν αποκλειστικά ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Υ.Η. Σταθμοί στη Ν. Πίνδο, φωτοβολταϊκές μονάδες στην περιοχή του Πάρκου της Αλοννήσου)
- Η δημιουργία τεχνητών λιμνών στα ορεινά που λειτουργούν ως ταμιευτήρες υδροηλεκτρικών έργων και ταυτόχρονα πόλοι τουριστικής ανάπτυξης (παράδειγμα λίμνης Πλαστήρα) συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη της Περιφέρειας και ειδικότερα των αντίστοιχων προβληματικών περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό δύναται να ενταχθεί και το φράγμα της Μεσοχώρας, του οποίου η περαίωση της κατασκευής έχει ανασταλεί από το Σ.τ.Ε.
- Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να τύχει κατά τον σχεδιασμό, η περιοχή των λιγνιτικών κοιτασμάτων Δομένικου - Αμουρίου Ελασσόνας, έτσι ώστε η αξιοποίηση του φυσικού πόρου να συμβαδίζει με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης με ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος και την υγεία των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής.

Φυσικό αέριο

Ο κεντρικός αγωγός υψηλής πίεσης του δικτύου της Δημόσιας Επιχείρησης Φυσικού Αερίου (Δ.ΕΠ.Α.) διασχίζει το ανατολικό τμήμα της Περιφέρειας και καλύπτει την αντίστοιχη ζώνη ανάπτυξης μέσω αγωγών μέσης πίεσης προς Λάρισα και Βόλο (Χάρτης Π.5).

Ήδη έχουν συνδεθεί με το δίκτυο φυσικού αερίου σημαντικές βιομηχανικές μονάδες της περιοχής του Βόλου και της Λάρισας. Σε ικανοποιητικό βαθμό έχει προχωρήσει η εξυπηρέτηση των πολεοδομικών συγκροτημάτων Λάρισας και Βόλου από την Εταιρεία Παροχής Αερίου (Ε.Π.Α.) που διαχειρίζεται τη διανομή φυσικού αερίου στις πόλεις.

Η υπό υλοποίηση επέκταση του δικτύου προς Καρδίτσα-Τρίκαλα για την κάλυψη και της δυτικής ζώνης ανάπτυξης της περιφέρειας προσδίδει συμπληρωματική ώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας στην κατεύθυνση της ισόρροπης ανάπτυξης της περιφέρειας.

7.3 Υποδομές Επικοινωνιών

Βασική τηλεπικοινωνιακή υποδομή

Το εκσυγχρονισμένο δίκτυο τηλεπικοινωνιών του ΟΤΕ (δακτύλιος οπτικών ινών) καλύπτει τις ζώνες ανάπτυξης της Περιφέρειας (ανατολική-δυτική) και το σύνολο των οικιστικών κέντρων, αναβαθμίζοντας το επίπεδο παροχής υπηρεσιών.

Στον τομέα της υλοποίησης υποδομών δραστηριοποιούνται και άλλες εταιρείες του τομέα των τηλεπικοινωνιών σε συγκεκριμένες χωρικές μονάδες κυρίως στα αστικά κέντρα.

7.4 Άλλες Τεχνικές & Κοινωνικές Υποδομές

Τεχνητές Λίμνες, Φράγματα, Σήραγγες Εκτροπής, Λιμνοδεξαμενές, Αρδευτικά Δίκτυα

Η τεχνική υποδομή έργων ταμίευσης νερού έχει ιδιαίτερη σημασία για την περιφέρεια Θεσσαλίας, με δεδομένη την εξάρτηση της από το γεωργικό τομέα.

Το υδατικό διαμέρισμα Θεσσαλίας είναι ελλειμματικό σε νερό, με αποτέλεσμα οι υδατικοί πόροι να υφίστανται υπερεκμετάλλευση, σε βαθμό που μεγάλο μέρος του κάμπου κινδυνεύει να υποστεί σοβαρή, μη αναστρέψιμη περιβαλλοντική υποβάθμιση. Μία σειρά μεγάλης κλίμακας έργων που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν κατά την προηγούμενη δεκαετία στόχευαν στην επάρκεια νερού κατά την περίοδο αιχμής.

Από αυτά ο ταμιευτήρας της Κάρλας κατασκευάστηκε πλήρως και τώρα βρίσκεται στη φάση πλήρωσής του με νερά από τον Πηνειό ποταμό. Είναι έργο υψηλής σημασίας τόσο για τη διαχείριση των υδάτων όσο και για την εξυγίανση των εδαφών της περιοχής.

Το φράγμα του Σμοκόβου έχει κατασκευαστεί και συλλέγει τα νερά της ανάντι λεκάνης απορροής. Με την ολοκλήρωση των αρδευτικών δικτύων τα οποία προορίζονται να καλύψουν μία έκταση 260.000 στρεμμάτων, θα αναβαθμιστεί υδρολογικά η περιοχή που εξυπηρετεί ο ταμιευτήρας καθώς υπόκειται σε υπερεκμετάλλευση των υδατικών της πόρων μέσω πλήθους γεωτρήσεων νόμιμων και παράνομων.

Τα προγραμματισμένα, και στην παρούσα φάση υπό αναστολή, έργα εκτροπής του Αχελώου θα ενίσχυαν το υδατικό διαμέρισμα της Θεσσαλίας κατά 600 εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερού, ποσότητα η οποία δύναται να καλύψει σε μεγάλο βαθμό το έλλειμμα του υδατικού ισοζυγίου και να συμβάλλει στην εξυγίανση του Πηνειού εξασφαλίζοντας ικανοποιητική ελάχιστη παροχή κατά τη θερινή περίοδο.

Μικρότερης κλίμακας αλλά ιδιαίτερης σημασίας για τη Θεσσαλία αποτελούν τα φράγματα Λιβαδίου, Αγιονερίου και Παναγιώτικου. Τα δύο πρώτα εξυπηρετούν τη γεωργική γη υψηλής

παραγωγικότητας και τα αντίστοιχα συλλογικά δίκτυα άρδευσης στην περιοχή της Ελασσόνας ενώ το τρίτο, στην περιοχή του Πηλίου, εξυπηρετεί επιπλέον τις αυξημένες υδρευτικές ανάγκες της τουριστικής περιοχής.

Σε όλη τη Θεσσαλία έχουν κατασκευαστεί μικρά φράγματα και ταμιευτήρες για την εξυπηρέτηση των αναγκών σε υδάτινους πόρους.

Βιολογικοί Καθαρισμοί – Αποχετευτικό Δίκτυο - ΧΥΤΑ

Όσον αφορά στις υποδομές επεξεργασίας λυμάτων απαιτούνται βελτιώσεις και επεκτάσεις.

Αρκετοί οικισμοί, ακόμη και με έντονη οικοδομική ανάπτυξη και τάσεις προαστιοποίησης, δεν καλύπτονται από δίκτυα αποχέτευσης. Η διάθεση των αποβλήτων πραγματοποιείται σε ΧΥΤΑ μέσω δικτύων σταθμών μεταφόρτωσης απορριμμάτων που λειτουργούν σε κάθε νομό.

Υποδομές υγείας

Στη Θεσσαλία λειτουργούν 5 νοσοκομεία, ένα γενικό νομαρχιακό νοσοκομείο σε κάθε πρωτεύουσα νομού και το Πανεπιστημιακό νοσοκομείο στη Λάρισα δυναμικότητας 1865 κλινών.

Λειτουργούν επίσης 32 ιδιωτικές κλινικές δυναμικότητας 2229 κλινών και 17 κέντρα υγείας δυναμικότητας 103 κλινών. Από τις ιδιωτικές κλινικές οι 7 είναι γενικές, οι 4 μικτές και 21 ειδικές, 7 γυναικολογικές, 11 νευροψυχιατρικές και 3 παθολογικές. Είναι προφανές ότι τα κέντρα υγείας μαζί με τα περιφερειακά ιατρεία που ανήκουν σ' αυτά δεν δύνανται να υποστηρίξουν ικανοποιητικά ένα σύστημα πρωτοβάθμιας φροντίδας με αποτέλεσμα ο μεγαλύτερος όγκος των περιστατικών ακόμη και ελάσσονος σημασίας να αντιμετωπίζεται από τα νοσοκομεία.

Στη Θεσσαλία δραστηριοποιούνται 3533 γιατροί όλων των ειδικοτήτων.

Υποδομές εκπαίδευσης

Στη Θεσσαλία λειτουργεί το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας με 5 σχολές και 16 τμήματα συνολικά τα οποία λειτουργούν διασπαρμένα σε όλους τους νομούς στο οποίο φοιτούν 5815 προπτυχιακοί φοιτητές και 1853 μεταπτυχιακοί φοιτητές εκ των οποίων οι 896 είναι υποψήφιοι διδάκτορες.

Στη Λάρισα λειτουργεί Ανώτατο Τεχνολογικό Ίδρυμα με 5 σχολές και 17 τμήματα στο οποίο φοιτούν 9928 σπουδαστές.

Στην Καρδίτσα και στα Τρίκαλα λειτουργούν παραρτήματα του ΤΕΙ Λάρισας.

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση λειτουργούν 103 λύκεια, εκ των οποίων 95 δημόσια ημερήσια, 4 ιδιωτικά ημερήσια και 4 δημόσια εσπερινά.

Όσον αφορά στην επαγγελματική εκπαίδευση λειτουργούν 32 ΕΠΑΛ, 9 ΕΠΑΣ, 4 σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ, 4 σχολές του Υπουργείου Υγείας, 2 σχολές του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και ένα γενικό εκκλησιαστικό λύκειο.

Επίσης λειτουργούν 149 γυμνάσια εκ των οποίων τα 140 είναι δημόσια ημερήσια, τα 5 ιδιωτικά ημερήσια και 4 δημόσια εσπερινά.

7.6 Συμπεράσματα

Οι τεχνικές και κοινωνικές υποδομές στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι επαρκείς αλλά χρήζουν βελτίωσης ώστε να μπορούν να εξυπηρετήσουν τις αναπτυσσόμενες παραγωγικές δραστηριότητες.

Το πρωτεύον οδικό δίκτυο θα συμπληρωθεί με την κατασκευή της οδού Ε65 η οποία θα ενώσει την ΠΑΘΕ με την ΕΓΝΑΤΙΑ οδό και θα δώσει διέξοδο στη Δυτική Ελλάδα καθώς τώρα μέρος της κυκλοφορίας γίνεται μέσω των οδών του δευτερεύοντος ή και τριτεύοντος εθνικού δικτύου λόγω της παρεμβολής του ορεινού όγκου της Πίνδου.

Το δευτερεύον οδικό δίκτυο χρήζει βελτιώσεων και διαπλατύνσεων.

Η επέκταση του τοπικού οδικού δικτύου είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στους ορεινούς οικισμούς. Η ασφάλεια του οδικού δικτύου πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη και να βελτιωθεί καθώς ο αριθμός θανάτων από οδικά δυστυχήματα ανά εκατομμύριο κατοίκων είναι από τους υψηλότερους στην Ευρώπη.

Η λειτουργία του λιμένα Βόλου είναι ιδιαίτερα σημαντική λόγω της κεντροβαρικής του θέσης για τη μεταφορά βιομηχανικών προϊόντων αλλά και επιβατών.

Σε συνδυασμό με τη λειτουργία του πολιτικού σκέλους του αεροδρομίου της Νέας Αγχιάλου αναδεικνύουν την ευρύτερη περιοχή σε πόλο ανάπτυξης.

Η πορεία της βιομηχανικής και τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή θα κρίνει το βαθμό αναγκαιότητας αναβάθμισης των υποδομών αυτών.

Η ενεργειακή και τηλεπικοινωνιακή υποδομή στη Θεσσαλία είναι σε καλό επίπεδο. Αναφορικά με τις μεθόδους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη ο παράγοντας της προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας των κατοίκων στην προοπτική αξιοποίησης των λιγνιτικών κοιτασμάτων στην περιοχή της Ελασσόνας.

Εναλλακτικά θα μπορούσαν να ληφθούν ως προοπτικές οι υφιστάμενες υποδομές φραγμάτων στη Μεσοχώρα και στο Σμόκοβο για την παραγωγή ηλεκτρισμού.

Οι υποδομές ταμίευσης νερού είναι απολύτως αναγκαίες για την αντιμετώπιση του ελλειμματικού υδατικού ισοζυγίου στη Θεσσαλία.

Πρέπει να αποτελέσουν μέρος μιας ευρύτερης ολοκληρωμένης πολιτικής διαχείρισης του νερού. Το νερό είναι ο υπ' αριθμόν ένα παράγοντας ανάπτυξης της Θεσσαλίας διότι η έλλειψή του θέτει σε κίνδυνο την πορεία της γεωργίας η οποία αποτελεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής. Διακυβεύεται επίσης η ανάπτυξη του τουρισμού και φυσικά η αειφορία του περιβάλλοντος.

Οι κοινωνικές υποδομές στη Θεσσαλία χρήζουν αναδιάρθρωσής τους έτσι ώστε να εξυπηρετούν την ύπαιθρο κατά κύριο λόγο και εν συνεχεία τα αστικά κέντρα.

Η αναδιάρθρωση των κέντρων υγείας και των περιφερειακών τους ιατρείων μετά τη δημιουργία των Καλλικρατικών δήμων θα αναβαθμίσει το βιοτικό επίπεδο στην ύπαιθρο και με τη δημιουργία κέντρων υγείας αστικού τύπου θα αποσυμφορίσει σημαντικά τα νοσοκομεία τα οποία δέχονται επί του παρόντος αδιαβάθμιστα περιστατικά.

8. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

8.1 Γενικά

Στο παρόν κεφάλαιο θα διερευνηθούν οι εθνικές χωροταξικές πολιτικές και το περιεχόμενό τους αναφορικά με τη Θεσσαλία. Οριοθετείται η παράμετρος του Χώρου η οποία αποτελεί αναπτυξιακό υπόβαθρο αλλά και παράμετρο ταυτόχρονα.

Η πολιτική διευθέτησης του Χώρου σε εθνικό επίπεδο ορίζεται από το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, από τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού και Αειφόρου Ανάπτυξης τα οποία αφορούν σε χωροθέτηση δραστηριοτήτων και από τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης τα οποία αφορούν στη διευθέτηση του Χώρου συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών, στην προκείμενη περίπτωση των Περιφερειών.

Τα Πλαίσια αυτά δίνουν τις γενικές κατευθύνσεις για τη διευθέτηση του Χώρου και τη χωροθέτηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων πάνω σ' αυτόν.

Σε κατώτερη κλίμακα Σχεδιασμού εκτελούνται τα Ρυθμιστικά Σχέδια και τα ΣΧΟΟΑΠ, - ΓΠΣ μέσω των οποίων συγκεκριμενοποιούνται οι πολιτικές σχεδιασμού του χώρου σε μικρότερη κλίμακα και εφαρμόζονται μέσω των πολεοδομικών μελετών και των πράξεων εφαρμογής.

Στην παρούσα φάση εστίασαμε την έρευνα στα παρακάτω νομοθετήματα:

- ✓ Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128 Α'/2008).
- ✓ Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (ΦΕΚ 151Α.Α.Π./2009).
- ✓ Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΦΕΚ 2464 Β'/2008)
- ✓ Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΦΕΚ 1138 Β'/2009)

- ✓ □Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού και Αειφόρου Ανάπτυξης Καταστημάτων Κράτησης (ΦΕΚ 1575 Β΄/2001)
- ✓ Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 1484 Β΄/2003)

Στα κείμενα αυτά ορίζονται οι πολιτικές διευθέτησης του χώρου και καθορίζεται η χωροθέτηση των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων στην περιφέρεια Θεσσαλίας.

8.2 Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Το Γενικό Πλαίσιο στοχεύει στη διαμόρφωση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης, στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας, που θα είναι αποτέλεσμα μιας συνθετικής, ισόρροπης, θεώρησης στο χώρο παραμέτρων που προωθούν την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της χώρας και ενισχύουν την κοινωνική και οικονομική συνοχή και την ανταγωνιστικότητα.

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Ειδικότερα επιδιώκεται:

α. Η ενίσχυση του ρόλου της χώρας, σε διεθνές, ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο, με:

- Την ανάδειξη των, μοναδικής αξίας, φυσικών και πολιτιστικών πόρων της και της μακράιωνης ιστορίας της που συνιστούν από κοινού αδιαμφισβήτητο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας.
- Την ανάδειξή της σε σημαντικό κόμβο μεταφορών, ενέργειας, και επικοινωνιών, όπως και σε πόλο διασυνοριακών και λοιπών συνεργασιών, ιδίως δε συνεργασιών που προωθούν την έρευνα, την τεχνολογία, την καινοτομία και τον τουρισμό.
- Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας με την ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης και την αύξηση της ελκυστικότητας της χώρας για την προώθηση επιχειρηματικών δράσεων σε κλάδους στους οποίους διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα.

β. Η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής. Για το σκοπό αυτό, με το παρόν πλαίσιο, επιδιώκεται:

- Η ενίσχυση της ισόρροπης - πολυκεντρικής ανάπτυξης της χώρας, ιδίως με τον περιορισμό των ανισοτήτων ανάπτυξης μεταξύ διαφόρων περιοχών και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων μιας εκάστης με σεβασμό στο περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται η επιτάχυνση του μετασχηματισμού του αστικού συστήματος της χώρας σε περισσότερο ισόρροπο και πολυκεντρικό και η ενθάρρυνση της ενδογενούς ανάπτυξης ιδιαίτερα των μειονεκτικών περιοχών του ορεινού και νησιωτικού χώρου.

- Ο περιορισμός της υπέρμετρης αστικοποίησης, μέσα από τη βελτίωση της ελκυστικότητας της υπαίθρου και την ενίσχυση της συμπληρωματικότητας και ισορροπίας μεταξύ αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών.
- Η βελτίωση της πρόσβασης σε βασικά δίκτυα μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών και η ανάπτυξη των σχετικών υποδομών.
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής, σε συνδυασμό με τη διαφύλαξη των ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής, και η παροχή δυνατοτήτων επιλογής προτύπων διαβίωσης.
- Η ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική πρόνοια, αθλητισμός).

γ. Η διαφύλαξη - προστασία του περιβάλλοντος και, κατά περίπτωση, η αποκατάσταση και η ανάδειξη των ευαίσθητων στοιχείων της φύσης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται:

- στον περιορισμό παραγόντων υποβάθμισης του χώρου, όπως η υπέρμετρη αστική εξάπλωση και η διάσπαρτη δόμηση.
- στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, στην πρόληψη της ρύπανσης καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- στην πρόληψη και την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών και στην αποκατάσταση των πληγείσων περιοχών.

Περαιτέρω ιδιαίτερης σημασίας επιδίωξη αποτελεί η αναβάθμιση της ποιότητας σχεδιασμού του οικιστικού χώρου και η προώθηση της ανάπλασης υποβαθμισμένων περιοχών ιδιαίτερα σε αστικοποιημένες ζώνες και σε ζώνες έντονης τουριστικής ανάπτυξης.

δ. Εν όψει των οξύτατων προβλημάτων που προκαλεί η αλλαγή κλίματος με ταχύτατους ρυθμούς, τίθενται οι εξής στόχοι:

- Συνεχής μέριμνα για την εξοικονόμηση ενέργειας,
- Προώθηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας φιλικότερων προς το περιβάλλον, ιδίως δε ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ,
- Ενίσχυση των φυσικών αναδραστικών μηχανισμών (δάση, υγρότοποι, κ.λπ.),
- Προσαρμογή της χώρας στις νέες συνθήκες που διαγράφουν οι κλιματικές αλλαγές και αντιμετώπιση των επιπτώσεων που αυτές συνεπάγονται (πυρκαγιές, πλημμύρες και διάβρωση, ξηρασία, υφαλμύρωση, απερήμωση και άλλα φυσικά φαινόμενα), με τη δημιουργία κατάλληλων προληπτικών μηχανισμών, υποδομών και σχεδίων δράσης.

ε. Η παροχή ενός συνεκτικού πλαισίου κατευθύνσεων για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.

Η Θεσσαλία κατέχει μία κεντροβαρική θέση στην ανάπτυξη της Χώρας λόγω της γεωγραφικής της θέσης αλλά και της παραγωγικής της διάρθρωσης γεγονός που λαμβάνεται υπόψη από το Γενικό Πλαίσιο με το χαρακτηρισμό του διπόλου Λάρισας – Βόλου ως πρωτεύοντος εθνικού πόλου.

Οι πρωτεύοντες εθνικοί πόλοι περιλαμβάνουν ιδιαίτερα σημαντικά αστικά κέντρα, που είτε είναι σημερινές έδρες περιφερειών, είτε συνδέονται λειτουργικά με αυτές, ενισχύοντας την αναπτυξιακή τους πορεία. Πρόκειται για την Πάτρα, το δίπολο Λάρισα-Βόλος, τα Ιωάννινα, το δίπολο Ηράκλειο-Χανιά και το δίπολο Κομοτηνή-Αλεξανδρούπολη.

Στους παραπάνω πόλους επιλέγεται η ανάπτυξη δραστηριοτήτων και υπηρεσιών διεθνούς και εθνικής ακτινοβολίας καθώς και η συμμετοχή τους στην ανάπτυξη διεθνών δικτύων συνεργασίας. Ειδικότερα, για την εδραίωση του διακριτού ρόλου του διπόλου Λάρισας - Βόλου προωθούνται:

- Ισχυροποίηση του δίπολου Λάρισα-Βόλος, το οποίο παρουσιάζει αυξανόμενα στοιχεία δικτύωσης και συμπληρωματικές εξειδικεύσεις και υποδομές.
- Ανάδειξη του διπόλου σε κέντρο οικονομικής ανάπτυξης μίας ευρύτερης δυναμικής περιοχής στην οποία περιλαμβάνονται και σημαντικά αστικά και ημι-αστικά κέντρα των νομών Μαγνησίας και Λάρισας.
- Ενίσχυση της συνεργασίας με τα δύο μητροπολιτικά κέντρα, όπως και με τους εθνικούς πόλους Ιωαννίνων και Πάτρας, που αποτελούν ισχυρά σημεία έλξης στον εθνικό χώρο λόγω της ανάπτυξης των βορειοδυτικών - δυτικών πυλών της χώρας.
- Ενίσχυση, επίσης, της συνεργασίας με τη Λαμία, τα Τρίκαλα και την Καρδίτσα.
- Ενίσχυση του δίπολου στους τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας-τεχνολογίας, του αθλητισμού και της υγείας.
- Ενίσχυση της Λάρισας ως κέντρου των κλάδων αγροδιατροφής και μεταποίησης βιομηχανικών φυτών και του Βόλου ως παραδοσιακού βιομηχανικού κέντρου με εξειδίκευση στους κλάδους της τσιμεντοβιομηχανίας και της μεταλλουργίας και ως κέντρου μιας ευρύτερης περιοχής ανάπτυξης τουρισμού (Πήλιο, Σποράδες).

8.3 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία

Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία είναι ο μετασχηματισμός της χωρικής διάρθρωσης του εθνικής σημασίας τομέα της

βιομηχανίας προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία περιλαμβάνει τρεις διαστάσεις:

- την προστασία του περιβάλλοντος,
- την κοινωνική ισότητα και συνοχή και
- την οικονομική ευημερία.

Το παρόν Πλαίσιο παρέχει κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση της βιομηχανίας στον εθνικό χώρο:

α) σε εθνικό επίπεδο αναφορικά με:

- Πόλους και άξονες ανάπτυξης.
- Περιοχές εντατικοποίησης, επέκτασης, ποιοτικής αναδιάρθρωσης και στήριξης της βιομηχανίας, στις οποίες ασκούνται αντίστοιχες πολιτικές.
- Ειδικές κατηγορίες χώρου με συγκεκριμένες προτεραιότητες για την ανάπτυξη της βιομηχανίας (ορεινό, παράκτιο χώρο κ.ά.) και

β) σε επίπεδο διοικητικών ενοτήτων (περιφέρειες, νομούς).

Η Θεσσαλία παρουσιάζει σημαντική δραστηριότητα στη βιομηχανία κυρίως στους νομούς Λάρισας και Μαγνησίας και το δίπολο Λάρισας – Βόλου χαρακτηρίζεται από το Ειδικό Πλαίσιο ως δευτερεύων πόλος διαπεριφερειακής εμβέλειας σε εθνικό επίπεδο.

Οι δευτερεύοντες πόλοι διαπεριφερειακής εμβέλειας αφορούν σε ένα σύνολο πόλων που αποτελούν στοιχεία αναδυόμενων δικτύσεων γειτονικών αστικών κέντρων ή προκύπτουν από αστικά κέντρα, τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο στη συνολική αναπτυξιακή διαδικασία .

Στους πόλους αυτούς εκτός από το δίπολο Λάρισας – Βόλου περιλαμβάνονται επίσης η Πάτρα, τα Ιωάννινα, η ζώνη Καβάλας – Ξάνθης - ράμας, η ζώνη Αλεξανδρούπολης - Κομοτηνής, και το δίπολο Κοζάνη – Πτολεμαΐδα.

Κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου για τη Θεσσαλία

1. *Βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και στόχοι:* Κύρια χωροταξικά χαρακτηριστικά της Θεσσαλίας είναι η κεντροβαρική γεωγραφική θέση ως προς τον ελληνικό χώρο (και διέλευση του κύριου εθνικού αναπτυξιακού άξονα), η εσωτερική συνοχή, και η ύπαρξη μεγάλων αστικών κέντρων σε αποστάσεις που διευκολύνουν σημαντικά μια στρατηγική δικτύσεων.

Η οικονομική βάση χαρακτηρίζεται από την υψηλή παρουσία της γεωργίας, μέχρι πρόσφατα εισοδηματοφόρας αλλά πλέον υφιστάμενης σημαντικής πιέσεις, και η συγκριτικά υψηλή παρουσία της μεταποίησης που καθιστά τη Θεσσαλία ισχυρό βιομηχανικό πόλο σε εθνική κλίμακα. Πέρα από την ποσοτική σημασία, η τελευταία διαθέτει και άλλα πλεονεκτήματα αλλά χαρακτηρίζεται και από αδυναμίες:

περιορισμένη έμφαση σε προϊόντα έντασης γνώσης και τεχνολογίας, περιορισμένες ιδιωτικές επενδύσεις.

Στην προηγούμενη δεκαετία υπήρξαν πιέσεις αποβιομηχάνισης, αλλά κατά τα τελευταία χρόνια έχει υπάρξει ανάκαμψη.

Στην προγραμματική περίοδο 2007-2013, πολύ σημαντική παρέμβαση θα είναι η δημιουργία του αυτοκινητόδρομου Κεντρικής Ελλάδας (σύνδεση Λαμίας / Βόλου με την Εγνατία Οδό και μέσω αυτής με την Ηγουμενίτσα). Ο άξονας αυτός δημιουργεί πολύ σημαντικές νέες προοπτικές τόσο διαπεριφερειακά όσο και ενδοπεριφερειακά (απεγκλωβισμός δυτικής Θεσσαλίας).

Παράλληλα, η Περιφέρεια θα εστιάσει στη διαμόρφωση καινοτομικού περιβάλλοντος, που θα ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και την επιχειρηματικότητα, στον τουρισμό και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Τα πιο πάνω προδιαγράφουν ισχυρή στήριξη της βιομηχανίας και παράλληλα πολύ σημαντικό ρόλο της στο παραγωγικό σύστημα.

2. Προτεραιότητες σε επίπεδο κλάδων ή κατηγοριών βιομηχανίας:

Από κλαδική άποψη, η υφιστάμενη διπλή ειδίκευση σε κλάδους «βαριάς» βιομηχανίας (χημική βιομηχανία, παραγωγών πετρελαίου, μεταλλευμάτων, μηχανημάτων κλπ. με μάλλον αστική χωροθέτηση), και σε κλάδους μεταποίησης αγροτικών προϊόντων (συχνά με μονάδες μεγάλης κλίμακας, λόγω του αντίστοιχου χαρακτήρα της γεωργίας), προσδίδουν ήδη αρκετά σαφή φυσιογνωμία στη θεσσαλική μεταποίηση. Στο μέτρο που θα είναι δυνατή η προώθηση κλαδικών προτεραιοτήτων, οι ειδικεύσεις αυτές σκόπιμο είναι να στηριχθούν περαιτέρω. Επίσης, πρέπει να στηριχθεί η αύξηση της παρουσίας κλάδων / μονάδων με πιο έντονο από το σύνηθες τεχνολογικό προφίλ, τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας καθιστούν σκόπιμη τη διευκόλυνση της χωρικής εγγύτητας της βιομηχανίας με δραστηριότητες Έρευνας – Τεχνολογίας – Ανάπτυξης, εφοδιαστικής και εμπορίου.

3. Χωροταξικό πρότυπο της βιομηχανίας:

Από χωρική άποψη, ο κύριος άξονας/ζώνη ανάπτυξης της μεταποίησης θα παραμείνει η ευρύτερη περιοχή του δίπολου Λάρισας-Βόλου, ενισχυόμενη και με κάποια περιθώρια γεωγραφικής διεύρυνσης (περιοχή εντατικοποίησης με θύλακες ποιοτικής αναδιάρθρωσης).

Παράλληλα, προκύπτει μεσοπρόθεσμα δυνατότητα μιας νέας ζώνης ανάπτυξης της βιομηχανίας στα δυτικά, Καρδίτσα-Τρίκαλα με προεκτάσεις προς Εγνατία (περιοχή επέκτασης), που πρέπει να στηριχθεί ισχυρά από τις χωρικές πολιτικές.

Στις ορεινές ζώνες, τέλος, πρέπει να στηριχθεί η ανάπτυξη της βιοτεχνίας, που ήδη παρουσιάζει ορισμένα στοιχεία δυναμισμού.

4. Οργανωμένη χωροθέτηση της βιομηχανίας:

Στους σημερινούς, συγκριτικά αρκετούς οργανωμένους υποδοχείς, υπάρχει σχετικά υψηλή με απόλυτους όρους ανάγκη προσθήκης νέων, εν μέρει για νέες μονάδες και περισσότερο για τη μετεγκατάσταση υφιστάμενων, καθώς και για την εξυγίανση υπαρχουσών άτυπων συγκεντρώσεων.

5. Πολιτική για τις χρήσεις γης και τη διάσπαρτη χωροθέτηση της βιομηχανίας:

(α) Αποτροπή της παρόδιας ανάπτυξης μονάδων μεταποίησης στους μη-κλειστούς αυτοκινητόδρομους και το λοιπό βασικό οδικό δίκτυο των ισχυρών στοιχείων της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας.

(β) Είναι αναγκαίος ο λεπτομερής χωρικός σχεδιασμός της ευρύτερης ζώνης του δίπολου Λάρισας-Βόλου, και τα υπό εκπόνηση δύο Ρυθμιστικά Σχέδια (που πρέπει να συντονιστούν) παρέχουν τη σχετική δυνατότητα.

(γ) Η χωροθέτηση νέων μονάδων με βάση τις γενικές διατάξεις της νομοθεσίας περί εκτός σχεδίου δόμησης είναι μη αποδεκτή στην περιοχή ευθύνης των δύο Ρυθμιστικών Σχεδίων, που πρέπει να προβλέψουν ειδικές ζώνες για τον τομέα, εν γένει με οργανωμένο χαρακτήρα.

Μεσοπρόθεσμα, η πολιτική αυτή πρέπει να επεκταθεί και στα μελλοντικά ισχυρά στοιχεία της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας, προς τα δυτικά.

(δ) Η στήριξη της επιβίωσης / μετασχηματισμού των υπαρχουσών μονάδων, εκτός των περιοχών των σημείων (α) και (β) στις σημερινές τους θέσεις είναι σκόπιμη.

Παρά τις προοπτικές ανάπτυξης κάποια συρρίκνωση των απασχολούμενων στη μεταποίηση είναι πιθανή, είτε λόγω εκσυγχρονισμού είτε λόγω διακοπής λειτουργίας μονάδων που δεν θα ακολουθήσουν τέτοια στρατηγική. Το φαινόμενο μπορεί να μην είναι γενικά σημαντικό, αλλά θα είναι εντοπισμένο χωρικά στη σημερινή ζώνη συγκέντρωσης της μεταποίησης.

Επιπλέον, η συρρίκνωση της γεωργικής απασχόλησης θα λειτουργήσει ενισχυτικά προς αυτό. Θα απαιτηθεί, συνεπώς, μια διπλή πολιτική απασχόλησης: οριζόντια μέτρα, και παράλληλα χωρικά εντοπισμένα μέτρα με εστίαση στη μεταποίηση.

Οι αρκετά ισχυρές ενδοπεριφερειακές ανισότητες στη μεταποίηση (ανατολικό-δυτικό τμήμα) αναμένεται ότι θα μειωθούν μεσοπρόθεσμα ως αποτέλεσμα των γενικών εξελίξεων, αλλά μέχρι τότε θα απαιτηθούν μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπισή τους.

8.4 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό

Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό είναι η παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση,

οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στον ελληνικό χώρο και των αναγκαίων προς τούτο υποδομών καθώς και η διατύπωση ενός ρεαλιστικού προγράμματος δράσης για την επόμενη δεκαπενταετία (2008 – 2023).

Με το εν λόγω Ειδικό Πλαίσιο επιδιώκεται επίσης η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος, η εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων που ενδιαφέρουν τον τουρισμό, η ενίσχυση των πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης καθώς και η διαμόρφωση ενός σαφέστερου πλαισίου κατευθύνσεων προς τον υποκείμενο σχεδιασμό, τις αδειοδοτούσες αρχές και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

Για τις ανάγκες του παρόντος Ειδικού Πλαισίου, ο εθνικός χώρος, που προσεγγίζεται βάσει της έντασης και του είδους της τουριστικής δραστηριότητας, της γεωμορφολογίας και της ευαισθησίας των πόρων του, κατατάσσεται στις ακόλουθες.

- Αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές
- Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές
- Περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος με κυρίαρχες χρήσεις άλλες από τον τουρισμό και δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Μητροπολιτικές περιοχές
- Νησιά και Παράκτιες περιοχές:
- Ορεινές περιοχές
- Πεδινές και ημιορεινές περιοχές
- Περιοχές που περιλαμβάνονται στον Κατάλογο Τόπων Κοινοτικής Σημασίας
- Παραδοσιακοί οικισμοί
- Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία

Η Θεσσαλία παρουσιάζει μία ποικιλία των προαναφερθεισών περιοχών γεγονός που σημαίνει ότι υπάρχει η δυνατότητα διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και συστηματικής ανάπτυξης του τουρισμού ως σημαντικής παραγωγικής δραστηριότητας.

Για τη στήριξη του τουριστικού προϊόντος προτείνεται η βελτίωση και επέκταση των υφισταμένων τεχνικών (οδικό δίκτυο, δίκτυα ύδρευσης – αποχέτευσης κτλ.) και κοινωνικών υποδομών (υποδομές υγείας).

8.5 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Σκοπός του παρόντος Ειδικού Πλαισίου είναι:

- η διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε., ανά κατηγορία δραστηριότητας και κατηγορία χώρου.
- η καθιέρωση κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν αφενός την δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων Α.Π.Ε. και αφετέρου την αρμονική ένταξή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων Α.Π.Ε., ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

Με τα παραπάνω επιδιώκεται να παρασχεθεί, εκτός των άλλων, ένα σαφές πλαίσιο στις αδειοδοτούσες αρχές και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, ώστε να προσανατολιστούν σε καταρχήν κατάλληλες από χωροταξικής απόψεως περιοχές εγκατάστασης και να περιορίσουν έτσι τις αβεβαιότητες και τις συγκρούσεις χρήσεων γης που συχνά αναφύονται επί του πεδίου.

Ελάχιστος στόχος ορίζεται η επίτευξη των εκάστοτε συμβατικών στόχων της Ελλάδας για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως θα απορρέουν από τις ευρωπαϊκές και διεθνείς της υποχρεώσεις.

Ο στόχος αυτός θα συνδυασθεί με τη συμβολή όλων των Α.Π.Ε. στην ανάπτυξη της χώρας μέσω της ορθολογικής εκμετάλλευσης όλων των ενεργειακών πόρων σ' όλη την επικράτεια ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν και με τις δυνατότητες κάθε περιοχής.

Η ανάπτυξη αυτή θα άρει την ενεργειακή απομόνωση αποκλεισμένων σήμερα περιοχών, θα συμβάλλει στη μείωση της ρυπογόνου ενέργειας, θα δημιουργήσει απασχόληση σε νέες τεχνολογίες αιχμής και θα συμβάλει στην ενεργειακή απεξάρτηση της χώρας και ιδιαίτερα ευαίσθητων περιοχών.

8.6 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης περιφέρειας Θεσσαλίας

Οι βασικοί στόχοι των Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας σύμφωνα με τις προδιαγραφές είναι οι εξής:

1. Η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας και η προστασία του περιβάλλοντος, του φυσικού αποθέματος, του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
2. Η διαμόρφωση και υποστήριξη του ρόλου της περιφέρειας Θεσσαλίας στο ευρωπαϊκό και διεθνές χωρικό σύστημα.

3. Η αντιμετώπιση των δια- και ενδο-περιφερειακών ανισοτήτων ανάπτυξης και συνθηκών διαβίωσης.

4. Η υποστήριξη των αναπτυξιακών επιλογών και ο χωρικός συντονισμός των δημόσιων επενδύσεων που προβλέπουν τα εγκεκριμένα αναπτυξιακά προγράμματα. Η υποστήριξη νοείται και ως αποσαφήνιση ή/και πρόταση αναθεώρησης ορισμένων αναπτυξιακών επιλογών, συναρτήσει της εφικτότητας και των επιπτώσεών τους στους φυσικούς πόρους, τη χωρική οργάνωση και το περιβάλλον.

5. Η διαμόρφωση ενός πλαισίου για τον προσανατολισμό των ιδιωτικών επενδύσεων.

6. Η υποστήριξη ειδικών στόχων και εξειδίκευση σε περιφερειακό επίπεδο στόχων για το οικιστικό δίκτυο, την οικιστική ανάπτυξη και την παραθεριστική κατοικία, την πολιτική γης, τον παράκτιο χώρο και τον αγροτικό χώρο.

7. Η διαμόρφωση κατευθύνσεων για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.

8. Η συλλογή πληροφοριών αναγκαίων για

- (α) την παρακολούθηση της εφαρμογής των ΧΣΠ, και
- (β) την τροφοδότηση του μελλοντικού Παρατηρητηρίου Χωροταξίας και του πληροφοριακού συστήματος της Διεύθυνσης Χωροταξίας.

Με το Περιφερειακό Πλαίσιο προτείνεται η δικτύωση της Θεσσαλίας με τους μεγάλους οδικούς άξονες υπερ-τοπικών μεταφορών ΠΑΘΕ, ΕΓΝΑΤΙΑ, ΙΟΝΙΑ ΟΔΟ οι οποίοι θα λειτουργήσουν και ως διάδρομοι ανάπτυξης.

Η σύνδεση της Θεσσαλίας με τους άξονες αυτούς θα παρακάμψει τα φυσικά εμπόδια που υφίστανται λόγω του ορεινού όγκου της Πίνδου.

Επίσης προτείνεται η ενίσχυση του διπόλου Λάρισας – Βόλου με την αναβάθμιση του ρόλου των δύο πόλεων, με εξέλιξη προς την κατεύθυνση της δημιουργίας μιας ισχυρής συγκέντρωσης αστικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων και συμπληρωματικοτήτων, με σύνθετη εσωτερική οργάνωση με χαρακτηριστικά μητροπολιτικής ζώνης.

Ο άξονας Τρικάλων-Καρδίτσας, καθώς και διακλαδώσεις από τις δύο αυτές πόλεις προς τα ανατολικά, ολοκληρώνουν τη δικτύωση του αστικού συστήματος.

Επίσης προτείνεται η διαμόρφωση του χώρου σε τέσσερις ζώνες:

- Τη μητροπολιτική ζώνη Λάρισας – Βόλου και Καρδίτσας – Τρικάλων
- Τη ζώνη εντατικής γεωργίας στο Θεσσαλικό κάμπο και με ορισμένες επεκτάσεις προς περιοχές μεγαλύτερου υψόμετρου με δυνατότητες ανάπτυξης ανταγωνιστικών γεωργικών καλλιεργειών νέου τύπου (ΠΟΠ, βιολογική γεωργία...).
- Την ορεινή περιμετρική ζώνη στα Δυτικά, Βόρεια και Ανατολικά βασισμένη σε γεωργικές δραστηριότητες και σε νέες (ήπιες, κατά τεκμήριο) μορφές τουρισμού

- Ζώνη των νησιών, βασισμένη σε παραδοσιακές μορφές τουρισμού («ήλιου και θάλασσας») που σταδιακά θα εξυγιανθούν και αναβαθμιστούν ποιοτικά

8.7 Εγκεκριμένα και υπό εξέλιξη ΣΧΟΟΑΠ και ΓΠΣ στην περιφέρεια Θεσσαλίας

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας και σε επίπεδο πρώην Καποδιστριακών Δήμων διενεργείται η διευθέτηση του χώρου μέσω της εκπόνησης ΣΧΟΟΑΠ και ΓΠΣ. Τα σχέδια που διενεργούνται παρουσιάζονται στον ΠΙΝΑΚΑ 57.

ΝΟΜΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	ΕΙΔΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Καρδίτσα	ΔΗΜΟΣ ΙΤΑΜΟΥ	ΣΧΟΟΑΠ	Λ. ΠΛΑΣΤΗΡΑ
Καρδίτσα	ΔΗΜΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΣ	ΣΧΟΟΑΠ	
Καρδίτσα	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ	ΓΠΣ	
Καρδίτσα	ΔΗΜΟΣ ΝΕΒΡΟΠΟΛΗΣ ΑΓΡΑΦΩΝ	ΣΧΟΟΑΠ	Λ. ΠΛΑΣΤΗΡΑ
Καρδίτσα	ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑ	ΣΧΟΟΑΠ	Λ. ΠΛΑΣΤΗΡΑ
Καρδίτσα	ΔΗΜΟΣ ΣΟΦΑΔΩΝ	ΓΠΣ	
Καρδίτσα	ΔΗΜΟΙ ΤΑΜΑΣΙΟΥ, ΜΕΝΕΛΑΪΔΟΣ, ΡΕΝΤΙΝΑΣ	ΣΧΟΟΑΠ	Λ. ΣΜΟΚΟΒΟΥ
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ	ΓΠΣ	
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ	ΓΠΣ	
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΓΟΝΝΩΝ	ΓΠΣ	
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	ΓΠΣ	
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	ΣΧΟΟΑΠ	ΔΕΛΤΑ ΠΗΝΕΙΟΥ
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΥ	ΣΧΟΟΑΠ	
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ	ΣΧΟΟΑΠ	
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΓΠΣ	ΦΕΚ 523 ΑΑΠ/2009
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΒΟΙΑΣ	ΣΧΟΟΑΠ	
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΝΑΡΘΑΚΙΟΥ	ΣΧΟΟΑΠ	
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ	ΓΠΣ	ΦΕΚ 527 ΑΑΠ/2009
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΥΚΑΜΠΟΥ	ΣΧΟΟΑΠ	
Λάρισα	ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	ΣΧΟΟΑΠ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ	ΓΠΣ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	ΣΧΟΟΑΠ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΑΛΑΣΤΗΣ	ΣΧΟΟΑΠ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΑΦΕΤΩΝ	ΣΧΟΟΑΠ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΛΑΣ	ΣΧΟΟΑΠ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	ΣΧΟΟΑΠ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΠΤΕΛΕΟΥ	ΣΧΟΟΑΠ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΣΗΠΙΑΔΟΣ	ΣΧΟΟΑΠ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	ΓΠΣ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	ΓΠΣ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΣ ΦΕΡΡΩΝ	ΓΠΣ	
Μαγνησία	ΔΗΜΟΙ ΒΟΛΟΥ, ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ, ΑΙΣΩΝΙΑΣ, ΠΟΡΤΑΡΙΑΣ, ΙΩΛΚΟΥ, ΑΓΡΙΑΣ	ΓΠΣ	Π. Σ. ΒΟΛΟΥ
Τρίκαλα	ΔΗΜΟΣ ΓΟΜΦΩΝ	ΣΧΟΟΑΠ	
Τρίκαλα	ΔΗΜΟΣ ΚΛΕΙΝΟΒΟΥ	ΣΧΟΟΑΠ	
Τρίκαλα	ΔΗΜΟΣ ΠΙΝΔΕΩΝ	ΣΧΟΟΑΠ	
Τρίκαλα	ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΣ	ΓΠΣ	
Τρίκαλα	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	ΓΠΣ	
Τρίκαλα	ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΚΑΔΩΝΑΣ	ΓΠΣ	

Πίνακας 57. Εγκεκριμένα και υπό εξέλιξη ΣΧΟΟΑΠ και ΓΠΣ στην περιφέρεια Θεσσαλίας (Πηγή Δι.ΠΕ.ΧΩ. Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας)

8.8 Συμπεράσματα

Το νομικό πλαίσιο που διέπει τη διευθέτηση του χώρου και των παραγωγικών δραστηριοτήτων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο συμβάλλει στην ισόρροπη ανάπτυξη της περιφέρειας Θεσσαλίας.

Δίνει τη δυνατότητα περαιτέρω οργάνωσης στο χώρο των παραγωγικών δραστηριοτήτων ώστε να περιορίζεται η αμοιβαία αντίκρουσή τους.

Η δομή του νομικού πλαισίου δεν περιορίζει τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Θεσσαλίας αλλά τουναντίον προάγει την ισόρροπη ανάπτυξη.

9. ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ – ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

9.1 Ανασκόπηση

Από τη μελέτη όλων των προαναφερθέντων και προσπαθώντας να συνοψίσουμε προκειμένου να επικεντρωθούμε στα κομβικά σημεία προκύπτουν τα εξής:

ΠΕΡΙΒΑΛΟΝ

Η διατήρηση του περιβάλλοντος είναι άμεσα συνδεδεμένη όχι μόνο με την οικονομική ανάπτυξη της Θεσσαλίας αλλά και με τη διαχρονικότητά της στο μέλλον.

Η σημαντικότερη συνιστώσα του περιβάλλοντος για τη Θεσσαλία είναι το νερό, το οποίο όπως προαναφέρθηκε είναι ελλειπές ποσοτικά λόγω της κακής διαχείρισης των επιφανειακών και της υπεράντλησης των υπόγειων υδάτων και επιβαρημένο ποιοτικά λόγω της υψηλής συγκέντρωσης νιτρικών αλάτων και αμμωνίας συνέπεια της χρήσης λιπασμάτων.

Η μερική εκτροπή του Αχελώου θα ανακούφιζε το έλλειμμα του υδατικού ισοζυγίου είναι όμως επιβεβλημένη η υιοθέτηση μιας πολιτικής ολοκληρωμένης διαχείρισης του υδατικού δυναμικού με κατασκευή έργων ταμίευσης μικρής και μεγάλης κλίμακας, με συνεπή εφαρμογή της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά με τη διαχείριση των υδατικών πόρων, με συστηματική προσαρμογή των καλλιεργειών, των αρδευτικών μεθόδων και της χρήσης λιπασμάτων και με διαρκή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των χρηστών του νερού.

ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Η Θεσσαλία είναι μια περιοχή με ποικιλόμορφο ανάγλυφο γεγονός που επιτρέπει την ανάπτυξη διαφόρων παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Διαθέτει σημαντικούς φυσικούς πόρους και πληθώρα πολιτιστικών.

Στις χρήσεις γης κυριαρχεί η γεωργία στα πεδινά και η κτηνοτροφία στα ορεινά ενώ παράλληλα αναπτύσσονται η εξόρυξη και η βιομηχανία σε οριοθετημένες περιοχές.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο τουρισμός σε όλη την προηγούμενη δεκαετία παρουσίαζε σταθερά ανοδική τάση σε όλες τις διαρθρωτικές μεταβλητές του. Ο τουρισμός της περιφέρειας Θεσσαλίας στηρίζεται στους ημεδαπούς τουρίστες οι οποίοι επισκέπτονται την περιοχή κάθε χρόνο.

Ο τουρισμός αναπτύσσεται τόσο στα παράλια των νομών Λάρισας και Μαγνησίας όσο και στα νησιά των Σποράδων και στους ορεινούς όγκους της Καρδίτσας και Τρικάλων.

Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού αποτελούν προτεραιότητα για την ανάπτυξη του κλάδου.

Με την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού το ορεινό οικοσύστημα δεν θα διαταραχθεί ενώ παράλληλα θα μπορούν να αναπτύσσονται συμπληρωματικά και οι δραστηριότητες της γεωργίας / κτηνοτροφίας και της οικοτεχνίας / βιοτεχνίας.

Η προσέλκυση τουριστών από χώρες που δεν δοκιμάζονται τόσο έντονα από την οικονομική κρίση όπως η Ρωσία, η Κίνα και η Ινδία αποτελούν μια ομάδα στόχου με μελλοντικές προοπτικές.

Η προβολή του πλούτου των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιφέρειας Θεσσαλίας είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάπτυξη του κλάδου.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί βασικό συντελεστή της οικονομικής ανάπτυξης και ταυτόχρονα φορέα και αποδέκτη της κοινωνικής ανάπτυξης. Το ανθρώπινο δυναμικό στη Θεσσαλία χαρακτηρίζεται από πληθυσμό μεγάλης ηλικίας ο οποίος ακολουθεί φθίνουσα τάση κατά την προηγούμενη δεκαετία.

Το μορφωτικό του επίπεδο είναι χαμηλό σε σχέση με αυτό του συνόλου της Χώρας. Αναμένεται όμως αύξηση των κατόχων πανεπιστημιακών προπτυχιακών και μεταπτυχιακών τίτλων η οποία σε μεγάλο μέρος θα οφείλεται στη λειτουργία ολοένα και περισσότερων τμημάτων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και στη θέσπιση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών καθώς και στη λειτουργία του Ανοικτού Πανεπιστημίου.

Άλλωστε η προηγούμενη δεκαετία χαρακτηρίστηκε από οικονομική ανάπτυξη και ευμάρεια με αποτέλεσμα η επέκταση των σπουδών να μη θεωρείται πολυτέλεια ή απαγορευτικού κόστους.

Η αναχαίτιση της πληθυσμιακής μείωσης αποτελεί προβληματισμό σχεδιασμού εθνικού επιπέδου.

Η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού όμως δύναται να αποτελέσει πλεονέκτημα και διαπραγματευτικό ατού στην προσέλκυση επενδύσεων σε περιφερειακό επίπεδο.

Το εξειδικευμένο και υψηλού επιπέδου μόρφωσης ανθρώπινο δυναμικό θα αποτελέσει το μοχλό της αναστροφής της οικονομικής και αναπτυξιακής ύφεσης.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

Η συμβολή της περιφέρειας Θεσσαλίας στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Χώρας ανέρχεται σε 5,5% κατά την προηγούμενη δεκαετία. Οι νομοί Λάρισας και Μαγνησίας συμμετέχουν με τα μεγαλύτερα ποσοστά στο παραγόμενο προϊόν ενώ οι νομοί Καρδίτσας και Τρικάλων παρουσιάζουν τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές περιφέρειες η Θεσσαλία κυμαίνεται στο 70% του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Μέχρι το 2005 παρουσιάζονται τάσεις σύγκλισης με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και από το 2005 και μετά απόκλισης.

Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία στον πρωτογενή τομέα μειώθηκε σημαντικά ενώ αυξήθηκε αυτή του τριτογενούς και της βιομηχανίας και με μικρές αυξομειώσεις ήταν σταθερή αυτή του κατασκευαστικού κλάδου.

Το διαθέσιμο και πρωτογενές εισόδημα των νοικοκυριών είναι χαμηλότερο στη Θεσσαλία σε σχέση με το σύνολο της Χώρας.

Ο πρωτογενής τομέας παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην παραγωγική διάρθρωση της περιφέρειας Θεσσαλίας. Απασχολεί το 28% του εργατικού δυναμικού.

Παρουσιάζει αυξημένα κόστη παραγωγής και μείωση του παραγόμενου κεφαλαίου.

Το εργατικό δυναμικό στον πρωτογενή τομέα μειώνεται κατά 19% μεταξύ 2001 και 2008 ενώ κατά τα έτη 2009 και 2010 παρουσιάζει ραγδαία άνοδο ανακάμπτοντας πολύ κοντά στα επίπεδα του 2001.

Η στροφή του εργατικού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητη. Ο πρωτογενής τομέας δύναται να απορροφήσει τους κοινωνικούς κραδασμούς της οικονομικής κρίσης και να παράσχει ένα ελάχιστο εισόδημα.

Η στήριξη του πρωτογενούς τομέα κατά οποιοδήποτε τρόπο θα τονώσει το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιφέρειας Θεσσαλίας.

Η βιομηχανία συμβάλλει σταθερά στην απασχόληση και στο παραγόμενο προϊόν της περιφέρειας Θεσσαλίας.

Η Λάρισα και η Μαγνησία διαθέτουν ενεργές οριοθετημένες Βιομηχανικές Περιοχές σε αντίθεση με την Καρδίτσα και τα Τρίκαλα που παρουσιάζεται διασπορά στη χωροθέτηση κυρίως γύρω από τα αστικά κέντρα.

Στη Λάρισα ο κλάδος παρουσιάζει σχετική εξειδίκευση στην αγροτοβιομηχανία κυρίως στους κλάδους τροφίμων – ποτών, κλωστοϋφαντουργίας και αγροτικών μηχανημάτων.

Ο κλάδος των τροφίμων ακόμα και κάτω από συνθήκες συρρίκνωσης της γεωργίας έχει προοπτικές ανάπτυξης εάν εκσυγχρονιστεί. Η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων σε συνδυασμό με τις νέες διατροφικές αντιλήψεις περί εξειδικευμένων αναγκών παρουσιάζει σοβαρές προοπτικές ανάπτυξης παράλληλα και διαδραστικά με τον πρωτογενή τομέα.

Η ΒΙΠΕ Λάρισας διαθέτει ακόμη χωρητικότητα αλλά στο μέλλον θα πρέπει να χωροθετηθούν και άλλοι οργανωμένοι υποδοχείς ώστε η επέκταση της βιομηχανίας να γίνει σε ισορροπία με τις χρήσεις γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της υφιστάμενης βιομηχανίας στο νομό Λάρισας είναι σχετικά έντονες και απαιτείται η λήψη μέτρων αντιρρύπανσης.

Στη Μαγνησία ο κλάδος παρουσιάζει εξειδίκευση στη χημική βιομηχανία, στη μεταλλουργική επεξεργασία και στην παραγωγή μηχανημάτων και εξοπλισμού.

Η Μαγνησία διαθέτει τρεις χωροθετημένες ΒΙΠΕ οι οποίες βρίσκονται στα όρια του κορεσμού.

Η επέκταση της βιομηχανίας στον άξονα του διπόλου Λάρισας – Βόλου αποτελεί στρατηγική επιλογή σε ισορροπία πάντα με τις παρακείμενες χρήσεις γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της βιομηχανίας στο νομό Μαγνησίας είναι έντονες και απαιτείται η λήψη μέτρων αντιρρύπανσης κυρίως της ατμόσφαιρας.

Στην Καρδίτσα και τα Τρίκαλα η βιομηχανική δραστηριότητα δεν έχει σαφή φυσιογνωμία και δεν παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα στη μεταποίηση.

Είναι εφικτή όμως, η ενίσχυση της εξειδίκευσης στην επεξεργασία αγροτικών προϊόντων.

Η ανάπτυξη μιας σαφούς ζώνης μεταποίησης στον άξονα Καρδίτσα – Τρίκαλα με προεκτάσεις προς την Εγνατία οδό λειτουργεί ως τοπικός πόλος ανάπτυξης στη Θεσσαλία και αποτελεί αναπτυξιακό στόχο.

Λόγω της οικονομικής κρίσης ο κλάδος της βιομηχανίας θα υποστεί πιέσεις. Παραμένει όμως ο σκληρός πυρήνας της πραγματικής οικονομίας και πρέπει να ενισχυθεί με οποιοδήποτε τρόπο.

Η προσέλκυση επενδύσεων με έμφαση σε κλάδους έντασης γνώσης και τεχνολογίας θα αποτελέσει προτεραιότητα για την ανάπτυξη της Θεσσαλίας.

Σημαντικό πλεονέκτημα αποτελούν οι χωροθετημένες σε κομβικά σημεία βιομηχανικές περιοχές οι οποίες γειτνιάζουν με τις βασικές μεταφορικές υποδομές της Χώρας, τον άξονα της ΠΑΘΕ, το σιδηροδρομικό δίκτυο και το λιμάνι του Βόλου.

Επίσης η δραστηριοποίηση των ερευνητικών κέντρων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του ΤΕΙ Λάρισας και η σύνδεση της έρευνας με τη βιομηχανική παραγωγή θα αυξήσει σημαντικά την προστιθέμενη αξία της βιομηχανίας.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Με την απαρχή της οικονομικής κρίσης τα ποσοστά ανεργίας στην περιφέρεια Θεσσαλίας ανεβαίνουν.

Η ανακοπή του κύματος της ανεργίας είναι βαρύνουσα σημασίας στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Το βιοτικό επίπεδο στην περιφέρεια Θεσσαλίας στηρίχθηκε κατά το παρελθόν στη συμπληρωματικότητα των κυρίως παραγόμενων εισοδημάτων από εισοδηματοφόρες δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα.

Παρά την εγκατάλειψη του πρωτογενούς ως τομέα επαγγελματικής δραστηριοποίησης κατά τα προηγούμενα χρόνια, ένα σημαντικό ποσοστό των ανέργων, κυρίως αυτών οι οποίοι δεν έχουν κάποια ιδιαίτερη εξειδίκευση, στρέφεται προς την αγροτική δραστηριότητα για την επιβίωσή του.

Η στροφή προς τον πρωτογενή τομέα πρέπει να συμπληρωθεί από την αντίστοιχη επιμόρφωση και κατάρτιση.

Η επιμόρφωση των ανέργων δίνει μεγαλύτερες προοπτικές επανένταξης στην αγορά εργασίας και σε σημαντικό βαθμό μπορεί να στηριχθεί και από τις δομές της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

<u>ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ</u>	<u>ΚΙΝΔΥΝΟΙ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ</u>	<u>ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ – ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩ</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Η κεντροβαρική θέση της Θεσσαλίας ως προς τον Ελληνικό χώρο λόγω της διέλευση από την περιφέρεια του βασικού αναπτυξιακού άξονα της χώρας Β-Ν και της εγγύτητάς της προς το αναπτυξιακό μέτωπο προς Βορρά με διέξοδο υπερεθνική. • Η γεωμορφολογική ποικιλία η οποία επιτρέπει την ανάπτυξη διαφόρων παραγωγικών δραστηριοτήτων χωρίς να τίθενται εξ αρχής περιορισμοί. • Το υψηλής αξίας φυσικό περιβάλλον, σε μερικές περιπτώσεις αξιόλογα δομημένο, με πληθώρα πολιτιστικών πόρων • Το συγκριτικό πλεονέκτημα εξειδίκευσης στο γεωργικό τομέα (πόροι, τεχνογνωσία). • Η αρκετά ισχυρή μεταποίηση η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αναπτυξιακή απογείωση αν εκσυγχρονιστεί • Η τάση κλαδικής εξειδίκευσης στη βιομηχανία • Η δυνατότητα σύνδεσης της έρευνας με τη βιομηχανική παραγωγή • Η ύπαρξη σημαντικού αριθμού ζωνών με τουριστική ανάπτυξη καθώς και 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Το ελλειμματικό υδατικό ισοζύγιο ▪ Η επιβάρυνση του περιβάλλοντος από τις περιπτώσεις των ανθρώπινων παρεμβάσεων (άναρχη δόμηση) και των παραγωγικών δραστηριοτήτων (ρύπανση) ▪ Ο γηρασμένος πληθυσμός της περιφέρειας Θεσσαλίας και η τάση μείωσής του ▪ Η ανεπαρκής προσαρμογή του πρωτογενούς τομέα στις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς ▪ Η συρρίκνωση του κατασκευαστικού κλάδου ▪ Η παραδοσιακή κλαδική διάρθρωση της μεταποίησης ▪ Η αυξανόμενη ανεργία 	<p style="text-align: center;"><u>Ν</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Η εκμετάλλευση των υφισταμένων υποδομών για τον εξαγωγικό προσανατολισμό της Θεσσαλίας στην Ευρώπη, στη Μεσόγειο και τα Βαλκάνια ✓ Ανάπτυξη της Θεσσαλίας ως σύνθετου κόμβου δικτύων ✓ Η ανάληψη διαμετοκομιστικού ρόλου, για ευρύτερες ροές ✓ Προσανατολισμός των παραγωγικών τομέων στην αγορά και την ποιότητα ✓ Διατήρηση της ισορροπίας της παραγωγικής βάσης ✓ Η προσέλκυση επενδύσεων έντασης γνώσης και τεχνολογίας ✓ Η βελτίωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων και η αναπτυξιακή αξιοποίησή τους. ✓ Η ολοκληρωμένη πολιτική διαχείρισης του νερού ✓ Η αξιοποίηση του διπόλου Λάρισας – Βόλου που θα προσδώσει

<p>αναξιοποίητων ακόμα τουριστικών πόρων οι οποίες παρέχουν τα περιθώρια ανάπτυξης τόσο του εναλλακτικού όσο και του συμβατικού τουρισμού</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η λειτουργία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με τεχνολογική και αναπτυξιακή κατεύθυνση καθώς και του ΤΕΙ Λάρισας αμφότερα εκ των οποίων συγκεντρώνουν αξιολογο ερευνητικό δυναμικό • Η ενίσχυση της κεντροβαρικής θέσης της Θεσσαλίας στον ελληνικό χώρο λόγω της υλοποίησης και βελτίωσης των μεγάλων εθνικών οδικών αξόνων (ΠΑΘΕ, Εγνατία κτλ.) με πρόσβαση στα Βαλκάνια και Δυτική Ευρώπη 		<p>κλίμακα και δυναμισμό μητρόπολης</p> <p>✓ Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού</p>
---	--	--

ΕΝΟΤΗΤΑ 2Η

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

10.ΟΡΑΜΑ – ΒΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ

10.1 Όραμα

Ο νέος θεσμός της αιρετής περιφέρειας είναι πραγματικότητα. Ένας θεσμός που σε συνδυασμό με την νέα αρχιτεκτονική του επιτελικού κράτους και την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση, μπορεί να εμβαθύνει την τοπική δημοκρατία, να απελευθερώσει τις τοπικές δυνάμεις, να βελτιώσει την εξυπηρέτηση των πολιτών, να καθιερώσει θεσμούς διαφάνειας και λογοδοσίας.

Αυτό το θεσμό καλούμαστε να υπηρετήσουμε. Τη λειτουργία της αιρετής περιφέρειας την βλέπουμε μόνο σαν μια μεγάλη **ευκαιρία**. Μια μεγάλη **δυνατότητα**, να μπου στέρεες βάσεις **από εμάς για εμάς** για ένα νέο βιώσιμο και ισόρροπο αναπτυξιακό πλαίσιο για τον τόπο μας. Γι' αυτό από την πρώτη μέρα βάζουμε τον πήχη ψηλά. Δεν υπάρχουν περιθώρια ούτε για ανεκμετάλλευτες ευκαιρίες ούτε για χαμένες δυνατότητες.

Ο θεσμός της νέας Αιρετής περιφέρειας που προήλθε μέσα από την εφαρμογή του νόμου του ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ, έχει την ευθύνη να προσθέσει σε όλα τα θετικά που έχει παραλάβει, και το σημαντικότερο να «κτίσει», να δημιουργήσει εκείνες τις συνθήκες που θα επιτρέψουν την αλλαγή και τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και της κοινωνίας και την έξοδό της από τα αδιέξοδα.

Για να αλλάξει όμως το οικονομικό και κοινωνικό γίνεσθαι πρέπει να αλλάξουμε ρυθμούς, να αλλάξουμε πρακτικές να συγκρουσθούμε με τις πολιτικές που απέτυχαν στο παρελθόν και τα μικροσυμφέροντα.

Μόνο έτσι θα αντιμετωπιστούν οι μεγάλες εκκρεμότητες, οι στρεβλώσεις και τα προβλήματα που κουβαλάμε επί δεκαετίες.

Βασική επιδίωξη όλων μας τόσο των πολιτικών σε όλα τα επίπεδα αλλά και των στελεχών της δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης που καλούνται να υπηρετούν τους πολίτες πρέπει να είναι, και είναι, **η ευημερία των πολιτών**.

Εμείς τουλάχιστον προς αυτή την κατεύθυνση θα λειτουργήσουμε καταθέτοντας όλες μας τις δυνάμεις.

Βασική μας βούληση είναι να συνδράμουμε ώστε να δημιουργηθεί ένα φυσικό αλλά και κοινωνικό περιβάλλον όπου θα επικρατεί η τάξη, η καθαρότητα, η παραγωγικότητα, η αλληλεγγύη, ο πολιτισμός, η ισότητα και όλα εκείνα τα στοιχεία που μπορούν να συμβάλουν για ένα ψηλό βιοτικό επίπεδο των κατοίκων μιας περιφέρειας ή μιας χώρας.

Για να το πετύχουμε αυτό, εναρμονιζόμενοι στα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα, και με βάση τα όσα προκύπτουν από τις εργασίες και τις μελέτες που κατά καιρούς εκπονούνται, πρέπει:

A) Να αξιοποιήσουμε τις ευκαιρίες και τα πλεονεκτήματα που κατά γενική ομολογία έχουμε ήδη αναφέρθηκαν και συνοψίζονται:

- ❖ Στην ανάληψη διαμετακομιστικού ρόλου λόγω της κεντροβαρικής θέσης
- ❖ Στην εξειδίκευση στον γεωργικό τομέα και τη μεταποίηση, που αν συνδιαστούν με εκσυγχρονισμό, αναδιάρθρωση, προσανατολισμό στην ποιότητα και κανοτομίες μπορούν να οδηγήσουν σε αναπτυξιακή απογείωση.

- ❖ Στην κλαδική εξειδίκευση της βιομηχανίας που αν συνδιαστεί με την έρευνα αποτελεί σταθερό παράγοντα ανάπτυξης και απασχόλησης.
- ❖ Στο υψηλής αξίας φυσικό περιβάλλον και την ύπαρξη πλούσιων τουριστικών πόρων ικανών να δημιουργούν εισοδήματα και θέσεις εργασίας καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

B) Να φροντίσουμε, με τις κατάλληλες μεθόδους, η προσπάθεια αυτή και το αποτέλεσμα της να αναγνωριστεί και να διαφοροποιηθεί σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Με λίγα λόγια πρέπει ως περιοχή , ως περιφέρεια **να γίνουμε γνωστοί, να συστηθούμε, να αποκτήσουμε ταυτότητα** απέναντι σ' αυτούς που απευθυνόμαστε.

Να τους γνωρίσουμε δηλαδή το προϊόν μας αλλά και να τους ξεκαθαρίσουμε ότι αυτό, είναι **«ΘΕΣΣΑΛΙΑ»**.

Να καταφέρουμε κάθε πολίτης στην Ευρώπη και όχι μόνο, όταν ακούει ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ή βλέπει το λογότυπό της, **συνειρμικά** να σκέπτεται συγκεκριμένα προϊόντα, συγκεκριμένους προορισμούς, συγκεκριμένα τοπία, μνημεία.

Γνωρίζουμε ότι όλα αυτά μόνο εύκολα δεν είναι και πιθανόν απαιτείται πολύς χρόνος.

Είμαστε όμως αποφασισμένοι να ξεκινήσουμε την προσπάθεια με όλες μας τις δυνάμεις.

Η προσπάθεια αυτή πρέπει να είναι πάνω από κόμματα και παρατάξεις, πάνω από μικροπολιτικές και μικροσυμφέροντα και πιστεύουμε ότι σ' αυτή θα έχουμε μαζί μας το σύνολο των πολιτών της περιφέρειας

Βασική μας λοιπόν στρατηγική επιλογή στην προσπάθεια για ευημερία και έξοδο από την κρίση, κάτω από την οποία μπορεί να αναρτηθούν οι επιμέρους στρατηγικές και τεχνικές για την επίτευξή της είναι:

Η διαμόρφωση μιας διακριτής Θεσσαλικής ταυτότητας με αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και αντιμετώπιση των αδυναμιών του αγροδιατροφικού τομέα, των υδάτινων και φυσικών πόρων, των υπηρεσιών τουρισμού, πολιτισμού των υποδομών επιχειρηματικότητας.

10.2 Στρατηγικοί Στόχοι

Στο ανωτέρω πλαίσιο υιοθετείται μία αναπτυξιακή στρατηγική η οποία έχει σαν βασικούς στόχους τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής βάσης, την εισαγωγή της διάστασης της αειφορίας στο μοντέλο ανάπτυξης, την στήριξη της ανταγωνιστικότητας, την εξισορρόπηση των ανισοτήτων και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Στρατηγικός Στόχος 1: Προστασία των φυσικών πόρων.

Ο πρώτος στρατηγικός στόχος αφορά **την επίτευξη περιβαλλοντικής ισορροπίας**, την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων που αποτελεί την ικανή και αναγκαία συνθήκη για την ανάπτυξη όλων των υπολοίπων οικονομικών τομέων και μεγεθών, την ανάδειξη των περιβαλλοντικών στοιχείων της περιοχής και την προώθηση μίας πολυλειτουργικής γεωργίας που θα σέβεται το περιβάλλον καθώς και την αναβάθμιση των περιβαλλοντικά υποβαθμισμένων περιοχών.

Με βάση τα παραπάνω **οι Άξονες** για την επίτευξη του στόχου 1 διαμορφώνονται ως εξής:

- **Ταμίευση - Αξιοποίηση επιφανειακών υδάτων**
- **Εμπλουτισμός και προστασία υπόγειου υδροφορέα**
- **Εξοικονόμηση υδατικών πόρων**
- **Περιβαλλοντική Αποκατάσταση**
- **Οικιστική οργάνωση Αστικών και τουριστικών κέντρων**
- **Δράσεις διατήρησης και ανάδειξης του παραδοσιακού χαρακτήρα και της τοπικής αρχιτεκτονικής και ιστορικής κληρονομιάς δημόσιων και ιδιωτικών οικιστικών συνόλων**
- **Εκπαίδευση κατάρτιση χρηστών περιβάλλοντος**

Στρατηγικός Στόχος 2: Προώθηση της οικονομικής κοινωνικής & πολιτιστικής ανάπτυξης.

Αφορά την **ισόρροπη ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας**, την αύξηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης, την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, την ισόρροπη ανάπτυξη της οικονομίας αποσκοπώντας στην υπέρβαση των αρνητικών επιπτώσεων που έχουν εμφανιστεί (ή πρόκειται να εμφανιστούν) στη περιοχή. Παράλληλα όμως ο στόχος αυτός εμπεριέχει όχι μόνο το στοιχείο της ανταγωνιστικότητας αλλά και αυτό της κοινωνικής συνοχής και του περιορισμού της απομόνωσης κοινωνικών ομάδων και χωρικών εστιών ανάπτυξης.

Επίσης την δημιουργία νέων βιώσιμων επενδύσεων στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα καθώς και, υποδομών εστίασης και διανυκτέρευσης, μονάδων μεταποίησης και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων και εφαρμογή συστημάτων ποιότητας καθώς και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας.

Με βάση τα παραπάνω οι Άξονες για την επίτευξη του στόχου 2 πρέπει να διαμορφώνονται ως εξής:

- Ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων μεταποίησης, ποιοτικών τοπικών προϊόντων και τροφίμων, τουρισμού και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Ενίσχυση των Υποδομών και Υπηρεσιών Επιχειρηματικότητας, καινοτομίας.
- Εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και ενίσχυση των επενδύσεων αγροτουρισμού
- Ενίσχυση της κατοχύρωσης, πιστοποίησης, σήμανσης και διακριτότητας των ποιοτικών προϊόντων και τροφίμων (παραδοσιακών, βιολογικών, εταιρικών) με σύνδεση της παραγωγής και κατανάλωσης από τον αγροτικό προς τον αστικό χώρο και του εξαγωγικού προσανατολισμού προς τα διεθνή δίκτυα διανομής.
- Υποστήριξη αναδιαρθρώσεων πεδινών περιοχών μονοκαλλιέργειας βάμβακος και ορεινών περιοχών μονοκαλλιέργειας καπνού, δενδροκομικών κα.
- Ενίσχυση δικτύων υποστήριξης – πληροφόρησης, δημιουργίας καινοτομικών πόλων και διάχυσης καινοτομικών ενεργειών
- Ενίσχυση ομόκεντρων διπολικών και πολυπολικών συνεργασιών και κύκλων σύνδεσης ερευνητικών και διοικητικών δομών με επιχειρήσεις, επιχειρησιακών και διαδημοτικών συνεργασιών και θεματικών δράσεων και δικτυώσεων των πόλεων της Θεσσαλίας.
- Ενίσχυσης της προώθησης των τοπικών ποιοτικών προϊόντων της Θεσσαλίας, κυρίως των εξαγωγίμων.
- Ενίσχυσης δράσεων ανάδειξης και τουριστικής προβολής της Θεσσαλίας.

Στρατηγικός Στόχος 3: Η Προσπελασιμότητας και κοινωνικών υποδομών

Αφορά την ολοκλήρωση των μεγάλων υποδομών που δίνουν το συγκριτικό πλεονέκτημα στην περιφέρεια και τον χαρακτήρα της κεντροβαρούς θέσης.

οι Άξονες για την επίτευξη του στόχου 3 πρέπει να διαμορφώνονται ως εξής:

- Περιφερειακές και διανομαρχιακές συνδέσεις και τουριστικοί άξονες και διαδρομές
- Παρακάμψεις αστικών και τουριστικών κέντρων
- Αλιευτικά καταφύγια
- Προστασίας, ανάδειξης και ενοποίησης αρχαιολογικών και μουσειακών χώρων, λαογραφικών μουσείων και πολιτιστικών διαδρομών.
- Κοινωνικές Υποδομές υγείας - πρόνοιας και Πολιτιστικές υποδομές

Στρατηγικός Στόχος 4: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού & Απασχόλησης

Η στόχος αυτός αποσκοπεί στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και την ένταξή του στην αγορά εργασίας.

οι Άξονες για την επίτευξη του στόχου 4 πρέπει να διαμορφώνονται ως εξής:

- Σύνδεσης εκπαίδευσης, κατάρτισης με απασχόληση
- Ενίσχυση θεσμών υποστήριξης και ελέγχου της αγοράς εργασίας
- Ισότητας πρόσβασης στην αγορά εργασίας Γυναικών, αναπήρων, τσιγγάνων, μεταναστών.
- Υποστήριξη τομέων που απαιτούν τεχνολογικές και διαρθρωτικές αναδιαρθρώσεις και δράσεις αντιμετώπισης της ανεργίας.

Στρατηγικός Στόχος 5: Ενίσχυση Διαπεριφερειακής & Διακρατικής Συνεργασίας

Στόχος που αποσκοπεί κυρίως στην εξωστρέφεια της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας, την δημιουργία Διευρωπαϊκών δικτύων προώθησης προϊόντων και την υιοθέτηση Καλών Πρακτικών.

οι Άξονες για την επίτευξη του στόχου 5 πρέπει να διαμορφώνονται ως εξής:

- Διαπεριφερειακές και διακρατικές δράσεις για Αστική, Αγροτική, Παράκτια Ανάπτυξη, Δικτύωση ΜΜΕ και κοινωνικοοικονομική δικτύωση Περιφερειών
- Υποστήριξη δράσεων ενδοπεριφερειακών συνεργασιών, εξωστρεφούς εταιρικής συνεργασίας δημόσιων, αυτοδιοικητικών, ιδιωτικών και κοινωνικών φορέων για ανταγωνιστικότητα και κοινωνικοοικονομική συνοχή.
- Ενίσχυση και ανάδειξη καλών πρακτικών: Ομάδων συνεταιρισμένων παραγωγών, διεπαγγελματικών φορέων, δράσεων κοινωνικής οικονομίας των μ.κ.κ.ο και clusters συνεργασιών επιχειρηματικών κα.

Στρατηγικός Στόχος 6: Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας

Η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας αναφέρεται στο σύνολο των οργανικών μονάδων της περιφέρειας Θεσσαλίας και των νομικών της προσώπων.

Αφορά κυρίως την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες η οποία μπορεί να προκύψει συνεπεία της βέλτιστης αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού, του εκσυγχρονισμού και της αξιοποίησης των υλικοτεχνικών υποδομών και της εκμετάλλευσης των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

οι Άξονες για την επίτευξη του στόχου 6 πρέπει να διαμορφώνονται ως εξής:

- **Ανάπτυξη Δεξιοτήτων – Εκπαίδευση – Κατάρτιση**
- **Εκσυγχρονισμός υλικοτεχνικού εξοπλισμού και εξοπλισμού τεχνολογιών πληροφορικής & επικοινωνιών**
- **Εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων διοίκησης με στόχους**
- **Αξιοποίηση του Ε.Π. Ψηφιακή σύγκλιση**
- **Εφαρμογή μεθόδων μέτρησης της αποτελεσματικότητας**